MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR PROCESO INSTITUTAS

JEKATERINA SABUROVA
(BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR KRIMINOLOGIJOS STUDIJŲ PROGRAMA)
Programos valstybinis kodas 621M90011

BAUDŽIAMOJI ATSAKOMYBĖ UŽ DISPONAVIMĄ PORNOGRAFINIO TURINIO DALYKAIS LIETUVOS IR UŽSIENIO ŠALIŲ TEISĖJE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Doc. dr. Tomas Girdenis

Vilnius, 2016

TURINYS

ĮVADAS 3
1. PORNOGRAFIJOS SAMPRATA 7
1.1 Pornografijos sąvoka 7
1.2 Pornografijos teisinis reglamentavimas ir jo raida 13
2. PORNOGRAFIJA KAIP NUSIKALSTAMA VEIKA LR BK 19
2.1 Atsakomybė už pornografijos pagaminimą, įsigijimą, platinimą ir demonstravimą 19
2.2 Atsakomybė už vaikų pornografiją 33
3. PORNOGRAFIJA KAIP NUSIKALSTAMA VEIKA UŽSIENIO VALSTYBIŲ ĮSTATYMUOSE 44
3.1 Baudžiamoji atsakomybė už pornografiją Lenkijoje 44
3.2 Baudžiamoji atsakomybė už pornografiją Anglijoje 54
3.3 LR BK 309 str. 1 d. numatytos veikos kriminalizavimo pagrįstumas 61
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI: 65
LITERATŪROS SĄRAŠAS 67
ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA 79
ANNOTATION 80
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA 81
SUMMARY 82
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ 83

ĮVADAS

Tiriama problema. Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – Konstitucija) 25 straipsnis nurodo, kad žmogui neturi būti kliudoma ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas. Tai, kad valstybės Konstitucijoje yra įtvirtinta įsitikinimų bei informacijos laisvė, reiškia, jog valstybė įpareigojama garantuoti ir saugoti žmogaus <...> teisę nekliudomam ieškoti, gauti ir skleisti informaciją, o kartu yra įtvirtinamos ir atviros visuomenės, pliuralistinės demokratijos garantijos[1]. Laisvė reikšti įsitikinimus, gauti ir skleisti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai[2]. Vieną iš nusikalstamų veikų, kuria yra kėsinamasi į visuomenės dorovę, yra disponavimas pornografinio turinio dalykais, už kurią baudžiamoji atsakomybė yra numatyta Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – LR BK) 309 straipsnyje, tačiau ši norma yra blanketinė. Nei pačiame LR BK, nei Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatyme nėra pateikta aiškaus pornografijos apibrėžimo ir nėra nurodyta aiškių kriterijų, kuriais remiantis informacija yra priskiriama erotikai, moksliniai literatūrai ar pornografijai. Pagal dabartinę praktiką informacijos (dalykų) priskyrimas pornografiniam turiniui atlieka specialistas, nors Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, kad „ekspertai sprendžia tik techninius klausimus, o teismas – tik teisinius“[3], ir tai, kad „tik teismo kompetencijoje yra vertinti ekspertų išvadas ir sutikti su jomis pilnai ar iš dalies“, nes „įrodymų vertinimas ir jais pagrįstų išvadų byloje sprendžiamais klausimais darymas yra teismo, priimančio baigiamąjį aktą, prerogatyva[4]“.

Kita aptikta problema – priimdami apkaltinamuosius nuosprendžius, baudžiamuosius įsakymus teismai nepakankamai motyvuoja, formaliai nurodo, kad asmuo įgijo arba pagamino pornografinio turinio dalykus turint tikslą platinti, nors BK 309 str. 1 d. imperatyvai nurodo, kad reikia įrodyti ne tik objektyviuosius, bet ir subjektyviuosius nusikalstamos veikos sudėties požymius – kaltę ir tikslą.

Pasikeitus LR BK 309 str. numatytos nusikalstamos veikos padarymo būdams ir veikai persikėlus į elektroninę erdvę, pakito tradicinis straipsnio dispozicijoje nurodytų veikų aiškinimas, pornografinio turinio dalykų apyvarta tapo greitesnė, todėl teismams kyla problemų kvalifikuojant veiką.

---

[1] Edita Žiobienė, “Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinta privataus gyvenimo apsauga: informacijos skleidimo apie viešuosius ir privačius asmenis skirtumai“, *Jurisprudencija*, 30, 22 (2002): 91

[2] “Lietuvos Respublikos Konstitucija,“ *Valstybės žinios* 33, 1014 (1992).

[3] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. vasario 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-187/2005,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/48208?nr=1

[4] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-448/2010,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/174473?nr=1

LR BK 309 straipsnis iš esmės kriminalizuoja 2 veikas — disponavimą pilnamečių asmenų pornografija (tam tikra apimtimi) bei vaikų pornografija. Todėl bus siekiama nustatyti, ar pagrįstai nuo 2004 m. nebuvo keičiama LR BK 309 str. 1 d. ar iš viso dekriminalizuota ši nuostata, kadangi daugelyje Europos šalių pilnamečių asmenų pornografija nėra kriminalizuota, pvz., Lenkijos ir Anglijos įstatymuose nėra numatyta atsakomybė už pilnamečių asmenų pornografijos įgijimą, platinimą.

Aktualumas: nagrinėjama tema aktuali teisės taikymo ir aiškinimo aspektu, kadangi siekiant įgyvendinti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2011/92/ES dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2004/68/TVR, 2014 m. buvo praplėstas alternatyvių nusikalstamų veikų sąrašas, numatytas LR BK 309 straipsnio 2 dalyje. Taip pat pastaraisiais metais daugėja pradėtų ikiteisminių tyrimų, susijusių su pornografijos išaiškinimu, pvz., Lietuvos kriminalinės policijos biuras 2015-09-09 vykdė stambią operaciją, kuri buvo nukreipta į asmenis, kurie platina vaikų pornografiją internete[5]. Taip pat išanalizavus Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos skelbiamą oficialią nusikalstamumo Lietuvos Respublikoje statistiką nuo 2011 iki 2015 m., pastebima tendencija, kad BK 309 str. numatytos nusikalstamos veikos skaičius išaugo nuo 68[6] iki 113[7]. Visa tai rodo valstybės požiūrį į asmenis, kurie disponuoja pornografinio turinio dalykais.

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis. Lietuvoje nusikalstamų veikų dorovei tema nėra plačiai analizuojama. Pornografiją kaip nusikalstamą veiką tam tikru aspektu (vaikų pornografijos sampratos analizė, vaiko išnaudojimo sudėties požymių analizė) Lietuvoje yra nagrinėjęs T. Žėkas (2013 m.) savo disertacijoje „Vaiko išnaudojimas pornografijai: baudžiamieji teisiniai ir kriminologiniai aspektai“, užsienyje su pornografijos disponavimu susijusi tema buvo analizuojama išsamiau, pvz., A. Dworkin savo moksliniuose darbuose nurodo, kad pilnamečių pornografija ir jos platinimas turi būti vertinamas neigiamai, kadangi pornografinio turinio dalykuose, filmuose ir pan. moterys parodomos kaip išnaudojimo objektas, jų atžvilgiu naudojama įvairaus, o dažniausiai, fizinio pobūdžio prievarta[8].

---

[5] “Smūgis vaikų pornografijai: policija susėmė 12 asmenų,“ *Lrytas*, rugsėjo 11, 2015, http://lietuvosdiena.lrytas.lt/kriminalai/smugis-vaiku-pornografijai-policija-suseme-12-asmenu-20150911225432.html,

[6] Informatikos ir ryšių departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos. Nusikalstamumo ir ikiteisminių tyrimų statistika. Duomenys apie nusikalstamas veikas, padarytas Lietuvos Respublikoje (Forma_1G). Žiūrėta 2016 02 29. http://www.ird.lt/statistines-ataskaitos/wp-content/themes/ird/reports/html_file.php?metai=2011&menuo=12&ff=1G&fnr=13&rt=1&oldYear=2011

[7] Informatikos ir ryšių departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos. Nusikalstamumo ir ikiteisminių tyrimų statistika. Duomenys apie nusikalstamas veikas, padarytas Lietuvos Respublikoje (Forma_1G). Žiūrėta 2016 02 29. http://www.ird.lt/statistines-ataskaitos/wp-content/themes/ird/reports/html_file.php?metai=2015&menuo=12&ff=1G&fnr=13&rt=1&oldYear=2015

[8] Andrea Dworkin, “Pornography Happens to Women,“ žiūrėta 2016-05-11,

B. Kutchinsky nagrinėdamas pornografijos fenomeną laikosi priešingos nuomonės negu anksčiau minėta autorė, jis teigia, kad kai kuriuose šalyse po pornografijos legalizavimo sumažėjo seksualinių nusikaltimų skaičius[9].

Tikslas: išanalizuoti teisinio reguliavimo, susijusio su pornografijos reglamentavimu, problemas, minėto straipsnio taikymo problematiką, palyginti Lenkijos ir Anglijos įstatymus bei teismų praktiką nagrinėjamo straipsnio atžvilgiu bei pateikti konstruktyvius pasiūlymus siekiant padaryti efektyvesniu LR BK 309 str. nuostatų taikymą.

Uždaviniai:

1. Apžvelgti pornografinio turinio dalyko sąvoką.
2. Išanalizuoti LR BK 309 str. numatytos nusikalstamos veikos sudėties požymius;
3. Išanalizuoti vaikų pornografiją kaip nusikalstamą veiką bei įvertinti, ar tinkamai buvo įgyvendintos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/92/ES nuostatos;
4. Išanalizuoti Lenkijos ir Anglijos įstatymus ir teisinę praktiką baudžiamosiose bylose dėl pornografinio turinio dalykų;
5. Išanalizuoti LR BK 309 str. 1 d. kriminalizavimo pagrįstumą.

Darbo reikšmė. Magistro baigiamajame darbe analizuota visų instancijų teismų praktika pornografinio turinio dalykų disponavimo bylose padės išsiaiškinti su kokiomis problemomis susiduriama nagrinėjant šios kategorijos bylas. Išanalizuoti tiek Lietuvos, tiek pasirinktų užsienio šalių moksliniai literatūros šaltiniai bei apibendrinta teismų praktika šia tema padės pateikti galimus minėtų problemų sprendimo variantus, kurie padės tiek įstatymų leidėjui, tiek teismams geriau suprasti LR BK 309 str. nurodytų nusikalstamos veikos sudėties požymių teisingo atskleidimo reikšmę ir nustatymo metodiką.

Darbo metodologija. Siekiant užsibrėžto tikslo ir išsikeltų uždavinių įgyvendinimo, šiame darbe bus naudojamasi pagrindiniais tyrimo metodais:

Sisteminės analizės metodu šiame darbe pasinaudota siekiant atskleisti probleminius objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių nustatymo aspektus analizuojant įvairių instancijų teismų sprendimus disponavimo pornografinio turinio dalykais bylose ir įvertinti minėtų požymių reikšmę šios nusikalstamos veikos sudėties požymių sistemoje.

Dokumentų analizės metodas pasitelktas studijuojant teisės aktus, reglamentuojančius pornografiją, taip pat mokslininkų formuluojamą doktriną dėl nusikalstamos veikos sudėties požymių nustatymo LR BK 309 str. prasme.

---

http://www.nostatusquo.com/aclu/dworkin/pornhappens.html

[9] Christopher .J. Ferguson and Richard .D. Hartley, "The pleasure is momentary…the expense damnable?", *Aggression and Violent Behavior* 14 (2009): 326–327, http://christopherjferguson.com/pornography.pdf

Lyginamasis metodas šiame darbe bus naudojamas Lietuvos ir užsienio šalių teisinio reguliavimo palyginimui.

Loginio metodo pagalba bus daromos išvados ir apibendrinimai, kurie suteiks aiškumo ir tikslumo nagrinėjamais klausimais bei darbo išvadų ir pasiūlymų formulavimui.

Ginamieji teiginiai. Esamas pornografijos teisinis reglamentavimas iš dalies neatitinka *ultima ratio* principo reikalavimų.

Tyrimo struktūra. Tyrimas susideda iš teismų praktikos, baudžiamosios teisės teorijos bei įstatymų analizės. Darbe apžvelgiami Lietuvos visų instancijų teismų sprendimai baudžiamosiose bylose, susijusiose su disponavimu pornografinio turinio dalykais. Taip pat bus analizuojamas pasirinktų užsienio šalių teisinis reglamentavimas bei teismų praktika, susijusi su analizuojama nusikalstama veika.

1. PORNOGRAFIJOS SAMPRATA

1.1 Pornografijos sąvoka

Terminas „pornografija“ yra kilęs iš graikų kalbos žodžių πόρνη (pornē, „prostitutė“ ir pornea, „prostitucija“), ir γράφω (grafo, „rašau arba įrašo“, kita prasme „iliustracija“) ir priesagos-ία (-ia), reiškiančios „būsena“, „turtas“ arba „vieta“), taigi aiškinamas kaip prostitučių ar prostitucijos žodinis aprašymas ar iliustracija.[10]

Pirmą kartą pornografijos terminas atsirado Prancūzijoje XVIII a. pasirodžius Retifo de la Bretono knygai „Pornografas, arba Padoraus žmogaus apmąstymai apie tikrą prostitucijos amoralumą“. Šioje knygoje autorius, analizuodamas prostitucijos reiškinį, detaliai aprašė tarp prostitučių ir jų klientų vykstančio seksualinio bendravimo scenas ir ypatumus, siekdamas sumenkinti prostitucijos daromą žalą visuomenės moralei. Kadangi kūrinyje buvo aptariami seksualinio bendravimo klausimai, kurie tuo metu visuomenėje laikyti nepadoriais, todėl pornografijos terminas prigijo kaip nepadoraus seksualumo simbolis[11]. Pastebėtina, kad ir vėliau rašytiniuose šaltiniuose, pvz., 1842 m. prancūzų kalbos žodyne Lia Robert šis apibrėžimas irgi buvo aiškinamas kaip „prostitucijos vaizdavimas“[12]. Tai patvirtina, kad tuometinėje visuomenėje pornografijos terminas buvo siejamas tik su prostitucija, amoraliu elgesiu.

XVIII a. Anglijoje vyravo neigiamas požiūris į pornografiją, buvo išleisti moksliniai kūriniai, kuriose buvo nagrinėjamos atskiros seksualinio pasitenkinimo formos, tačiau lytinių organų vaizdavimas (*knygoje esančios iliustracijos– aut. pastaba*) buvo draudžiamas[13]. 1749 m. John Clelandas išleido pirmąjį savo romaną „Fanny Hill“, kuris buvo pripažintas pornografiniu kūriniu ir uždraustas. Šiame kūrinyje terminas „pornografija“ buvo siejamas su „prostitučių ir jų klientų seksualinio bendravimo ypatumais[14]“, vėliau pornografijos terminas buvo plečiamas ir aiškinamas kaip literatūroje ar kitose meno kūriniuose esantis nepadorus lytinių santykių vaizdavimas ar aprašymas[15]. Pažymėtina, jog 1857 m. Anglijoje buvo priimtas pirmas teisės aktas, reglamentuojantis „nepadorias publikacijas“. Teigtina, jog šis dokumentas suteikė teismams teisę konfiskuoti ir sunaikinti visas „nepadorias publikacijas, kurios skirtos platinimui arba pardavimui[16]“, o tai reiškė, kad nuo šiol teismai tapo literatūros kūrinių cenzoriais.

Oksfordo anglų kalbos žodyne šis terminas atsirado 1857 m. ir reiškė „prostitucijos

---

[10] Marcel Danesi, *Encyclopedia of Media and Communication* (University of Toronto Press, Scholarly Publishing Division, 2013), 522.
[11] Vera Milchina, “Zhelanij svoevolnyj roj. Eroticheskaja literatura na francuzskom jazyke XV-XXI a.“ žiūrėta 2016 05 11 https://www.livelib.ru/book/1000555926
[12] Valerij Nikolaevich Kulikov, *Juridicheskaja teorija pornografii*. Monografija. (Moskva: Jurlitinform, 2012), 33
[13] Evgenij Kashenko i Sergej Agarkov, *Seksualnost v civilizacii: sociogenez seksualnosti*. (Moskva, 2015), 57 http://www.rulit.me/books/seksualnost-v-civilizacii-sociogenez-seksualnosti-read-389641-41.html#section_26
[14] Khuan Montgomeri, *Istorija pornografii* (Kron-Press, 1997), 43-45.
[15] Evgenij Kashenko, *Sex: realnyj i virtualnyj*, (Moskva: Izdatelskie reshenija, 2015), 15.
[16] Obscene Publications Act 1964, 1964 CHAPTER 74**,** žiūrėta 2016 05 02 http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1964/74

vaizdavimą“. Pažymėtina, kad 1864 m. papildžius šį žodyną buvo pateikiama platesnė pornografijos sąvoka, kuri buvo aiškinama taip: — „žaismingi piešiniai (tapyba) naudojami papuošti kambarių, skirtų bakchanalijoms ir orgijoms, sienas, kurių pavyzdžiai yra išlikę ant Pompėjos miesto sienų“[17].

Paplitęs Rytų Europoje „Erotikos žodynas“ (1978 m.) nurodo: „pornografija – tai tokie aprašymai, paveikslai ir filmai, kurie sukurti tik tam, kad sukelti lytinio susijaudinimo būseną“[18]. Diskutuotina, ar ši sąvoka yra tiksli, kadangi skirtingų grupių asmenims, priklausomai nuo amžiaus, išsilavinimo bei kitų psichinių savybių, lytinio susijaudinimo būseną gali sukelti visiškai su sekso tema nesusiję dalykai, pvz., tam tikros nuotraukos ar aprašymai iš mokslinių darbų ir pan. Rašytojo ar tapytojo tikslo nustatymas yra labai subjektyvi kategorija ir ja negalima vadovautis, siekiant nustatyti, ar kūrinys priskiriamas pornografinio pobūdžio informacijos kategorijai.

Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje (2001 m.) taipogi yra pateikta pornografijos sąvoka — tai „meninės vertės neturinti vaizduojamojo, aprašomojo ar kitokio pobūdžio informacija, kai atvirai ar detaliai perteikiamas tikras ar suvaidintas lytinis aktas, lytiniai organai, ejakuliacija, tuštinimas, masturbacija, specifinių santykių formos (pvz., pedofilija, sadizmas, mazochizmas, zoofilija, nekrofilija) ir visa tai yra pagrindinis tokios informacijos tikslas. Tokia informacija siekiama sukelti lytinį susijaudinimą. Pornografinio pobūdžio gali būti paveikslas, nuotrauka, kino ar vaizdo filmas, skulptūra ar kita“[19].

Rusijos didžiojoje sovietinėje enciklopedijoje pornografija buvo aiškinama kaip „šiurkščiai natūralistinis, ciniškas lytinio gyvenimo vaizdavimas[20]“. Tačiau toks apibrėžimas ne kartą buvo kritikuojamas Rusijos baudžiamosios teisės doktrinoje, kadangi reiškė, kad sąvokoje nurodyti požymiai apibūdina kūrinį iš estetinės pusės. Ir tuomet galima prieiti prie klaidingos išvados, kad pornografija — tai tiesiog kūrinys, atliktas pažeidžiant stiliaus taisykles. Bet baudžiamajai teisei yra reikšmingos tik pavojingos veikos, o stiliaus nesilaikymas — nepakankamas pagrindas pripažinti pornografiją nusikalstama veika[21].

Mokslininkų teigimu „pornografijos pradžios momentas, kuomet teikiamas malonumas tampa preke. Pornografija ir pelnas yra glaudžiai susiję, taigi pagrindiniu išskirtiniu bruožu, siekiant atriboti pornografiją nuo kitos medžiagos, yra tai, kad ji sumenkina žmogaus

[17] Valerij Nikolaevich Kulikov, *supra* note 14, p. 33.
[18] Viktor Nagaev, *Ehrotika i pornografija. Kriterii razlichij. Problemy pravovoj ocenki ir ehkspertizy* (Moskva: Zakon i pravo, 2009), 186.
[19] Visuotinė lietuvių enciklopedija. [T.] XVIII, Perk - Pra. (Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2010), 584.
[20] Didžioji sovietinė enciklopedija, žiūrėta 2016 05 11, http://slovar.cc/enc/bse/2031604.html
[21] Valerij Nikolaevich Kulikov, *op. cit.*, 40.

seksualumą iki fiziologijos procesų“[22]. Kalbant apie pornografijos tikslą, Rusijos publicistas V. G. Koltashov teigia, kad pornografija negali išmokyti, ji tik sumenkina, apriboja seksualumą iki tam tikrų judesių atlikimo, pornografijoje vyras ir moteris yra tik kaip išnaudojimo objektai, vyrauja nuasmeninimas. Skirtingai nuo erotikos, pornografija yra meno karikatūra[23]“.

Išanalizavus aukščiau pateiktas pornografijos sąvokas matyti, kad tam tikri autoriai sutelkia savo dėmesį tik į subjektyviąją pornografijos raiškos pusę, t. y. pornografija laikoma tik tokia medžiaga, kuri turi tikslą sujaudinti jos adresatą. Manytina, kad sprendžiant, ar tam tikra medžiaga priskiriama pornografijai, derėtų įvertinti ne tik subjektyviąją, bet ir objektyviąją reikšmę — atkreipti dėmesį į tai, kokio konkrečiai turinio medžiaga yra vaizduojama.

Nagrinėjant pornografiją kaip nusikalstamą veiką, pastebima, kad nėra universalaus ir baudžiamajai teisei tinkamo pornografijos apibrėžimo.

Rusijos baudžiamosios teisės mokslininkė O. A. Bulgakova, nagrinėdama pornografijos sampratą, siūlo skirstyti ją į legalią ir nelegalią. Prie *legalios* pornografijos ji siūlo priskirti dalykus arba medžiagą, kurios tikslas yra sukelti susidomėjimą seksualiniais santykiais. Tokios rūšies pornografija gali būti civilinėje apyvartoje su tam tikrais apribojimas (pvz., amžiaus cenzo nustatymas, prekyba tik nustatytose vietose). Legalios pornografios atveju bus vaizduojama arba aprašoma masturbacija ir „seksualinis įsiskverbimas“, reiškiantis oralinio, analinio bei kitų lytinio akto formų ar jų imitacijų vaizdavimą, kuris vyksta tiek tarp skirtingos, tiek tarp tos pačios lyties atstovų.

Prie *nelegalios* pornografijos priskiriamas statinis ar dinaminis tikrų ar suvaidintų seksualinių veiksmų vaizdavimas arba aprašymas, susijęs su prievartos (tiek psichinės, tiek fizinės) naudojimu, žiauriu elgesiu, taip pat seksualinių orgijų, deviacijų arba nepilnamečių asmenų vaizdavimas seksualiniais tikslais[24]. Kalbant apie pornografijos kriterijus O. A. Bulgakova nurodo, kad ekspertams reikia nustatyti bent vieną iš šių kriterijų: „1) ar pateiktoje medžiagoje yra užfiksuoti seksualinės prievartos ar žiauraus elgesio atvejai; 2) kiek asmenų dalyvauja seksualiniuose veiksmuose; 3) ar galima teigti, kad vaizduojamos seksualinės deviacijos; 4) seksualinius veiksmus atliekančių nepilnamečių asmenų arba jų lytinių organų vaizdavimas“[25].

Kitas baudžiamosios teisės mokslininkas S. I. Bushmin savo disertacijoje nurodo, kad pornografiją sąlyginai galima suskirstyti į 2 rūšis:

---

[22] Jurij Borisovich Riurikov, “Liubov: ee nastojashie i budushie,“ iš *Filosofija liubvi*, Aleksandr Arkhipovich Ivin et al. (Moskva: Politizdat, 1990), 284.
[23] Vasilij Koltashov, *Seksualnaja revoliucija* (Novosibirsk, 2003), 8.
[24] Oksana Aleksandrovna Bulgakova, “Ugolovnaja otvetstvennost za rasprostranenie pornograficheskikh materialov ili predmetov“ (daktaro disertacija, Stavropolskij gosudarstvennyj universitet, 2003), 128-129.
[25] *Ibid.*, p. 130.

1) „kietoji“ pornografija — aprašomi arba vaizduojami seksualinės prievartos, seksualinių patologijų, seksualinių veiksmų atlikimas vaikų atžvilgiu arba dalyvaujant vaikams atvejai, kurie pasižymi socialiai žalingu pobūdžiu;

2) „lengvoji“ pornografija — aprašomas arba vaizduojamas nuogo asmens kūnas, jo genitalijos, įvairios savanoriškai atliekamų seksualinių kontaktų formos, kurios pasižymi socialiai-neutralių pobūdžiu“[26].

Kiti Rusijos baudžiamosios teisės mokslininkai išskiria tokį pornografijos kriterijų, kaip „nešvankumas“, kuris siejamas tiek su „erotikos meno moralės nuostatų nesilaikymu[27]“, tiek su „elgesiu, kuris sugėdina „vidutinį žmogų“, t. y. asmenį, kuris vadovaujasi visuomenėje egzistuojančiomis kultūrinėmis bei socialinėmis normomis. Tačiau ir patys autoriai nurodo, kad „nešvankumo“ sąvoka teisėje neprigijo[28], kadangi vertinimas priklausys nuo konkretaus visuomenės nario moralinių nuostatų, bendros dorovinės būklės visuomenėje.

M. V. Gusarovos nuomone pornografija — tai „detalus lytinio akto ar organų demonstravimas, siekiant sukelti lytinį susijaudinimą bei neturintis kultūrinės, mokslinės ir istorinės vertės, kuris savo esme (prigimtimi) žeidžia visuomenės dorovę“[29].

O. Sh. Petrosian teigia, kad pornografija tai „šiurkščiai natūralistinis, ciniškas seksualinio gyvenimo vaizdavimas, sutelkiantis informacijos gavėjo dėmesį į lytinius organus siekiant sukelti lytinio susijaudinimo būseną ir patenkinti lytinę aistrą[30]“.

Ukrainos mokslininkai naujausioje mokslinėje literatūroje išskiria šiuos kriterijus, kurie charakterizuoja pornografinio turinio medžiagą:

1) sąmoningas genitalijų, natūralaus ar nenatūralaus lytinio akto demontsravimas;

2) seksualinio smurto vaizdavimas ir mėgavimasis juo, kai vaizduojamos genitalijos, lytiniai organai;

3) lytinių iškrypimų vaizdavimas;

4) seksualinės prievartos, nukreiptos į vaiką, vaizdavimas;

5) pornografinio turinio medžiagos, kurioje dalyvauja vaikai, kūrimas arba kuomet bet kokio seksualinio ar erotinio produkto kūryboje pasitelkiamas vaiko atvaizdas; taip pat

---

[26] Valerij Nikolaevich Kulikov, *supra* note 14, p. 47.
[27] Dmitrij Valerjevich Shmykov, “K juridicheskomu opredeleniju pornografii,“ Vestnik Permskogo universiteta. Juridicheskie nauki 2, 20 (2013): 268, http://cyberleninka.ru/article/n/k-yuridicheskomu-opredeleniyu-pornografii
[28] Olga Saveljeva, “Griaznoe porno ili krylatyj ehros?“, Biznes-advokat 9 (2000), http://www.juristlib.ru/book_2093.html
[29] Marija Viktorovna Gusarova, “Nezakonnyj oborot pornograficheskikh materialo vili predmetov: ugolovno-pravovye i kriminologicheskie aspekty“ (daktaro disertacija, N. Novgorod, 2010), http://www.dslib.net/kriminal-pravo/nezakonnyj-oborot-pornograficheskih-materialov-ili-predmetov-ugolovno-pravovye-i.html
[30] Oleg Shagenovich Petrosjan, “Ugolovnaja otvetstvennost za izgotovlenie i oborot materialov ili predmetov s pornograficheskimi izobrazhenijami nesovershennoletnikh“ (daktaro disertacija, Moskva, 2005), http://www.dslib.net/kriminal-pravo/ugolovnaja-otvetstvennost-za-izgotovlenie-i-oborot-materialov-ili-predmetov-s.html

erotiniame kontekste vaizduojamas nuogas vaikas arba asmuo, pateikiamas kaip vaikas; tyčinis visiškas arba dalinis vaikų genitalijų vaizdavimas ir pan.;

6) meninės, mokslinės, švietėjiškos vertės trūkumas[31].

Išanalizavus užsienio šalių baudžiamosios teisės doktrinoje esančius pornografijos apibrėžimus, pastebima, kad autoriai pornografiją sieja tiek su detaliu lytinio akto ir jo atlikimo formų ar organų vaizdavimu ar aprašymu, tiek su šios informacijos perteikimo tikslu, tačiau manytina nepagrįstai būtų į pornografijos sampratą įtraukti lytinės aistros patenkinimą (žr. O. Sh. Petrosian nuomonę), kadangi tai apsunkintų baudžiamosios atsakomybės taikymą.

Sprendžiant klausimą dėl medžiagos priskyrimo pornografinio turinio kategorijai, dažniausiai yra skiriama teismo ekspertizė.

Rusijos teismo ekspertai, sprendžiant klausimą dėl medžiagos priskyrimo pornografinio turinio informacijai, vadovaujasi tokiais kriterijais: 1) ar yra vaizduojama zoofilija, nekrofilija, pedofilija; 2) ar yra seksualinės prievartos elementų (*pvz., sadizmas, mazochizmas ir pan. – aut. pastaba*)[32]; 3) detalus lytinio akto vaizdavimas, kuomet pasirinkta vaizdavimo forma yra žeminama žmogaus asmenybė; standartinis seksas, neturintis jokio turinio, nuasmeninamas santykių tikslas; 4) lytinių organų bei lytinių aktų vaizdavimas ar aprašymas sudaro didžiausią kūrinio dalį; 5) detalus lytinių organų vaizdavimas, filmavimo metu naudojant tiesųjį rakursą; 6) pornografija turi tik vieną tikslą – sukelti lytinį susijaudinimą; 7) meninio konteksto nebuvimas[33].

Kalbant apie pornografiją, būtina paminėti, kad dažniausiai ji yra sutapatinama su erotika, kadangi riba tarp šių reiškinių yra nekonkreti, teisine prasme pornografija (tam tikra apimtimi) yra draudžiama, o erotiniams kūriniams, kurie yra legalūs, numatomi tik tam tikri disponavimo jais apribojimai.

Etimologiniu požiūriu erotika suprantama kaip įvairios meno rūšys (dailė, skulptūra, fotografija, kinas, literatūra ir kt.), kurių vaizduojami objektai išryškina nuogo žmogaus kūno grožį, žadina lytinį susijaudinimą, bet nėra vulgarūs. Erotikos terminas taip pat vartojamas nusakant žmogaus jausmingumą, geidulingumą ir seksualumą, tačiau ši sąvoka yra platesnė nei seksualumas[34].

Analizuojant erotikos apibrėžimą, užsienio valstybėse išskiriami tokie erotikos požymiai: asmens nuogumo (tiek atskirų kūno dalių, tiek viso kūno) demonstravimas, kuris yra

---

[31] Anton V. Bailov, Stanislav O. Osyatinskiy, Irina V. Bulba, "Pornography and Prostitution as Interrelated Phenomena that Demoralize our Society (Criminological Aspects), " *The Journal of Eastern European Law* 15 (2015): 40, http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2015/05/bailov_osiatinskyi_bulba_15.pdf

[32] Viktor Nagaev, *supra* note 19, 155-156.

[33] *Ibid*, 197-198.

[34] https://lt.wikipedia.org/wiki/Erotika

paremtas meniniu aspektu, lytinio akto vaizdavimas nutolusiu planu, seksualiai-erotiniai aprašymai bei vaizdai, kurie visuomenei ar atskiram individui yra socialiai priimtini, atitinkantys moralės kriterijus, atitinka sąvoką „erotinis menas“; vaizduojamas žmogus su jam priklausančiais ir neatskiriamais jausmais, emocijomis, išgyvenimais[35].

Ukrainos mokslininkai naujausioje mokslinėje literatūroje išskiria šiuos erotinio turinio medžiagą charakterizuojančius kriterijus:

1) nuogų asmenų krūtų, užpakalio (dubens) vaizdavimas;

2) atviras vaizdavimas asmenų, kurie estetiškai vaizduojami žurnalų viršeliuose ir pan., dėvintys seksualius apatinius;

3) lytinio akto vaizdavimas ar lytinio akto imitavimas (išskyrus nusikalstamas veikas) be genitalijų sąveikos, jei tokios scenos yra neatskiriama meno dalis, turi meninę, mokslinę vertę arba yra vaizduojamos švietimo tikslais;

4) žodinis arba rašytinis tekstas, apibūdainantis lytinį akta, jei sekso scenos yra neatskiriama meno dalis, siekiant meninių, mokslinių ar švietimo tikslų;

5) kūriniai kurie atskleidžia, gilią, sudėtingą žmogišką patirtį, kuriuose seksualinės scenos yra tų kūrinių tąsa, simbolizuoja emocijas, jausmus.[36]

Pritartina T. Žėko išsakytai nuomonei, kad „nepaisant neaiškumų ir diskusijų, dalykai, kuriuos reguliuoja baudžiamoji teisė, turi būti konkretūs ir aiškiai apibrėžti[37]“. Vadinasi, erotinio turinio medžiaga moksle apibūdinama kaip turinti meninę vertę bei vaizduojama meniniais, moksliniais ar švietimo tikslais. Šios medžiagos vaizdavimas gali būti kaip įrankis perteikti emocinį krūvį, jausmus, sudėtingus žmonių tarpusavio santykius, gyvenimo patirtį. Tuo tarpu pornografinio tipo medžiagoje tokių tikslų nėra — priešingai, siekiama sujaudinti, sukelti aistrą, nėra svarbi estetinė, emocinė linija. Apibendrinant galima teigti, jog pagrindiniais pornografijos ir erotikos atribojimo kriterijais turėtų būti atviras ir detalus lytinių organų ar seksualinių veiksmų formų, seksualinių deviacijų vaizdavimas, meninio, mokslinio konteksto nebūvimas bei tikslas sujaudinti šios informacijos gavėją.

---

[35] Valerij Nikolaevich Kulikov, *supra* note 14, p. 6-8; “Nackomissija po morali predlozhila spisok kriteriev opredelenija erotiki i pornografii,“ *Korrespondent*, gegužės 18, 2009, http://korrespondent.net/ukraine/events/840611-nackomissiya-po-morali-predlozhila-spisok-kriteriev-opredeleniya-erotiki-i-pornografii

[36] Anton V. Bailov, Stanislav O. Osyatinskiy, Irina V. Bulba, *supra* note 32, 40.

[37] Tautvydas Žėkas, “Vaiko išnaudojimas pornografijai: baudžiamieji teisiniai ir kriminologiniai aspektai“ (daktaro didertacija, Vilniaus universitetas, 2011), 24, http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110222_154606-47813/DS.005.1.01.ETD

1.2 Pornografijos teisinis reglamentavimas ir jo raida

Tarp įvairių pornografijos socialinio reguliavimo formų, įskaitant teisinį reguliavimą, prioritetas teikiamas baudžiamajai atsakomybei. Pirmu bandymu teisiškai įvertinti pornografijos reiškinį buvo 1913 m. Paryžiuje įvykęs ketvirtas tarptautinis kongresas, kuriuo metu pornografija pirmą kartą pateko į tarptautinių nusikaltimų sąrašą. Šio kongreso dalyviai pabandė sukurti universalią „pornografijos“ sąvoką: „pornografijai priskiriami visi nepadoraus pobūdžio objektai, kuriuose yra aprašyta ar vaizduojama informacija, turint tikslą iškreiptai pateikti tam tikrą objektą ir savo turiniu parodo autoriaus siekį sukelti gašlias ir ištvirkusias mintis“[38].

1923 m. rugsėjo 12 d. Tautų Sąjungos iniciatyva buvo surengta tarptautinė konferencija, skirta kovos su nepadorių publikacijų apyvartos ir prekybos tematikai. Pažymėtina, jog konferencijos dalyviams nepavyko prieiti bendros nuomonės dėl termino „nepadorus“ apibrėžimo[39]. Šios konferencijos eigoje buvo priimta ir patvirtinta konvencija dėl kovos su nepadorių leidinių apyvarta ir prekyba. Konvencijoje buvo numatyta, kad yra baudžiama už[40]:

1. Nepadorių dokumentų, piešinių, graviūrų, tapybos kūrinių, spaudinių, nuotraukų, plakatų, emblemų, paveikslų, kinematografinių filmų ar kitų pornografinių objektų darymą, gaminimą ar turėjimą prekybos, platinimo ar viešo demonstravimo tikslais arba šių objektų platinimą, viešą demonstravimą ar prekybą jais;

2. Minėtų objektų importą, gabenimą, eksportą arba privertimą juos importuoti, gabenti ar eksportuoti aukščiau minėtiems tikslams; ar jų išleidimą į apyvartą bet kokiu būdu;

3. Prekybą, net ir neviešą, ar kitokios veiklos, susijusios su minėtais objektais, vykdymą, šių objektų platinimą, viešą demonstravimą ar pasipelnymą juos nuomojant;

4. Paskelbimą ar paviešinimą bet kokiu būdu, siekiant padėti vykdyti minėtą draudžiamą apyvartą ar prekybą, kad asmuo užsiima kokia nors aukščiau minėta nusikalstama veikla; paskelbimą ar paviešinimą bet kokiu kitu būdu, kaip ir iš ko tiesiogiai ar netiesiogiai galima įsigyti minėtos pornografinės medžiagos ar daiktų.

Pastebima, kad konvencijos pavadinime ir pačiame dokumento tekste[41] užuot sampratos „pornografinio“ liko sąvoka „nepadoriais“, kuri suteikia įvairių šalių įstatymų leidėjams galimybes plačiai aiškinti apibrėžimą „nepadorus“ ir traukti teisinėn atsakomybėn asmenis, skleidžiančius nepageidaujamą ar netinkamą valstybės politikai informaciją. Šios priežastys sukėlė skirtingų pornografijos apibrėžimų bei jų aiškinimo teorijų atsiradimą skirtingose šalyse.

---

[38] Valerij Nikolaevich Kulikov, *supra* note 14, p. 33
[39] *Ibid*, p. 38.
[40] Dainius Žalimas ir Skirgailė Žalimienė, *Tarptautiniai dokumentai 8. Tarptautinė žmogaus teisių apsauga: universalūs dokumentai (II tomas)* (Vilnius: Registrų centras, 2009), 436-437.
[41] Albania - International Convention for the suppression of the Circulation of and Traffic in Obscene publications, open for signature at Geneva from September 12, 1923, to March 31, 1924 [1924] LNTSer 143; 27 LNTS 213 http://www.worldlii.org/int/other/treaties/LNTSer/1924/143.html

Pažymėtina, kad labiausiai paplitusi buvo anatominė teorija. Ši teorija buvo naudojama anglo-saksų teisės tradicijos šalyse, jos pagrindiniu vertinimo kriterijumi, pagal kurį informacija priskiriama „nepadoriai“ buvo lytinių organų, lytinio akto ar kitų biologinių ir anatominių žmogaus kūno dalių savybių demonstravimas[42].

Nyderlanduose „nepadoriomis“ buvo laikomos publikacijos, kuriuose užfiksuotas lytinis aktas tarp daugiau nei 2 asmenų bei lytiniai iškrypimai (pedofilija, zoofilija, sadizmas ir pan.)[43].

Prancūzijos teismų praktikoje pornografinė nuotrauka aiškinama kaip nuotrauka, kurioje yra užfiksuotos „intymiausios žmogaus kūno dalys“. Kitais atvejais pornografija buvo laikomi bet kokio literatūros kūrinio ar nuotraukos dalis, kuri gali sukelti susijaudinimo būseną 7 iš 12 asmenų[44]. Taigi, nagrinėjamu atveju tektų atlikti eksperimentą, siekiant kaltininką nubausti už disponavimą pornografiniais dalykais. Taip pat kūrinys galėjo būti pripažintas pornografiniu, jei buvo aprašomi įvairių formų seksualiniai ištvirkavimai, skelbimai, tiesiogiai ar netiesiogiai propaguojantys paleistuvystę, vieši skatinimai pirkti kontraceptinius preparatus ir t. t.“[45]. Pažymėtina, kad 1881 m. Prancūzijos Spaudos įstatyme pornografijai apibrėžti buvo vartojama sąvoka „kūriniai, kuriais pažeidžiamos geros moralės normos[46]“. Ši sąvoka yra žymiai platesnė nei anksčiau nurodyta, tačiau įstatyme nebuvo pateiktas jos išaiškinimas., tai leidžia teigti, kad įstatymo taikytojui buvo suteikiama plati diskrecijos laisvė vertinant kūrinį.

Kalbant apie pornografijos vertinimo ypatumus, verta paminėti keletą valstybių ir įžvelgti jų baudžiamosios politikos kryptis, reglamentuojant pornografiją. Pavyzdžiui, Vokietijos baudžiamajame įstatyme pornografiniams dalykams apibrėžti vartojama sąvoka „begėdiški kūriniai“, kuriais „šiurkščiai prieštaraujama padorumo jausmui“ bei siekiama „sukelti lytinio susijaudinimo būseną“. Įstatyme numatyta atsakomybė tik už tokių kūrinių platinimą nepilnamečiams arba siekiant gauti materialios naudos[47]“. Tuo tarpu Ispanijos baudžiamasis kodeksas nuo pornografijos įtakos saugojo ir „asmenis, turinčius psichinių sutrikimų[48]“.

1964 m. rugpjūčio mėn. Haagos mieste įvyko IX tarptautinės asociacijos baudžiamosios teisės Kongresas, kuriuo metu buvo nagrinėjamos problemos, susijusios su nusikaltimais šeimai ir lytiniais nusikaltimais. Buvo išsakyta nuomonė, kad suaugusiems asmenims turi būti garantuojama laisvė skaityti bet kokio pobūdžio medžiagą, dėl to neturėtų būti traukiamas

[42] Valerij Nikolaevich Kulikov, *supra* note 14, p. 34.
[43] *Ibid*
[44] *Ibid*
[45] Pavel Isakovich Ljublinskij, *Prestuplenija v oblasti polovykh otnoshenij* (Moskva-Leningrad: izdatelstvo L. D. Frenkel, 1925), 209-210.
[46] Roman Borisovič Osokin i Mikhail Vjacheslavovich Denisenko, *Ugolovnaja otvetstvennost za nezakonnoe rasprostranenie pornograficheskikh materialov ili predmetov* (Moskva: 2005), 24.
[47] Pavel Isakovich Ljublinskij, *op. cit.*, p. 209-210
[48] *Ugolovnyj kodeks Ispanii* (Moskva: izdatelstvo „Zerkalo“, 1998), 63-64

teisinėn (*baudžiamojon – aut. pastaba*) atsakomybėn asmuo už pornografijos dalykų sukūrimą ir platinimą tarp asmenų, norinčių susipažinti su tokio pobūdžio medžiaga[49]. Kongreso metu dalyviai priėjo išvados, kad nusikaltimo pavojingumo kriterijus turi tapti pagrindiniu įrankiu sprendžiant penalizacijos klausimą nusikaltimų dorovei atveju.

1972 m. kovo mėn. Briuselyje įvyko Tarptautinis kriminologinis forumas tema „Baudžiamojo persekiojimo ribos“. Jos metu buvo nagrinėjamas klausimai, susiję su baudžiamojo persekiojimo ribomis nusikaltimų „geros moralės“ atžvilgiu. Forumo metu buvo nagrinėjamas atsakomybės už disponavimą pornografinių dalykų pagrįstumo klausimas. Dalyviai priėjo bendros nuomonės, kad baudžiamoji atsakomybė už pornografijos platinimą atsiranda nustačius taip vadinamos „agresijos“ kriterijų, tai yra kuomet platinimas prieštarauja skaitytojų ar žiūrovų norams.

Diskusijų metu dalyviai sutarė, kad ekvivalentiškais teisiniais gėriais yra pripažįstami tiek laisvė žiūrėti ir skaityti erotinio pobūdžio kūrinius, tiek ir laisvė to nedaryti. Buvo pasiūlyta atsisakyti „viešosios vietos“ kriterijaus ir įvesti „uždaros vietos“ (vietos, į kurias galima patekti tik įveikus tam tikras kliūtis, pvz., namas, teatras) ir „atviros vietos“ (pvz., gatvė) kriterijų. „Uždarose“ vietose veikia absoliuti laisvė žiūrėti ar skaityti bet kokio pobūdžio informaciją, tačiau „absoliučios laisvės“ kriterijus taikomas tik suaugusiems asmenims. Prarado nusikaltimo statusą viešas informavimas apie įstaigas, kuriose vyksta pornografinių kūrinių parodos[50].

Įvykę forumai bei kongresai turėjo įtakos valstybių įstatymų kūrimo procesams. Verta pažymėti Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV) formuojamo požiūrio į pornografijos reiškinį kaitą, kadangi XIX a. pradžioje pornografija buvo pripažįstama beveik visa su lytiniais santykiais susijusi informacija, netgi medicininio pobūdžio informacija apie patį lytinį aktą.

Remiantis tokiu pornografijos apibrėžimu, JAV vyko teisminis procesas, kuriuo metu buvo keliamas klausimas dėl žymaus seksologo Havelock Ellis knygos „Seksualinės psichologijos tyrimai“ („Psychology of sex“) atitikmens moksliniam pobūdžiui[51].

Tačiau jau 1933 m. pastebimas pornografijos vertinimo sušvelnėjimas, pvz., teismas sprendžiant draudimo pardavinėti James Joyce romaną „Ulysses“ pagrįstumo klausimą, pasisakė, kad nors kūrinio tekste buvo naudojami seksualinę potekstę turintys žodžių dariniai, tačiau nepasitvirtino autoriaus siekis sukurti pornografinį kūrinį, kadangi pornografijai yra būdingas

[49] Morris Ploscowe, *Report to the Hague Suggested Revisions of Penal Law Relating to Sex crimes and Crimes against the Family*. 50 Cornell L. Rev. 425 (1965), http://scholarship.law.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2447&context=clr
[50] Roman Borisovič Osokin i Mikhail Vjacheslavovich Denisenko, *supra* note 47, 29.
[51] Encyclopædia Britannica Online, s. v. „Havelock Ellis“, žiūrėta gegužės 10, 2016, http://www.britannica.com/biography/Havelock-Ellis.

lytinio susijaudinimo būsenos sukėlimas, o nagrinėjamu atveju tai nebūdinga šiam kūriniui[52].

Po šių įvykių JAV teismų praktikoje buvo suformuluoti tokie pornografijos vertinimo kriterijai:

1. Turi būti vertinamas visas kūrinys, o ne atskiros jo dalys;
2. Turi būti vertinama, koks yra poveikis „vidutiniam žmogui“, o ne jautriam;
3. Vertinti reikia žvelgiant per šiuolaikinės visuomenės nuostatų prizmę[53].

1957 m. byloje „Roth v. United States“ JAV Aukščiausiasis teismas nustatė, kad pornografija yra produkcija, kurios pagrindinis tikslas — žadinti seksualinius jausmus, ir kuri pažeidžia šiuolaikinius visuomeninės moralės standartus. Buvo numatyta, kad pornografijai netaikomos Konstitucijos Pirmosios pataisos normos, reglamentuojančios žodžio laisvę[54]. 1966 m. nagrinėjant klasikinio erotinio kūrinio „Fanny Hill“ draudimą, šis principas buvo papildytas: pornografija — tai erotinio pobūdžio, meninės, socialinės ir mokslinės vertės neturintis kūrinys[55].

1973 m. JAV Aukščiausiasis teismas nagrinėdamas bylą „Miller v. California“ pakartojo, kad pornografijai netaikomos Pirmosios Teisių bilio pataisos normos, reglamentuojančios žodžio laisvę, ir paskelbė, kad kiekvienoje bendruomenėje priimtos padorumo normos ir teisė pripažinti kūrinį pornografiniu suteikiama konkrečios bendruomenės teismui. Tuo pačiu buvo suformuluotas Milerio testas, kuriuo vadovaujantis nustatoma, ar kūrinys konkrečiu atveju priskiriamas pornografijai. Trys Milerio testo kriterijai:

1. „vidutinis žmogus“, susipažinęs su visu kūriniu bei atsižvelgęs į visuomenėje vyraujančias moralės normas, padaro išvadą, kad kūrinys skirtas gašlioms mintims sukelti;

2. kūrinyje yra pavaizduoti ar aprašyti seksualiniai veiksmai pažeidžiant bendruomenėje vyraujančias moralės nuostatas;

3. kūriniui nėra būdinga reikšmingesnė literatūrinė, meninė, politinė ir mokslinė vertė[56].

Taigi, tiek teisės aktai, tiek teismų praktikos precedentai nepateikia universalaus pornografijos apibrėžimo. Manytina, taip yra dėl to, kad visuomenės požiūris į pornografiją keičiasi priklausomai nuo visuomenėje vyraujančių moralės normų, todėl pornografijos terminas turi būti dinaminis.

---

[52] United States v. One Book Called „Ulysses“, 5 F.Supp. 182 (S.D.N.Y. 1933), https://scholar.google.com/scholar_case?case=5544515174778878625&q=

[53] Marisa Anne Pagnattaro, “Carving a literary exception: The obscenity standard and Ulysses“, žiūrėta gegužės 10, 2016, http://archive.is/20120709053354/http://findarticles.com/p/articles/mi_m0403/is_2_47/ai_82531889/

[54] Roth v. United States, 354 U.S. 476 (1957), http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=us&vol=354&invol=476

[55] N. Jarina, “Memuary zhenshiny dlia utekh, ili istorija zhenshiny Fanni Khill Dzhona Klelanda,“ *Gramota* 21, 2 (2009): 164, http://www.gramota.net/materials/1/2009/2-2/70.html

[56] Michael J. Aschenbrener, “Gaming the System: the seventh circuit prefers its video games violent, not sexy,“ 2 Seventh Circuit Rev 737 (2007): 743-745, http://www.kentlaw.edu/7cr/v2-2/aschenbrener.pdf

Panaši situacija yra ir Lietuvos teisėje. Visų pirmą, būtina paminėti, kad Lietuvos Respublikoje galiojančiuose teisės aktuose nėra įtvirtintas teisinis „pornografijos“ apibrėžimas, kuris būtų tinkamas naudoti teismų praktikoje bei ekspertiniame vertinime, taip pat nėra pateikta pornografijos ir erotikos atribojimo kriterijų, nors erotinių dalykų apyvartą reguliuoja valstybė[57].

Konstitucijos 25 straipsnyje įtvirtinta asmens saviraiškos laisvė, ji apima laisvę „turėti įsitikinimus ir juos reikšti, teisę ieškoti, gauti ir skleisti informaciją“. Informacijos laisvė nėra absoliuti, neribota. Jos ribas lemia vienu konstitucinių vertybių susidūrimas su kitomis, tai patvirtina ir Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalis, kurioje yra nurodyta, kad „laisvė reikšti įsitikinimus, gauti ir skleisti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei tai būtina apsaugoti žmogaus <...> dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai“[58]. Toks apribojimas iš esmės sutampa su Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos 10 straipsnio nuostatomis. Minėtos konvencijos 10 straipsnyje yra nurodytos 3 sąlygos, kuomet gali būti taikomi apribojimai saviraiškos laisvei:

1. apribojimai turi būti apibrėžti įstatymu
2. apribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje ir
3. apribojimais siekiama apginti tokias vertybes, <...> apsaugoti žmonių sveikatą ar moralę, taip pat kitų asmenų garbę ar teises[59].

Lietuvos Konstitucinio Teismo 1997 m. vasario 13 d. nutarime yra pažymėta, kad „pasirinkti ir nustatyti ribojimo apimtį yra neabejotina įstatymų leidėjo prerogatyva. Suprantama, kad tokie apribojimai atitiktų teisingumo sampratą bei reikalavimus, turėtų būti atsižvelgiama į anksčiau minėtus teisėtumo ir būtinumo demokratinėje visuomenėje kriterijus“[60]. Kaip šiame nutarime pažymi Konstitucinis Teismas bet koks „pagrindinių teisių apribojimų pagrįstumas turėtų būti vertinamas sveiko proto ir akivaizdžios būtinybės kriterijais“[61].

Taigi siekiant įgyvendinti reikalavimą apsaugoti visuomenėje egzistuojančias moralines vertybes,

Lietuvos Respublikoje pornografijos sąvoka pateikiama Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnyje: „pornografinio pobūdžio informacija – informacija, kai atvirai ir detaliai

---

[57] Remiantis Visuomenės informavimo bei Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamos informacijos įstatymų nuostatomis, erotinio pobūdžio informacijai yra taikomi platinimo ir viešinimo apribojimai. Taip pat sistemiškai analizuojant minėtų teisės aktų nuostatas, susidaro įspūdis, jog pornografinių turinių dalykų apyvarta Lietuvoje yra galima, bet su tam tikrais apribojimais.

[58] *supra* note 2.

[59] “Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija“ *Valstybės žinios* 40, 987 (1995).

[60] “Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. vasario 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 1 ir 30 straipsnių, Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 1, 3 ir 11 straipsnių, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. vasario 2 d. nutarimo Nr. 179 „Dėl alkoholio reklamos kontrolės“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai,“ prieigą per internetą: http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta389/content

[61] *Ibid*

rodomas tikras ar suvaidintas lytinis aktas, lytiniai organai, tuštinimasis, masturbacija arba lytiniai iškrypimai (pedofilija, sadizmas, mazochizmas, zoofilija, nekrofilija ir kt.), ir tai yra pagrindinis tokios informacijos tikslas[62].“ Tame pačiame straipsnyje yra pateikta ir erotinio pobūdžio informacijos sąvoka. Erotinio pobūdžio informacijai priskiriama informacija, „kuria skatinamas lytinis geismas, rodomas tikras ar suvaidintas lytinis aktas ar kitoks seksualinis pasitenkinimas arba sekso reikmenys[63]“. Taigi įstatyme pornografija nuo erotikos skiriasi pagal informacijos pateikimo tikslą, vaizduojamų seksualinių veiksmų apimtį (detaliai ir atvirai) bei formas (pornografijai būdingas lytinių iškrypimų ir nukrypimų vaizdavimas), tačiau yra neaiškus pornografijos teikiamos informacijos tikslas. Jeigu erotinio pobūdžio informacija siekiama skatinti lytinį geismą, tai pornografinio turinio medžiagos tikslas turi būti lytinio susijaudinimo būsenos sukėlimas, tačiau įstatymas to tiesiogiai nenurodo, manytina, kad sąvoka „pagrindinis tokios informacijos tikslas“ galėtų būti siejama tik su meninės, mokslinės vertės nebuvimu.

Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos buvo patvirtinta rekomendacija transliuotojams dėl viešosios informacijos priskyrimo informacijos, kuria ribojama skelbti ir platinti, kategorijai. Šioje rekomendacijoje yra nurodyta, kad „lytinio akto vaizdavimas neturi būti ištęstas, negali būti detaliai rodomi lytiniai organai (genitalijos). Draudžiamos informacijos kategorijai priklauso įvairūs seksualiniai iškrypimai, pornografijos elementai, seksualinių reikmenų naudojimas, fetišai, incestas[64]“.

Apibendrinus, galima teigti, kad pornografijos ištakos siejamos su „nepadorumo“ apibrėžimu, kadangi tuo metu ši sąvoka buvo plačiai paplitusi moksliniuose veikaluose, knygose bei jos aiškinimas buvo prilyginamas pornografinio turinio medžiagai, tačiau palaipsniui visuomenės pornografijos suvokimas kito, sąvokos tapo konkretesnės, labiau apibrėžtos, sumažinančios galimybes plačiai aiškinti pornografiją.

[62] “Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas,“ *Valstybės žinios* 71, 1706 (1996).
[63] *supra* note 62
[64] “Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos patvirtinta rekomendacija transliuotojams dėl viešosios informacijos priskyrimo informacijos, kuria ribojama skelbti ir platinti kategorijai,“ žiūrėta 2016 03 10, http://www.lrs.lt/intl/zeit.show?theme=1665&lang=1

2. PORNOGRAFIJA KAIP NUSIKALSTAMA VEIKA LR BK

2.1 Atsakomybė už pornografijos pagaminimą, įsigijimą, platinimą ir demonstravimą

1961 m. Baudžiamajame kodekse nusikalstama veika, susijusi su pornografijos gaminimu ir laikymu, buvo numatyta 10 skirsnyje, kuris saugojo tokias vertybes kaip visuomenės saugumas ir viešoji tvarka, o nuo 2003 m. gegužės 1 d., įsigaliojus naujajam Baudžiamajam kodeksui, ši veika jau buvo perkelta į atskirą XLIV skyrių, kuriame numatyta atsakomybė už nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus dorovei. Manytina, kad toks įstatymo leidėjo sprendimas buvo teisingas, kadangi tokiu būdu pavyko konkrečiau apibrėžti nusikalstamų veikų objektą, kas lemia tinkama baudžiamosios teisės normos pritaikymą. Toliau darbe bus analizuojami LR BK 309 straipsnyje nurodyti nusikalstamos veikos sudėties požymiai, siekiant atskleisti jų svarbą tinkamam veikos kvalifikavimui.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras (toliau – LR BK komentaras) nurodo, kad šios nusikalstamos veikos objektas yra visuomenės dorovė[65]. Dabartiniame Lietuvių kalbos žodyne sąvoka dorovė aiškinama kaip „gyvenimo visuomenėje bei elgesio principai ir normos[66]“. Ši sąvoka sutampa su Lietuvių kalbos žodyne ir tarptautinių žodžių žodyne pateiktais dorovės apibrėžimais ir siejama su morale. Tuo tarpu Rusijos BK 242 str. (baudžiamoji atsakomybė už pornografiją) prasme objektas apibūdinamas iš esmės taip pat, tik kai kurie Rusijos baudžiamosios teisės mokslininkai sukonkretina jį, nurodydami, kad objektu turi būti „dorovinės, moralinės nuostatos seksualinių santykių srityje“[67]. Rusijos mokslininkų pasirinktas būtent toks apibrėžimas, kadangi dorovė yra per plati sąvoka šios veikos objektui apibrėžti, nes ji būdinga „visiems visuomeniniams santykiams ir siejama su tokiomis sąvokomis, kaip gėris ir blogis, teisingumas ir klaidingumas ir t. t.[68]“

LR BK komentare nurodoma, kad „siekį kriminalizuoti bei tokiu būdu apsaugoti visuomenę nuo pornografijos platinimo nurodo tarptautiniai teisės aktai, pvz., Jungtinių Tautų vaiko teisių apsaugos konvencija, 1989 m. Europos konvencija dėl televizijos be sienų[69]“. Tačiau šių tarptautinių dokumentų esmė, kad jie įtvirtina būtinumą apsaugoti socialiai pažeidžiamą visuomenės grupę – vaikus. Tiek BK komentaro autoriai, tiek teismų praktikoje laikomasi nuomonės, kad „pornografinių kūrinių platinimas nepriimtinas visuomenėje ne tik moralės požiūriu, bet yra ir pavojingas, kenkia vaikų bei paauglių protiniam, fiziniam ir doroviniam vystymuisi, formuoja iškreiptą seksualinių santykių vaizdavimą[70]. Sutikti su šiuo teiginiu galima

---

[65] Armanas Abramavičius et al., *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (213-330 straipsniai)* (Vilnius: Registrų centras, 2010), 555.
[66] Dabartinis lietuvių kalbos žodinas, žiūrėta 2016 03 10, http://dz.lki.lt/word/dorovė/
[67] Roman Borisovič Osokin i Mikhail Vjacheslavovich Denisenko, *supra* note 47, 43.
[68] *Ibid.*
[69] Armanas Abramavičius et al., *op cit.*, p. 555.
[70] Armanas Abramavičius et al., *supra* note 67, 554.

tik iš dalies, kadangi XXI a. yra aukštųjų technologijų laikotarpis, pornografijos dalykų platinimo išraiška yra pasikeitusi, norint apsaugoti vaikus nuo žalingo tūrinio informacijos poveikio, tėvai turi galimybę įdiegti specialias blokavimo programas bei filtrus, o suaugę asmenys gali patys spręsti, ar jie pageidauja susipažinti su tokio turinio medžiaga.

Lietuvos TSR BK komentare pornografija buvo apibūdinama kaip „ciniškai natūralistinis, nepadorus lytinių santykių ar seksualinių scenų pavaizdavimas ar aprašymas, žadinantis nesveiką lytinį instinktą[71]“. Dabartiniame LR BK 309 straipsnyje įtvirtinta teisės norma yra blanketinė, siekiant išsiaiškinti, kokius požymius turi atitikti medžiaga (dalykas), turime susipažinti su Visuomenės informavimo įstatyme (toliau – VSĮ) pateiktu pornografijos apibrėžimu. 2006 m. rugsėjo 1 d. įsigaliojus naujai Visuomenės informavimo įstatymo redakcijai, pornografinio turinio informacija buvo apibrėžiama kaip „*informacija, kai atvirai ir detaliai rodomas tikras ar suvaidintas lytinis aktas, lytiniai organai, tuštinimasis, masturbacija arba lytiniai iškrypimai (pedofilija, sadizmas, mazochizmas, zoofilija, nekrofilija ir kt.), ir tai yra pagrindinis tokios informacijos tikslas*[72]“. Taigi, lyginant VSĮ ir Lietuvos TSR BK pateiktus pornografijos apibrėžimus, teigtina, kad VSĮ pateiktoje sampratoje yra išvengta vertinamojo pobūdžio sąvokų (nepadorus, nesveikas ir pan.), ji susiaurinta, nurodant, kad pornografijos tikslas yra įvairių seksualinių formų vaizdavimas. Toks sąvokos pakeitimas vertinamas teigiamai, kadangi visuomenėje kinta požiūris į tai, kas yra priimtina moralės požiūriu (pvz., 2003 m. įsigaliojus naujam LR BK dekriminalizuoti savanoriški lytiniai santykiai tarp tos pačios lyties atstovų).

Kitu privalomu objektyviuoju nusikalstamos veikos sudėties požymiu yra dalykas. Nagrinėjamos nusikalstamos veikos dalyku pripažįstami „bet kokia forma išreikšti dalykai (nuotraukos, kino ir vaizdo juostos, dirbiniai, spausdinti piešiniai, garso įrašai, spektakliai ir kt.), kurie turi atitikti pornografijos požymius“[73]. Pabrėžtina, kad šis sąrašas nėra baigtinis, jis pildomas ar koreguojamas atsižvelgiant į šiuolaikines realijas. Išanalizavus nuo 2008 m. teismų praktiką, pastebima, kad dažniausiai nusikalstamos veikos dalyku yra nuotraukos bei audiovizualiniai kūriniai (įrašyti į išorinę laikmeną arba laikomi elektroniniu formatu).

Lietuvos teismų praktikoje bei moksliniuose publikacijose neteko rasti nė vieno pavyzdžio, kuomet būtų sprendžiamas klausimas dėl rašytinės medžiagos (knygos, teksto) priskyrimo pornografinio turinio produkcijai. Rusijos baudžiamosios teisės mokslininkai nurodo, kad „rašytiniai kūriniai, kuriuose natūralistiškai, atvirai ir detaliai aprašomas lytinis aktas, jo formos, lytiniai iškrypimai, lytiniai organai, jeigu aprašymui naudojamos nedviprasmiškos frazės

[71] *Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras* (Vilnius: Mintis, 1990), 397.
[72] “Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas,“ *Valstybės žinio*s 82, 3254 (2006).
[73] Armanas Abramavičius et al., *op cit.*, p. 555.

(pvz., necenzūriniai žodžiai bei nešvankūs ir vulgarūs terminai) siekiant aiškiai ir detaliai aprašyti lytinius santykius, galėtų būti pripažįstami pornografinio turinio dalyku[74]. Tačiau net ir nustačius minėtus požymius, jei jie bus pateisinti menine, moksline ar istorine verte, kūrinys nebus pripažintas pornografiniu. Be to svarbu paminėti, kad pornografija nėra laikomi meninę vertę turintys erotiniai kūriniai, paprastas nuogo kūno vaizdavimas, taip pat pažintinės paskirties dalykai, kuriuose pavaizduoti arba aprašyti seksualiniai žmonių santykiai[75].

Įdomumo dėlei verta paminėti, kad 2010 m. Kanados menininkė ir skulptorė išleido pirmą pasaulyje knygą „Tactile Mind“, kuri tapo savotišku erotikos, pornografijos ir grafinio meno sąveikos išraiška. Ši knyga skirta neregiems asmenims. Knygoje yra 17 iškilusių vaizdų, pvz., moters su „tobulomis krūtimis“ ir moters „disko poza“[76]. Ar toks kūrinys galėtų būti pripažintas pornografinio turinio dalyku, turbūt niekada nesužinosime, nes Kanadoje pornografija yra legali, draudžiama tik vaikų pornografija bei „kietosios pornografijos“ pardavimas asmenims iki 18 m.[77].

Sprendžiant klausimą dėl medžiagos priskyrimo pornografinio turinio kategorijai baudžiamosiose bylose skiriama teismo ekspertizė, kurią pavedama atlikti Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybai[78]. Kaip pažymėta Žurnalistų etikos tarnybos ataskaitoje už 2015 m. „ekspertų veikla pasitelkiama ir tuomet, kai reikia priskirti spaudos leidinius, audiovizualinius kūrinius, radijo ir televizijos programas ar atskiras programas, informacinės visuomenės informavimo priemones ar kitas visuomenės informavimo priemones ir (ar) jų turinį <...> pornografinio <...> pobūdžio informacijos kategorijoms[79]“.

Objektyviai nusikalstama veika, numatyta LR BK 309 str. 1 d. pasireiškia 3 alternatyviomis veikomis: 1) pagaminimu turint tikslą platinti, 2) įsigijimu turint tikslą platinti bei 3) platinimu.

Remiantis LR BK komentaro 3 dalimi, „*pagaminimas* — tai platinti tinkamo pornografinio turinio dalykų sukūrimas (nufilmavimas, nuotraukos pagaminimas, teksto atspausdinimas). Sukūrimas aiškinamas ne tik kaip šių daiktų autorystė, bet ir kaip grynai techninis pagaminimas. Gali būti pagaminti nauji pornografiniai daiktai, perdirbti seni, nepornografiniai daiktai perdirbti į pornografinius (pvz., padarius fotografinį montažą)[80]. Už

---

[74] Elena Gordeeva Sergeevna, “Kategorija „pornografija: v zarubezhnom i rossijskom ugolovnom prave,“ *Jurisicheskaja technika* 6 (2012): 152, http://cyberleninka.ru/article/n/kategoriya-pornografiya-v-zarubezhnom-i-rossiyskom-ugolovnom-prave

[75] Armanas Abramavičius et al., *supra* note 67, 555.

[76] “Tactile Mind – pornografija dlia nezriachikh,“ *Dislife*, balandžio 20, 2010, http://dislife.ru/articles/view/7876

[77] Wikipedia, “Pornography by region,“ žiūrėta 2016 05 10, https://en.wikipedia.org/wiki/Pornography_by_region

[78] Armanas Abramavičius et al., *op cit.*, p. 555

[79] “Lietuvos Respublikos žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos 2015 metų veiklos ataskaita,“ prieigą per internetą: http://www.lrs.lt/apps3/1/5122_ZEIT%202015%20M.%20VEIKLOS%20ATASKAITA.pdf

[80] *supra* note 71, p. 397.

pornografinio turinio dalyko pagaminimą atsako visi jo kūrimo proceso dalyviai — autorius, teksto rinkėjus, fotografas, operatorius, režisierius, pagalbiniai darbuotojai, taip pat ir seksualinių scenų atlikėjai“[81].

Įsigijimas suprantamas kaip veiksmas, kuriuo „kaltininkas įgyja galimybę disponuoti pornografinio turinio dalyku. Įsigyti įmanoma tiek fiziškai paimant, nusiperkant, pagrobiant ir pan., tiek išsaugant kompiuterio standžiajame diske arba USB atmintinėje. Įsigijimu taip pat gali būti kaltinamas asmuo, kuris turėdamas tikslą platinti laiko (žr. nuosprendį Nr.1-568-497/2012) arba gabena pornografinio turinio dalyką[82]“. Pornografinio turinio dalyko įgijimas elektroninėje erdvėje taip pat gali būti siejamas su minėto pobūdžio medžiagos „gavimu ir peržiūrėjimu[83]“

Pastebima, kad įsigijimu su tikslu platinti formuluote yra apibrėžta nė viena BK nurodyta nusikalstama veika, pvz., LR BK 170 str. (kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę), 260 str. (neteisėtas disponavimas narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis turint tikslą jas platinti arba neteisėtas disponavimas labai dideliu narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekiu) bei šiame darbe nagrinėjamas LR BK 309 str. Taigi nemažai BK straipsniu suformuluota nurodant vieną iš subjektyviųjų nusikalstamos veikos sudėties požymių — tikslą.

Remiantis baudžiamosios teisės doktrina, visi atitinkamo straipsnio dispozicijoje nurodyti objektyvūs ir subjektyvūs nusikalstamos veikos sudėties požymiai privalo būti įrodinėjami. Teismų praktikoje „tikslas įrodinėjamas remiantis ne tik kaltininko parodymais, bet ir objektyviais bylos duomenimis. Teismų praktikoje laikomasi nuomonės, kad, sprendžiant klausimą dėl kaltininko kaltės, jo turėto tikslo disponuojant <...> medžiagomis, svarbią reikšmę turi šių medžiagų kiekis, jų įgijimo, laikymo, suradimo aplinkybės, <...> taip pat tai, ar kaltininkas anksčiau jas yra platinęs, ar buvo susitarimas su vartotoju ir kiti objektyvūs bylos duomenys[84].“

LR BK komentare yra nurodyta, kad „platinimo tikslo buvimas — kai kaltininkas pagamina arba įsigyja pornografinio turinio dalykus ne asmeniniam naudojimuisi, bet planuodamas perduoti juos kitiems asmenims disponuoti. Be to, kaltininko ketinimai turėtų neapsiriboti vienkartiniu tam tikro pornografinio pobūdžio dalyko perdavimu kitam asmeniui, o

[81] Armanas Abramavičius et al., *supra* note 67, 555.
[82] *Ibid*, p. 556.
[83] “Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2016 m. vasario 29 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-265-997/2016,“ prieigą per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1234823?nr=2
[84] Aurelijus Gutauskas, “Nusikalstamų veikų, susijusių su narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis, kvalifikavimo ypatumai teismų praktikoje,“ *Jurisprudencija* 20, 2 (2013): 781-782.

turėtų būti jo ketinimas užsiimti sistemine platinimo veikla arba iš karto išplatinamas didelis kiekis tokio pobūdžio dalykų[85]“.

Analizuojant teismų praktiką nuo 2008 m. pastebima tendencija, kad teismai nuėjo gan formaliu keliu: ne visuomet teismų sprendimuose yra nurodyti argumentai, kuriais remiantis yra pagrindžiama asmens kaltė dėl tikslo platinti bei įrodomas tikslas platinti, dažniausiai teismai apsiriboja kaltinamojo prisipažinimu, apžiūros ir (ar) kratos protokolais bei specialisto ir (ar) eksperto teikiamomis išvadomis dėl dalyko priskyrimo pornografinio pobūdžio kategorijai, nors turi būti įrodyti ne tik objektyvūs konkrečios nusikalstamos veikos požymiai, bet ir subjektyvūs, tokie kaip kaltė ir tikslas[86].

Kaip pavyzdį galima pateikti teismo sprendimą, kuriame asmuo buvo kaltinamas LR BK 309 str. 1 d. ir 2 d. numatytų veikų padarymu: „*jis, turėdamas tikslą platinti pornografinio turinio dalykus, naudodamasis interneto paslaugomis, <...>, stacionariu kompiuteriu, kurio sisteminė data ir laikas buvo nuo 2011-04-29 17:35:38 val. iki 2011-04-29 17:58:44 val., naudodamas „uTorrent“ programą, <...> iš ikiteisminio tyrimo metu nenustatytų internetinio tinklo vartotojų įsigijo pornografinio turinio dalykus: 4 video failus, <...>, kuriuos laikydamas kompiuterio sisteminio bloko vidiniame standžiajame diske <...> leido kitiems internetinio tinklo vartotojams juos siųstis ir tokiu būdu, turėdamas tikslą platinti, įsigijo ir platino pornografinio turinio dalykus iki 2011-05-04, kol standusis diskas su aukščiau minėtais pornografinio turinio dalykais policijos pareigūnų buvo rastas ir paimtas kratos metu adresu. Iš <...> specialisto išvados <...> matyti, kad standžiajame diske <...> aptikti <...> 4 failai su vaizdo medžiaga, kurioje vaizduojami galimai pornografinio turinio dalykai, kurie buvo prieinami iš tyrimui pateikto tirti objekto kitiems internetinio tinklo vartotojams*[87]“. Daugiau motyvų, be kaltininko prisipažinimo ir specialistų išvadų, teismo sprendime neaptikta. Siunčiamų failų skaičius bei laiko tarpas, manytina, nagrinėjamu atveju nėra pakankamas ir svarus įrodymas teisti nusikaltusį asmenį, be to analizuojant nuosprendį susidaro įspūdis, kad veika buvo išaiškinta nustačius disponavimo vaikų pornografija faktą. Analizuojant teismo sprendimą taip pat nėra aišku, ar visgi kaltinamasis tik suteikė galimybę kitiems asmenims siųstis pornografinio turinio medžiagą, ar buvo išplatinęs visą ar dalį minėto pobūdžio dalyko.

Kitoje byloje asmuo buvo kaltinamas pornografinių nuotraukų pagaminimu turint tikslą platinti bei jų platinimų, tačiau neįtikinami yra teismo argumentai, kad nuotraukos buvo

[85] Armanas Abramavičius et al., *supra* note 67, 556.
[86] Pvz., Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. balandžio 6 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-1214-369/2016 – asmuo nuteistas už 1 nuotraukos įgijimą turint tikslą platinti, prieigą per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1257078?nr=1;
[87] “Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2012 m. gruodžio 21 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-1613-88/2012,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/501912?nr=1

pagamintos turint išankstinį tikslą platinti: „*O. N.. turėdamas tikslą platinti, pagamino ir platino pornografinio turinio dalykus, o būtent: jis, turėdamas tikslą platinti pornografinio turinio dalykus, 2013 metų vasarą, tiksliau ikiteisminio tyrimo metu nenustatytu laiku, būdamas savo namuose, adresu (duomenys neskelbtini), Švenčionių mieste, mobiliojo ryšio telefonu „Samsung“ nufotografavęs savo lytinį organą, pagamino ne mažiau kaip devynis pornografinio turinio dalykus – nuotraukas, kurias laikė šiame mobiliojo ryšio telefone esančioje <...> SD atminties kortelėje, <...>, iš kurios 2015 m. vasario 2 d., apie 22.02 val., <...> mobiliojo ryšio telefonu „Prestigio“, prisijungęs prie savo socialinio tinklalapio „Facebook“ paskyros, pavadintos „O. N.“, devynias nuotraukas išsiuntė į D. U. socialinio tinklalapio „Facebook“ paskyrą, pavadintą „D. U.“ ir tokiu būdu jas platino.*

Taip pat O. N., turėdamas tikslą platinti, pagamino ir platino pornografinio turinio dalykus, o būtent: jis, turėdamas tikslą platinti pornografinio turinio dalykus, 2015 metų vasarą, tiksliau ikiteisminio tyrimo metu nenustatytu laiku, būdamas Vokietijoje, mobiliojo ryšio telefonu „Samsung S6“ nufotografavęs savo lytinį organą, pagamino ne mažiau kaip penkis pornografinio turinio dalykus – nuotraukas, kurias laikė šiame mobiliojo ryšio telefone, iš kurio 2015 m. rugsėjo 28 d., apie 14.40 val., būdamas geležinkelio stotyje, adresu Vilniuje, Geležinkelio g. 16, mobiliojo ryšio telefonu „Samsung S6“, prisijungęs prie savo socialinio tinklalapio „Facebook“ paskyros, pavadintos „O. N.“, tris nuotraukas išsiuntė į A. P. socialinio tinklalapio „Facebook“ paskyrą, pavadintą „A. P.“ ir tokiu būdu jas platino. Šiais veiksmais O. N. padarė nusikalstamą veiką, numatytą BK 309 straipsnio 1 dalyje.[88]*“* Nei pačio kaltinamojo parodymų analizė („kodėl taip elgėsi, negali paaiškinti, labai gėda dėl tokių veiksmų“), nei kiti objektyvūs bylos duomenys (nuotraukų skaičius, laikotarpis tarp pagaminimo ir platinimo fakto sudaro nuo 3 mėn iki 2 metų) neleidžia padaryti išvados, kad nuotraukos buvo pagamintos platinimo tikslais, taigi asmuo neturėjo būti nuteistas už pagaminimą, nes nebuvo įrodytas tikslas platinti.

Tačiau darbo autorei pavyko rasti keletą teismų praktikos pavyzdžių, kur buvo išsamiau išnagrinėta nusikalstama veika bei nuosprendis buvo grindžiamas svariais argumentais.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nagrinėdamas baudžiamąją bylą Nr. 2K-654/2011 pornografinių dalykų įsigijimą turint tikslą platinti argumentavo remiantis dideliu kiekiu rastos medžiagos, asmens administracine atsakomybe už analogiškas veikas: *„kasatorius nepagrįstai teigia, kad teismai savo išvadas dėl audiovizualinių kūrinių įgijimo ir laikymo komerciniais tikslais, o pornografinio turinio kūrinių atveju – įgijimo platinimo tikslais pagrindė ne teisiamajame posėdyje išnagrinėtais įrodymais, bet spėjimu ir prielaidomis. Kolegija pažymi,*

[88] “Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. kovo 22 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-1082-932/2016,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1249127?nr=4

kad išvados apie subjektyvius veikos požymius daromos ne tik pagal kaltininko parodymus, bet ir pagal byloje surinktais įrodymais nustatytas faktines bylos aplinkybes. Be to, išvados dėl nusikalstamos veikos sudėties požymių buvimo gali būti daromos ne tik pagal tiesioginius, bet ir pagal netiesioginius įrodymus. Nagrinėję bylą teismai atsižvelgė į tai, kad kasatorius įgijo ir namuose, garaže bei automobilyje laikė įvairaus turinio neteisėtas audiovizualinių kūrinių kopijas. Iš viso šiose vietose jis laikė 18 815 universaliųjų ir kompaktinių diskų su neteisėtomis kūrinių kopijomis, kurių turinys nepriskirtas pornografijai, ir 1832 kompaktinius diskus su neteisėtomis kūrinių, kurių turinys priskirtinas pornografijai, kopijomis. Dauguma visų kūrinių kartojosi. Atliekant procesinius veiksmus pas kasatorių aptikta tuščių kompaktinių diskų dėklų, 13 kg poligrafijos, skirtos įdėti į kompaktinius diskus, popieriaus pjaustymo įrenginys, taip pat 69 hologramos. Liudytojas V. S. parodė, kad poligrafija ir hologramos nėra laisvai prieinamos, t. y. jų teisėtai įsigyti negalima. Iš liudytojo R. R. parodymų matyti, kad O. J. nuolat dideliais kiekiais pirko iš jo tuščius kompaktinių diskų dėklus. Byloje yra duomenų, kad O. J. anksčiau yra baustas administracine tvarka už veikas, susijusias su prekyba neteisėtomis kūrinių kopijomis. Teismai, darydami išvadą, kad neteisėtas kūrinių kopijas O. J. įgijo ir laikė komerciniais tikslais, o pornografinių kūrinių atveju – platinimo tikslais, <..>. Kasatoriaus nurodomos aplinkybės, kad pas jį nerasta neteisėtų kopijų gaminimo įrenginių, kainynų, pirkėjų sąrašų, nei patvirtina, nei paneigia komercinių ar platinimo tikslų[89].

Kitoje byloje asmuo buvo nuteistas už 7 pornografinio turinio nuotraukų pagaminimą turint tikslą platinti bei už 1 nuotraukos platinimą nepilnamečiui tokiu būdu jį tvirkinant, nuteistasis ginčijo platinimo tyčios buvimą, tačiau teismas pasisakė, kad „*nuteistojo teiginys, kad vieną nuotrauką, buvusią telefone „Sony Ericsson Z310i“, jis netyčia galėjo nusiųsti mažamečiui, neturėdamas jokio tikslo gaminti ir platinti pornografinio turinio nuotraukų, taip pat yra nepagrįstas ir paneigtas byloje esančia medžiaga, kurioje nustatyta, kad I. S. iš jam priklausančio mobiliojo ryšio telefono „Sony Ericsson Z310i“ pagamino ne mažiau kaip 7 vaizdo nuotraukas, <...>; tokią nuotrauką iš savo mobiliojo ryšio telefono nuteistasis siuntė mažamečiui K. Š.. Šie duomenys bei žinučių turinys leidžia pagrįstai teigti, kad pornografinio pobūdžio nuotraukos siuntimas mažamečiui nebuvo netyčinis, kas patvirtina apylinkės teismo nuosprendžio išvadas, kad nuteistasis turėjo tikslą platinti, pagamino ir platino pornografinio turinio dalykus*[90]“. Sutiktina su teismo vertinimu dėl platinimo, kadangi analizuojant teismo

[89] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-654/2011,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/331142

[90] “Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. kovo 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-313-468-2013,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/653102?nr=1
“Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo 2012 m. liepos 25 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-382-818/2012,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/450195

nuosprendį, matyti, kad pornografinio turinio nuotrauka buvo siųsta nukentėjusiajam 2011-03-28, bendravimo su juo laikotarpiu, tačiau nėra nustatyta, kad 7 inkriminuojamos pornografinio turinio nuotraukos buvo pagamintos tuo metu, kai kaltinamasis bendravo su mažamečiu, taigi leidžia suabejoti teismo sprendimu pripažinti asmenį kaltu dėl pagaminimo turint tikslą platinti.

Be to verta atkreipti dėmesį, kad ne visuomet pornografinio turinio nuotraukos pagaminimas bus įvertintas kaip turint tikslą platinti: „*vien tas faktas, jog jis (kaltinamasis) išsiuntė vieną iš paties darytų nuotraukų nepatvirtina kaltinamojo tyčios prieš padarant nuotrauką ją platinti. Pažymėtina, jog iš kaltinamojo išimtame telefone SAMSUNG GALAXY NOTE 2 buvo ir daugiau pornografinio turinio nuotraukų, vaizdo įrašų, tačiau kaltinamajam nėra inkriminuojami veiksmai dėl šių nuotraukų, vaizdo įrašų darymo, kas atrodytų netinkama, jeigu pripažinti, kad nuotraukas jis darė ar kaupė platinimo tikslais. Tikėtina, kad kaltinamasis turi tam tikrą polinkį į tokio pobūdžio vaizdus, ką patvirtina telefone esančios nuotraukos, vaizdo įrašai, iš kitur parsisiųstos nuotraukos, piešiniai, tačiau nebūtinai jis tas nuotraukas darė ar kaupė siekdamas vėliau jas platinti*[91]“. Pritartina tokiam teismo sprendimui, kadangi byloje nebuvo įrodyta, kad nuotraukos buvo pagamintos ne asmeniniams tikslams, kaltinamasis buvo nuteistas tik už pornografijos platinimą, iš kaltinimo buvo pašalintas pagaminimas, turint tikslą platinti.

Taip pat pagaminimu pripažįstamas ir tarp asmenų vykusio lytinio akto nufilmavimas ar nufotografavimas. Tai įrodo ir teismų praktikos pavyzdžiai. Lietuvos apeliacinis teismas nagrinėdamas baudžiamąją bylą Nr. 1A-401/2008, kurioje G. P. be kitų jam inkriminuojamų veikų buvo nuteistas už tai, kad turinti tikslą platinti pagamino ir platino pornografinio turinio vaizdo įrašą, kuriame buvo užfiksuotas jo ir nukentėjusiosios lytinis aktas. Šiuo atveju teismas sutiko su pirmos instancijos teismo argumentais, kad nuteistasis buvo pagrįstai nuteistas ne tik už pornografinių dalykų platinimą, bet ir pagaminimą turint tikslą platinti motyvuodamas tuo, kad „*nėra pagrįsta ir tai, kad G. P. neturėjo tikslo nufilmuotą medžiagą platinti. Jis, kaip matyti iš liudytojo V. G. parodymų, savo noru pateikė šiam liudytojui kaip žurnalistui jau minėtą vaizdo įrašą ir dar paaiškino, kad įrašų kopijų jis turi daugiau ir jas panaudos, t. y. perduos kitiems, jei liudytojas V. G. nesutiks laidoje parodyti padaryto vaizdo įrašo (b. l. 119-120, t. 6). Tai įrodo G. P. ketinimą tokią medžiagą platinti.*[92]” Taigi šiuo atveju teismas jau rėmėsi kitu kriteriju – kad nuteistasis savanoriškai pasiūlė vaizdo įrašą žurnalistui bei teigė, kad išplatins.

[91] “Kupiškio rajono apylinkės teismo 2014 m. gruodžio 1 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-116-783/2014,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/990829?nr=6
[92] “Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. gruodžio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-401/2008,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/91544

Kitoje analogiškoje byloje apeliantas ginčijo supratimą apie turimų (pornografinio turinio) nuotraukų ir vaizdo įrašų turinį bei pagaminimą turint tikslą platinti, tačiau teismas pagrįstai atmetė apeliacinį skundą, pasisakydamas, kad „*konkrečiu atveju apeliantui iš paminėtų alternatyvių veikimų yra inkriminuotas tik vienas – pornografinio turinio dalykų platinimas nuo 2010-02-27 iki 2010-03-14, mobiliuoju telefonu siunčiant MMS žinutes nepažįstamiems asmenims. <...>A. R. suvokė, kokio pobūdžio duomenis jis išsaugoja savo mobiliajame telefone ir atitinkamai po to siunčia nežinomiems adresatams. Be to, atkreipiamas dėmesys, kad apeliantas pats savo nuožiūra iš savo mobiliojo telefono atrinko vaizdo failus dėl to, kad juos pamatytų kiti mobiliųjų telefonų naudotojai. Kvalifikuojant kaltininko veiką pagal BK 309 str. nėra svarbus jo veikimo motyvas, svarbu, kad asmuo suprastų, jog demonstruoja pornografinio turinio dalykus, ir nori taip veikti. Taigi, galima daryti išvadą, kad A. R. tiksliai žinojo, kokio pobūdžio vaizdo dokumentus jis išsaugo savo mobiliajame telefone ir siunčia kitiems mobiliųjų telefonų abonentams, kas patvirtina, kad apeliantas siekė platinti ir platino pornografinio turinio dalykus. Tai, kad nuteistasis aiškiai suvokė savo veikos pobūdį ir veikė sąmoningai, patvirtina ir prierašai prie liudytojams nusiųstų vaizdo dokumentų, apie, neva, teikiamas seksualines paslaugas, ieškomą darbą ir kt., išsiųstų vaizdų skaičius kiekvienam nustatytam gavėjui (pvz. liudytojas E. B. gavo 4 MMS žinutes su prierašais), kas patvirtina, kad pornografinio turinio dalykai, kuriuos siuntė apeliantas, nebuvo atsitiktiniai*[93].

Be to teismai grindžia savo argumentus dėl pornografinio turinio dalykų įsigijimo turint tikslą platinti tokioms aplinkybėmis: „pornografinio turinio dalykai (66 kompaktinės plokštelės – *atsižvelgiama į turimų medžiagų kiekį*) buvo rasti turgavietėje, kaltinamais jas laikė atviroje vietoje - ant suolo, už rankšluosčių, buvo sustatyti kartu su muzikiniais kompaktais, prekyvietėje ant stalo sudėtos kartoninės dėžės, į kurias atremtos kompaktinių plokštelių dėžutės su poligrafija, ant kurios yra pavaizduotos moterys[94]“ arba tuo, kad kaltinamasis turgavietėje vykdo prekybą audiovizualiniais kūriniais apie 10 metų, savo striukės vidinėje kišenėje turėjo pornografinių DVD plokštelių, žinojo apie turimų DVD turinį, elgesio pardavimo metu („liudytojams nusipirkus DVD diską, kaltinamasis išėmė DVD dėžutės viršelį ir jį apsukęs blogąja puse, įdėjo jį atgal — matyt tam, kad nematytų praeiviai, kažko bijodamas“) bei vieną DVD dėžutę su 2 pornografiniais filmais pardavė[95].

[93] “Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. kovo 31 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-11-282-2011,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/202951?nr=1
[94] “Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo 2011 m. liepos 7 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-482-870/2011,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/258126
[95] “Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo 2010 m. spalio 14 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-758-648/2010,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/275235?nr=1

Platinimo veika dažniausiai pasireiškia atlygintiniu (kaip jau minėtose pvz., dėl pornografijos platinimo turgavietėje) arba neatlygintiniu (pvz., kaip platinama pasinaudojant specialiomis informacijos skleidimui skirtomis programomis – Torrent, emule, DC++ ir pan.) tokių dalykų perdavimas kitam asmeniui disponuoti. Tai gali būti atliekama parduodant, mainant, dovanojant, apmokant skolą, atlyginant už darbą ar kitas paslaugas[96]. Pagal BK 309 straipsnį, platinimo veikos nesudaro tokio dalyko demonstravimas ir reklamavimas.

LR BK 309 straipsnyje reglamentuota nusikalstama veika yra formali, ji gali būti padaromas tik tiesiogine tyčia, kuri pasireiškia tuo, kad kaltininkas supranta, kad gamina, įsigyja arba platina pornografinio turinio dalykus, ir nori taip veikti.

Kalbant apie materialią išraišką turinčių daiktų (nuotraukos, audiovizualinės medžiagos, įrašytos į išorines laikmenas) įsigijimą arba platinimą, kaltininko veiksmus ir tyčią įrodyti yra lengviau, problemos, kylančios įsigyjant bei platinant nematerialius dalykus, yra susijusios su kaltės turinio nustatymu bei tuo, kad dažniausiai tuo pačiu veiksmu asmuo tiek įgyja pornografinio turinio medžiagas, tiek pradeda jas platinti.

Vilniaus apylinkės teismas nagrinėdamas baudžiamąją bylą, kurioje asmuo buvo kaltinamas tuo, kad turėdamas tikslą platinti įsigijo ir platino pornografinio turinio dalykus (2 vaizdo įrašus, vienas buvo platinamas apie 7 m, kitas apie 3 m.), nors kaltinamasis neigė platinimo tikslą, pasisakė, kad platinimas pasireiškė tuo, kad „*nusikaltimas yra baigtas, įsigijus pornografinio turinio dalyką turint tikslą jį platinti, taip pat pradėjus platinimo veiklą.<...> Nors A. P. ir neigė, jog pornografinę medžiagą su suaugusiais (du failus) laikė kompiuterio talpykloje, iš kurios, naudojant elektroninių bylų dalinimosi programą „DC++“, gali ją parsisiųsti kiti vartotojai, tačiau teisme apklaustas specialistas M. P. paaiškino, kad prie šių dviejų failų buvo suteikta prieiga kitiems internetinio tinklo vartotojams naudojant programinę įrangą DC++, kiti tinklo vartotojai galėjo parsisiųsti šiuos du failus. Pats A. P. nurodė, kad moka naudotis „DC++“ programa, žino, kad siunčiamus failus galima perkelti į skirtingas talpyklas, iš kurių gali arba negali kiti vartotojai parsisiųsti. Taip pat jis paaiškino, kad du failus su suaugusių pornografiniais vaizdais jis perkėlė į talpyklą, iš kurios kiti vartotojai negalėtų parsisiųsti. Tačiau teismas pažymi, kad tokia jo pozicija prieštarauja byloje esančiai specialisto išvadai Nr. 30-14, taip pat specialisto paaiškinimams. Teismas neturi pagrindo abejoti specialisto išvados ir paaiškinimų teisingumu ir patikimumu, todėl tokius jo parodymus vertina kritiškai, kaip gynybinę poziciją. Akivaizdu, kad A. P., norėdamas, jog kiti vartotojai neparsisiųstų šių filmų, juos galėjo*

[96] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų Senato 2002 m. birželio 21 d. nutarimas „Dėl teismų praktikos nagrinėjant psichotropinių ar narkotinių medžiagų grobimo, neteisėto šių medžiagų ir jų pirmos kategorijos pirmtakų (prekursorių) gaminimo, įgijimo, laikymo, gabenimo, siuntimo, pardavimo ar kitokio platinimo baudžiamąsias bylas“ (BK 232^1, 232^2, 232^5, 232^{10} str.), Nr. 37.

perkelti į kitą kompiuterio vietą ir tai padaryti mokėjo. To nepadarydamas, bet failus palikdamas talpykloje, iš kurios kiti vartotojai galėjo juos parsisiųsti, jis sąmoningai, tyčia suaugusiųjų pornografiją įsigijo, turėdamas tikslą platinti, bei ją platino. Platinimas pasireiškė suteikiant galimybę kitiems vartotojams parsisiųsti pornografinio turinio filmus. Tokia jo veika teisingai kvalifikuota pagal BK 309 str. 1 d.[97]“. Jei nagrinėjamoje byloje failai buvo platinami bent keletą metų, neištrynus ar neperkėlus failų į kitą aplanką, iš kuriuo nebūtų galima dalintis su kitais vartotojais esančia informacija, kas galėtų būti vertinama, kaip *neveikimu* atliekama platinimo veika, tai kitoje byloje asmuo buvo nuteistas už 1 vaizdo failo įsigijimą, turint tikslą platinti, bei platinimą per „eMule“ programą: „*įsigijo ir tuo pačiu laiku, patalpindamas į D\New Folder (3)\Las Perversiones de Julia Taylor, Mario Salieri, spa, spanish.mpg aplanką, iš kurio kiti internetinio tinklo vartotojai, naudodamiesi ta pačia „eMule" programa, siuntėsi failus, platino pornografinio turinio dalykus — 1 vaizdo failą, kurio pavadinimas „Las Perversiones de Julia Taylor, Mario Salieri, spa, spanish. mpg*[98]“.

Sutikti su tokiu vertinimu galima tik iš dalies: įsigijimo atveju galima įrodyti asmens tiesioginę tyčią, nes tam, kad surasti atitinkamo pobūdžio medžiagą, atliekami sąmoningi veiksmai, jei iš failo pavadinimo galima suprasti, kad tai pornografinio turinio dalykas: suvedami žodžiai į paiešką, patvirtinamas sprendimas dėl failo atsisiuntimo, nurodomas aplankas, į kurį bus patalpintas parsisiųstas nusikalstamos veikos dalykas. Platinimo atveju teisiniu požiūriu viskas yra komplikuotai. Ir tai priklauso nuo specialių programų veikimo principų. Kalbant apie programą „uTorrent“, tai ji veikia sekančiu principu: „vartotojai parsisiunčia programą, ją įdiegia kompiuteryje. Kompiuteryje yra serveriai, kurie administruoja „uTorrent“ failus. Žmogus, įsidiegęs programą, gali parsisiųsti „uTorrent“ failą ir gauti informaciją apie failą, kurį jis nori parsisiųsti. Tos programos pagalba surandami tinklo vartotojai, kurie turi pilną failą. Programa iš jų surinkusi ir įrašo pilną failą į kompiuterį. Daug vartotojų gali turėti tą failą. Programa sužiūri, kas tuo metu įjungęs kompiuterį, iš kurio galima parsisiųsti. Iš failų gabaliukų padaromas vienas failas. Žinodamas ką nori parsisiųsti, susirandama „uTorrent“ mažą failiuką ir įkelia į programą ir tuomet programa nurodo pas ką yra failas ir jį suranda. Pilnai failą siunčia ir tai atlieka pati programa. Šiuo atveju negalima pasakyti ar iš vieno, ar iš kelių interneto vartotojų parsisiųsti failai, ar kiti vartotojai parsisiuntė tą patį failą ir negalima nustatyti ar kiti siuntėsi

[97] “Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. liepos 22 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1823-988/2015,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1113160?nr=1

[98] “Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo 2010 m. vasario 24 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-213-503/2010,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/272535?nr=1, taip pat analogiškai buvo kaltinami asmenys ir kitose bylose, pvz., “Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2012 m. gegužės 29 d. nuosprendis Nr. 1-101-716/2012,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/501884

failus.[99]“ Torrent programa skiriasi nuo DC++ programos. DC++ programoje failai dažniausiai siunčiasi iš vieno vartotojo, bet jei nutrūksta siuntimasis, tai peršoka siuntimasis iš kito vartotojo, kuris turi tą patį failą.

Tokia formuojama teismų praktika iš esmės yra ydinga, nes ji remiasi „objektyvaus pakaltinamumo principu, kartu pažeidžiant konstitucinę nekaltumo prezumpciją ir esmines žmogaus teises. Kiekvienas sudėties požymis kartu su kitais turi būti įrodytas ir konstatuotas. Nesant bent vieno nusikalstamos veikos sudėties požymio, veikos kvalifikuoti pagal konkrečią sudėtį negalima, o asmuo negali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn. Kita vertus, atsakomybę už netikslų veikos kvalifikavimą turi prisiimti ne tik teisės taikytojai, bet ir teisėkūros subjektai[100]“.

Analizuojant teismų praktiką dėl pornografinių dalykų platinimo, pastebima, kad kaltinimas formuluojamas nurodant, kad kaltinamasis suteikė prieigą atsisiųsti kitiems interneto vartotojams šiuos pornografinio turinio dalykus ir tokiu būdu platino[101], tačiau manytina, kad turi būti nurodoma, kiek laiko buvo platinami pornografinio turinio dalykai ir kiek duomenų buvo išplatinta[102], pvz., „iš M. L. kompiuterio (*vaizdo įrašas – aut. pastaba*) buvo prieinamas visiems eD2k tinklo klientams ir per 23:07:04 val. aktyvaus siuntimosi iš kompiuterio buvo išplatinta 288,2 MB 62 – ų jau turimų failo dalių informacijos[103]“.

Nors platinimas yra viena iš paplitusių disponavimo pornografinio turinio dalykais formų, tačiau ne visuomet teismai tinkamai aiškina ir kvalifikuoja asmens veiksmus. Kaip pavyzdį būtų galima pateikti ištrauką iš teismo sprendimo: „*taip pat jis <..>, tuo metu kai seksualiai prievartavo oraliniu būdu bei žagino mažametę G. K., mobiliojo ryšio telefonu Sony Ericsson K800i darė vaizdo įrašus, kurio metu filmavo G. K. lytinius organus bei masturbaciją, ir po to išsiuntė pagamintus pornografinio turinio vaizdo įrašus į elektroninę pašto dėžutę (savo)*

[99] “Šiaulių apylinkės teismo 2014 m. sausio 31 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-51-899/2014,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/917502?nr=1

[100] Paulius Veršekys, “Nusikalstamos veikos sudėties požymio samprata ir ją lemiantis veiksniai,“ *Teisė* 82 (2012): 199.

[101] “Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. liepos 22 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1823-988/2015,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1113160?nr=3; “Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. balandžio 6 d. įsakymas Nr. 1-1214-369/2016,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1257078?nr=2; “Kauno apylinkės teismo 2014 m. spalio 7 d. įsakymas Nr. 1-2828-926/2014,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1035237?nr=1; “Šakių rajono apylinkės teismo 2011 m. birželio 15 d. nuosprendis Nr. 1-58-829/2011,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/307772?nr=1

[102] “Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. sausio 19 d. įsakymas Nr. 1-684-369/2015,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1119661?nr=1

[103] “Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2015 m. sausio 5 d. įsakymas Nr. 1-200-158/2015,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1008478?nr=6

taip pagamino ir platino pornografinio turinio vaizdo įrašus[104]*“*. Su tokiu vertinimu negalima sutikti, kadangi platinimas suprantamas, kaip dalyko perleidimas kitam asmeniui, o ne sau.

LR BK 309 str. 4 d. numato baudžiamojo nusižengimo sudėtį, kurios objektyvieji požymiai yra dvi alternatyvios veikos: 1) pornografinio turinio dalykų, nepriskirtų LR BK 309 str. 2 d. reguliavimo sričiai, demonstravimas; 2) tokių dalykų reklamavimas.

Veika yra laikoma baigta pradėjus pornografinio dalyko demonstravimą ar reklamavimą.

Pornografinio turinio dalykų *demonstravimu* laikomas pornografinio turinio dalykų rodymas kitam asmeniui ar kitiems asmenims tokiu būdu, kad šie galėtų susipažinti su jo turiniu[105]. Remiantis tokiu išaiškinimu, demonstravimas gali būti tiek privatus, tiek viešas. Vadinasi, jeigu bute susirinks suaugusiųjų asmenų kompaniją, kuomet vienas iš jų įjungs pornografinio turinio filmą, visi kartu jį žiūrės, o kitą dieną vienas iš tos kompanijos asmenų praneš apie tokį faktą teisėsaugos institucijoms, bus pradėtas ikiteisminis tyrimas pagal LR BK 309 str. 4 d. Teoriškai ir pornografinio filmo rodymas savo sutuoktiniui gali būti traktuojamas kaip privatus demonstravimas, kas yra nelogiška ir nesuprantama, ką būtent nagrinėjamu atveju įstatymo leidėjas norėjo apsaugoti. Paminėtina, kad kaimyninėse šalyse, pvz., Rusijoje[106], Baltarusijoj, Lenkijoje yra kriminalizuotas arba pornografinio turinio medžiagos viešas demonstravimas, arba jų demonstravimas nepilnamečiams asmenims. Labai įdomi yra Šveicarijos baudžiamojo kodekso nuostata dėl pornografijos demonstravimo: „baudžiamoji atsakomybė nebus taikoma už pornografijos dalykų demonstravimą vietose, patekimas į kurias yra apribotas. Baudžiamajame kodekse nėra įtvirtintas pornografijos dalyko apibrėžimas, tačiau 195 straipsnyje yra nuostata, kad įstatymo taikytojas privalo atskirti nusikalstamą demonstravimą nuo nenusikalstamo. Pornografijos dalykai nedaro žalos visuomeniniams santykiams, jeigu „jie pasižymi išskirtine kultūrine ar moksline verte[107]“.

Dažniausiai pornografinių dalykų demonstravimas pasireiškia rodant minėto turinio produkciją nepilnamečiams asmenims, tokiu atveju teismas veikas kvalifikuoja kaip idealią nusikalstamų veikų sutaptį pagal LR BK 153 str. (intelektualus tvirkinimas) ir 309 str. 4 d.

Taip pat pornografinio turinio medžiagos demonstravimu (kartu su LR BK 153 str. – intelektualus tvirkinimas) gali būti pripažintas ir sąlygų susipažinti su pornografinio turinio medžiaga nepilnamečiams asmenims sudarymas: „*pats A. G. sudarė sąlygas vaikams šiuos*

---

[104] “Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. gruodžio 29 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-207-149/2008,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/96308?nr=1

[105] Armanas Abramavičius et al., *supra* note 67, 557.

[106] Rusijos BK 242 str. 1 ir 2 d., žiūrėta 2016 04 15, http://base.garant.ru/10108000/26/#block_2025, Baltarusijos BK 343 str. 1 ir 2 d. žiūrėta 2016 04 15, http://etalonline.by/?type=text&regnum=HK9900275#load_text_none_1_

[107] *Ugolovnyj kodeks Shvejcarii* (Moskva: izdatelstvo Zercalo, 2000), 74.

filmus žiūrėti, juos laikydamas atvirai, stalčiuje, vaikams prieinamoje vietoje, nukentėjusieji E. J. ir M. S. parodymų patikrinimo vietoje metu parodė A. G. bute esančią spintelę, kurios stalčiuje jie matė laikomas vaizdo plokšteles su sekso filmais. Kaltinamasis bandė kaltę versti patiems vaikams, nurodydamas, kad tai jie atsinešė pornografinio turinio filmą, tačiau jis žiūrėti jo neleido, tačiau iš bylos medžiagos matyti, kad neleistino turinio filmai buvo žiūrimi ne vieną kartą, neretai ir jis pats kartu su vaikais juos žiūrėdavo[108]“.

Teismų praktikoje pateikiami tokie pornografinio turinio dalykų viešo demonstravimo pavyzdžiai: „pornografinio turinio nuotraukos įkėlimas į interneto svetainę be apribojimų pasiekiamame visiems internetinės svetainės lankytojams“[109], nes su juo „galėjo susipažinti internetinės svetainės nariai[110]“. Demonstravimu pripažįstamas tiek pačių pornografinio turinio dalykų įkėlimas siekiant naudos[111], tiek jos nesiekiant, tiek nuorodų į pornografinio turinio dalykų įkėlimas į interneto svetainę[112].

Reklamavimas – „tai informacijos apie tam tikrą pornografinį kūrinį suteikimas vienam, keliems asmenims arba neapibrėžtam ratui žmonių, skatinant šį kūrinį įsigyti arba susipažinti su jo turiniu. Reklamavimas gali būti tiek susijęs, tiek nesusijęs su tokio kūrinio fragmentų demonstravimu.“[113]

BK 309 straipsnio 4 dalis taikoma tik tais atvejais, kai kaltininkas veikia tiesiogine tyčia, t. y. supranta, kad demonstruoja arba reklamuoja pornografinio turinio dalykus, ir nori taip veikti. Jeigu pornografinio turinio dalykas reklamuojamas turint tikslą platinti, svarstytina, ar veika neturi BK 309 straipsnio 1 dalyje numatyto nusikaltimo požymių[114].

Išanalizavus teismų praktiką dėl demonstravimo ir reklamavimo, vienu iš įdomesniu atveju buvo bylos, kuriose merginos, įsidarbinusios įmonėje, darbo metu bendraudamos su klientais turėjo nusirenginėti, teismas tokią veiką pripažino demonstravimu: „*G. S., jai pranešus apie įtarimą padarius baudžiamąjį nusižengimą, numatytą BK 309 str. 4 d., visiškai prisipažino ją padariusi ir paaiškino, kad dirbdama WEB modeliu studijoje, internetu, vaizdo kameros*

---

[108] “Telšių rajono apylinkės teismo 2011 m. gegužės 10 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-9-344/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/213031835403004

[109] “Kauno apylinkės teismo 2014 m. balandžio 8 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-1452-917/2014,“ prieiga per internetą http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/935999?nr=1

[110] “Panevėžio miesto apylinkės teismo 2013 m. kovo 20 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-329-218/2013,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/679501?nr=2

[111] “Širvintų rajono apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 7 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-139-880/2012,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/607175?nr=3

[112] “Kauno miesto apylinkės teismo 2012 m. birželio 4 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-2092-288/2012,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/427581?nr=1

[113] Armanas Abramavičius et al., *supra* note 67, 557.

[114] Armanas Abramavičius et al., *supra* note 67, 558.

pagalba bendraudama su tinklalapio lankytojais, jiems prašant apsinuogindavo, rodydavo nuogą savo kūną, lytinius organus[115]“.

Pažymėtina, kad demonstravimui prilyginami tokie kaltininko veiksmai, kuomet jis pornografinio turinio nuotraukas numeta ant grindų matant pašaliniams asmenims: „*pats A. S. įžeidinėjimą, pornografinio turinio nuotraukų, kuriose atvaizduota nukentėjusioji, numetimą neneigė, paaiškinęs, jog tokių veiksmų taip pat nepamena, tačiau patvirtino, kad nuotraukas, kuriose atvaizduota nukentėjusioji, vežėsi į Puponių k. Tai tik įrodo, kad būtent A. S. dėka šios nuotraukos atsidūrė E. T. ir E. S. bute, ir A. S. demonstravo šias nuotraukas siekdamas pažeminti ir paniekinti ne tik buvusią sutuoktinę, bet ir pademonstruoti nuotraukas ir kitiems kambaryje buvusiems asmenims, apie kurių buvimą A. S. vykdamas jau į kaimą ir veždamas nuotraukas žinojo. Todėl pripažįstama, kad A. S. be tikslo įžeisti ir pažeminti savo sutuoktinę, turėjo tikslą pademonstruoti pornografinio turinio nuotraukas ir kitiems asmenims, tai yra I. T. ir E. S., ir šį tikslą pasiekė*[116].

2.2 Atsakomybė už vaikų pornografiją

1961 m. galiojusiame baudžiamajame kodekse vaikų pornografija kaip atskira nusikalstama veika nebuvo įtvirtinta, buvo tik bendra teisės norma, numatanti baudžiamąją atsakomybę už pornografinių dalykų gaminimą ir platinimą. Pažymėtina, kad tik 1998 m. Kodekse buvo įtvirtinta atsakomybė už „vaikų iki 18 m. panaudojimą pornografiniams spausdintiems leidiniams, atvaizdams, videofilmams, kino filmams ar kitiems pornografinio pobūdžio daiktams gaminti[117]“. Pastebima, kad 2000 m. buvo pakeistas BK 242 str., praplečiant jo dispoziciją ir numatant atsakomybę už vaikų pornografijos įgijimą ir laikymą (laisvės atėmimu iki vienerių metų arba bauda) bei už tokių daiktų pardavimą ar platinimą (laisvės atėmimu iki ketverių metų ir bauda)[118]. Manytina, kad šie pakeitimai buvo susiję su 1989 m. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos įgyvendinimu. Minėtos konvencijos 34 straipsnyje yra numatyta, kad „siekiant ginti vaiką nuo visų seksualinio išnaudojimo ir seksualinio suvedžiojimo formų, valstybės dalyvės turi imtis visų reikiamų priemonių nacionaliniu, dvišaliu ir daugiašaliu

[115] “Šiaulių miesto apylinkės teismo 2011 m. vasario 18 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-296-771/2011,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/622501?nr=7
“Šiaulių miesto apylinkės teismo 2011 m. vasario 1 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-260-650/2011,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/623956?nr=10
[116] “Kupiškio rajono apylinkės teismo 2011 m. rugsėjo 12 d. sprendimas baudžiamojoje byloje Nr. 1-60-783/2011,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/396897
[117] “Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 81, 25, 32, 35, 45, 47^1, 53^1, 54, 55, 131, 239, 241, 242, 306, 321^2 str. pakeitimo ir papildymo bei papildymo 131^3, 310^1 straipsniais įstatymas,“ Valstybės žinios 67, 1937 (1998).
[118] “Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 232-1, 242 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 327-1 straipsniu įstatymas,“ *Valstybės žinios* 54, 1559 (2000).

lygiu siekdamos uždrausti išnaudoti vaikus pornografijai ir pornografiniams leidiniams[119]. Konvencija nepateikė vaikų pornografijos apibrėžimo, tačiau Jungtinių Tautų Organizacijos priimto Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinio protokolo dėl vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos, 2 straipsnis pateikia tokią vaikų pornografijos sąvoką: „vaikų pornografija — tai bet koks ir bet kokia forma vaiko, dalyvaujančio realioje ar imituojamoje akivaizdžiai seksualinėje veikloje, vaizdavimas arba vaiko lyties organų vaizdavimas, pirmiausia seksualiniais tikslais[120] “. Po šio protokolo priėmimo pasauliniu mastu vyko įvairios konferencijos, buvo priimti tarptautiniai dokumentai, kuriais buvo siekiama sutelkti valstybių jėgas kovojant su vaikų pornografija[121].

Pažymėtina, kad jau 2003 m. Europos Sąjungos Tarybos priimtame pamatiniame sprendime dėl kovos su seksualiniu vaikų išnaudojimu ir vaikų pornografija pateikta vaikų pornografijos sąvoką yra išsamesnė. Pamatinio sprendimo 1 straipsnis apibrėžia kaip pornografinė medžiaga, kurioje vaizdžiai parodomas arba vaizduojama:

1. realus vaikas, atliekantis atvirus lytinius veiksmus, arba juose dalyvaujantis, įskaitant gašlų vaiko genitalijų arba gaktos srities demonstravimą; arba

2. realus asmuo, atrodantis kaip vaikas, atliekantis atvirus lytinius veiksmus, arba juose dalyvaujantis;

3. tikroviški neegzistuojančio vaiko, atliekančio atvirus lytinius veiksmus, arba juose dalyvaujančio, vaizdai[122].

Taigi, Pagrindų sprendimas palyginus su Fakultatyviniu protokolu praplėtė veikų, patenkančių į vaikų pornografijos apibrėžimą sąrašą, papildydamas jį ir tariamo, realiai neegzistuojančio vaiko pornografija.

2001 m. Budapešte buvo priimta Konvencija dėl elektroninių nusikaltimų, kurioje pornografija buvo priskirta prie turinio nusikaltimų. Šioje Konvencijoje vaikų pornografija laikoma pornografinė medžiaga, vizualiai vaizduojanti:

1) aiškiai seksualų nepilnamečio elgesį;
2) aiškiai seksualų asmens, atrodančio kaip nepilnametis, elgesį;
3) tikroviškus nepilnamečio aiškiai seksualaus elgesio vaizdus[123].

2007 m. Vyriausybės nutarimu[124] patvirtintoje ataskaitoje dėl Jungtinių Tautų vaiko

[119] “1989 m. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija,“ *Valstybės žinios* 60, 1501 (1995).
[120] “Jungtinių Tautų Vaiko Teisių Konvencijos fakultatyvinis protokolas dėl vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos,“ *Valstybės žinios* 108, 4037 (2004).
[121] 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos sprendimo 2000/375/TVR dėl kovos su vaikų pornografija internete; 2001 m. elektroninių nusikaltimų konvencija; 1997 m. vasario 24 d. Tarybos bendrųjų veiksmų 97/154/TVR dėl kovos su nelegalia prekyba žmonėmis ir seksualiniu vaikų išnaudojimu.
[122] “2003 m. gruodžio 22 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2004/68/TVR dėl kovos su seksualiniu vaikų išnaudojimu ir vaikų pornografija“
[123] “2001 m. Europos Konvencija dėl elektroninių nusikaltimų,“ *Valstybės žinios* 36, 1188 (2004).

teisių konvencijos fakultatyvinio protokolo dėl vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos įgyvendinimo nurodyta, kad „baudžiamajame įstatyme nepateiktos terminų „prostitucija“ ir „pornografija“ apibrėžtys, paliekant tai apibrėžti baudžiamosios teisės teorijai ir praktikai. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikoje taikoma monistinė koncepcija dėl tarptautinių teisės aktų taikymo, teismas, aiškindamas minėtuosius terminus, privalo vadovautis ir tarptautinių sutarčių, įskaitant Protokolą, nuostatomis. Pažymėtina, kad žurnalistų etikos inspektoriaus 2005 m. rugpjūčio 4 d. sprendime Nr. SPR-14 paskelbtose rekomendacijose Žurnalistų ir leidėjų etikos komisijos nariams bei ekspertams „Dėl visuomenės informavimo priemonių skirstymo kriterijų“ (Žin., 2005, Nr. 96-3624) pornografiniais siūloma pripažinti videofilmus, leidinius ar programas, kuriuose:

36.1. atvirai rodomas lytinis aktas ar kita erotinės praktikos scena (masturbacija, oralinis seksas ir kita), jeigu jos metu stambiu planu rodomi lytiniai organai arba jeigu tokie vaizdai leidinyje, filme ar programoje sudaro pagrindą;

36.2. vaizduojamas lytinis aktas ar erotinės praktikos scenos su vaikais;

36.3. rodomi lytiniai iškrypimai (mazochizmas, sadomazochizmas, nekrofilija, zoofilija ir kita);

36.4. nuotraukoje ar kadre stambiu planu rodomi lytiniai organai;

36.5. audioįraše ar tekste atpasakojami 1, 2, 3, 4 punktuose paminėti lytiniai santykiai, vartojant necenzūrinius posakius, atkuriant lytinio akto garsus“.

2011 m. buvo priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/92/ES dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, kuria buvo keičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2004/68/TVR. Direktyvos tekste yra nurodyta, kad „valstybės narės raginamos imtis visų įmanomų priemonių, kad būtų baudžiama už informacinėmis technologijomis besinaudojančio suaugusio asmens <...> pornografijos įsigijimo ar turėjimo, pornografijos gavimo naudojantis informacinėmis technologijomis, vaikų pornografijos gamybos tikslais[125]“. Direktyva nurodo, kad „vaikų pornografija dažnai apima vaizdus, kuriuose užfiksuota, kaip suaugusieji seksualiai prievartauja vaikus. Ji taip pat gali apimti atvirus lytinius veiksmus atliekančių vaikų ar jų lyties organų vaizdus, kai tokie vaizdai naudojami pirmiausia seksualiniais tikslais su vaiko žinia ar be jos. Be to, vaikų pornografijos

[124] “2007 m. vasario 7 d. Vyriausybės nutarimas „Dėl Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos fakultatyvinio protokolo dėl vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos įgyvendinimo ataskaitos,“ *Valstybės žinios* 26, 957 (2007).

[125] “2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/92/ES dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2004/68/TVR“.

sąvoka taip pat apima tikroviškus vaizdus, kuriuose vaikas atlieka arba vaizduojama, kad atlieka atvirus seksualinius veiksmus, pirmiausia seksualiniais tikslais“.

Minėtoje Direktyvoje buvo praplėstas nusikalstamų veikų, susijusių su vaikų pornografija, sąrašas, papildant jį „vaikų pornografijos siūlymu“ bei plačiau apibrėžta vaikų pornografijos sąvoka. Manytina, kad tokių nuostatų inkorporavimas į nacionalinę teisę yra pagrįstas bei atitinkantis šiuolaikinio nusikalstamumo formas bei tendencijas, kadangi vis daugiau tradicinių nusikaltimų yra padaroma pasinaudojant šiuolaikinėmis technologijomis.

2014 m. inkorporavus Direktyvos nuostatas į nacionalinę teisę, įsigaliojo LR BK 309 str. 2 d. pakeitimai, buvo praplėstas alternatyvių veikų sąrašas, papildant jį vaikų pornografijos siūlymu bei prieigos prie pornografinio turinio dalykų, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas, įgijimas ar suteikimas. Kaip turėtų pasireikšti šios alternatyvios veikos įstatymų leidėjas aiškinamajame rašte nenurodė [126], galimai manydamas, kad nagrinėjamu klausimu turi pasisakyti teismai.

Taip pat buvo sugriežtinta laisvės atėmimo bausmė, numatant iki 3 m. laisvės atėmimo už nurodytą veiką. Tačiau abejotinas yra sprendimas dėl prieigos suteikimo ir įgijimo kaip alternatyvios veikos pavojingumo, manytina, kad šie veiksmai yra mažiau pavojingi palyginus su LR BK 309 str. 2 d. numatytais veiksmais (tokios nuomonės laikosi ir Direktyvos autoriai, nurodant, kad už tokius veiksmus turi būti numatyta ne mažesnė nei 1 m. laisvės atėmimo bausmė) ir turėtų būti nurodyti atskiroje straipsnio dalyje. Tuo tarpu pritartina įstatymo leidėjo sprendimui, kad siekiant efektyviau kovoti su vaikų pornografijos reiškiniu atsisakė taikyti šiai veikai abipusio baudžiamumo taisyklę.

Nacionaliniu lygmeniu nei vienas įstatymas neapibrėžia, kas turi būti laikoma vaikų pornografija. Vaikų pornografijos neapibrėžtumo problema keliama ir anksčiau minėtose Žurnalistų etikos tarnybos inspektoriaus metinėse ataskaitose pažymint, kad VSĮ esantis apibrėžimas „ne visada leidžia nustatyti galimus vaikų pornografijos atvejus[127]“, kadangi „kartais pateiktoje vertinti medžiagoje nėra užfiksuotas vaikas arba detalės, kurios leistų ekspertui spręsti apie tai, „kas vyko už kadro“, arba, kur tuo metu buvo vaikas. <...> Todėl eksperto išvada, jog pornografinio pobūdžio nuotraukoje nėra užfiksuotas vaikas, dar nereiškia, kad nusikaltėlis nepasinaudojo vaiku. Gali būti, kad vaiku pasinaudota, tačiau tai neužfiksuota kaip daiktinis įrodymas. Dėl šios priežasties, siekiant maksimalios vaiko teisių ir interesų apsaugos,

[126] „Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 8, 60, 95, 151, 151-1, 153, 162, 307, 308, 309 straipsnių pakeitimo ir papildymo, Kodekso papildymo 100-1, 100-2, 152-1 ir 252-1 straipsnio ir Kodekso priedo papildymo įstatymo projekto, dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 9, 154, 186, 280, 283 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso priedo papildymo įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 9 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas,“ 12-1077-03 (2012).
[127] “Lietuvos Respublikos žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos 2011 metų veiklos ataskaita,“ prieigą per internetą: http://www.lrs.lt/apps3/1/2430_YYZSVDAF.PDF

įstatymuose turėtų būti apibrėžta vienos, tačiau pastaruoju metu itin aktualios vaikų seksualinio išnaudojimų formos – vaikų pornografijos – sąvoka[128]“.

Kalbant apie vaikų pornografijos sampratą, pastebima, kad „norint pateikti tinkamą vaiko pornografijos sąvoką, reikia apsibrėžti, kokio pobūdžio elgesys yra pavaizduotas (pagal tai definicija būtų itin siaura: tiktai į seksualinę veiklą įtraukto vaiko atvaizdai), kad yra išnaudojamas pornografijai vaikas, ar vaizduose užfiksuotas tikras, ar įsivaizduojamas elgesys, ir ko siekiama pateikiant tokią medžiagą naudotojams[129]“.

LR BK 309 str. 2 d. kriminalizuoja tokias veikas kaip pagaminimas, įgijimas, laikymas, demonstravimas, reklamavimas, siūlymas arba platinimas arba prieigos, pasinaudojant aukštosiomis technologijomis, prie pornografinio turinio dalykų, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas, įgijimas ar suteikimas.

Baudžiamosios teisės doktrinoje vaiku yra pripažįstamas asmuo iki 18 m. amžiaus. Kiekvienoje baudžiamojoje byloje, kilus įtarimui, kad medžiagoje yra pavaizduotas vaikas, skiriama teismo medicinos ekspertizė, siekiant nustatyti galimai vaizduojamo vaiko preliminarų amžių. Nuo pateiktos išvados dažniausiai priklauso ir nusikalstamos veikos kvalifikacija. „Sprendžiant klausimą dėl asmens, kuriam pagal kūrėjų sumanymą priskirtas vaiko vaidmuo („pateikiamas kaip vaikas“), reikia atsižvelgti į asmens išvaizdą (vaikiški drabužiai, šukuosena), elgesį ir pan. Panašumas į vaiką turi būti pakankamas, kad vartotojas galėtų būti suklaidintas. Taikant BK 309 straipsnio 2 dalį būtina, kad pornografinio turinio kūrinyje tikras ar tariamas vaikas vienaip ar kitaip dalyvautų seksualinėse scenose. Jeigu vaikas pavaizduotas tik neutraliuose scenose, nagrinėjamas kvalifikuojamasis požymis neinkriminuojamas“[130]. Būtina pažymėti, kad „vaikų pornografija“ yra glaudžiai susijusi su LR BK 162 straipsnyje numatytu nusikaltimu (vaiko išnaudojimas pornografijai), kuomet asmuo išnaudoja vaiką pornografinei produkcijai gaminti, pagaminama pornografinio turinio produkcija. Todėl akivaizdu, dėl ko buvo kriminalizuota grynoji „vaikų“ pornografija, tačiau daugiau klausimų kyla tada, kuomet kūrinyje yra užfiksuotas asmuo, kuris yra tik pateikiamas kaip vaikas, ypač „fiktyvios“ pornografijos atveju.

„Technologijų pažanga suteikė galimybes manipuliuoti vaizdais ir kompiuterinės grafikos pagalba generuoti realistiškus vaizdus. Tai sukėlė naujų vaikų pornografijos apibrėžimo problemų: kaip teisė turėtų apibrėžti „nuotrauką“, kai technologija pakeitė fotografijos koncepciją? Išskiriami 2 pagrindiniai būdai manipuliuoti nuotraukomis, vaizdais, kurie žinomi

[128] “Lietuvos Respublikos žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos 2011 metų veiklos ataskaita,“ prieigą per internetą: http://www.lrs.lt/apps3/1/2432_VJQMMAYI.PDF
[129] Tautvydas Žėkas, *supra* note 38, p. 51.
[130] Armanas Abramavičius et al., *supra* note 67, 557.

kaip pseudofotografija. Pirmasis būdas yra paėmus nuogo suaugusiojo nuotrauką ir atlikus grafines manipuliacijas sudaromas vaizdas, kad fotografijoje vaizduojamas vaikas, kai iš tikrųjų taip nėra. Ši forma iškelia klausimus apie „fiktyvią“ vaikų pornografiją. Antrasis būdas yra priklijuoti vaiko galvą prie suaugusiojo nuotraukos, sudarant vaizdą, kad vaikas pozuoja nuogas. Taip pat sumontuoti „nekalta“ vaiko nuotrauka ant pornografinio vaizdo (pvz., įklijuoti vaiko, laižančio ledus, nuotrauką taip, kad atrodytų, kad jis daro feliaciją suaugusiam)“[131].

Dėl kitų vizualinių formų kyla pagrįstas klausimas, ar „fiktyvi vaikų pornografija“ turėtų būti priskirta vaikų pornografijos kategorijai ir kriminalizuota. Piešiniai, kompiuteriu generuoti vaizdai ir animacija turi vieną išlygą: jie paprastai neįtraukia realaus vaiko (išimčių gali būti ir jie gali būti susieti su konkrečiu vaiku, bet dažniausiai to nėra). Dažniausiai kriminalizavimas pateisinamas arba moralės normomis, arba tuo, kad vaikų pornografijos atvaizdai daro žalą neutraliam vaikui (buvo bandymų susieti tokios medžiagos turėjimą su seksualinės prievartos naudojimu vaiko atžvilgiu[132], tačiau nebuvo gauta patikimų tyrimo rezultatų).

Laikymu pripažįstamas aukščiau minėtos medžiagos turėjimas savo žinioje nepriklausomai nuo turėjimo trukmės ir buvimo vietos (su savimi, namuose, slėptuvėje, saugykloje ar kitose vietose) ir galimybė tuo dalyku disponuoti[133]. Šis nusikaltimas laikomas baigtu pradėjus valdyti nusikalstamos veikos dalyką. Paprastai laikomi yra tie dalykai, kurie buvo pagaminti ar įsigyti. Kai kuriais atvejais dalykus gali laikyti ir asmenys, kurie jų negamino ar neįgijo (pvz., esant grupei iš anksto susitarusių asmenų). Laikymas yra trunkamojo pobūdžio nusikalstama veika, todėl nusikalstama veika jau yra baigta nuo buvimo kaltininko žinioje nutraukimo — paprastai nuo dalykų aptikimo ir konfiskavimo momento[134]. Taipogi baudžiamosios atsakomybės nepaneigia tai, kad minėtą dalyką kaltininkas įgijo ne sau, o kitam asmeniui, kad pats to dalyko nežiūrėjo, bet tiesiog vengė jį išmesti, sunaikinti ir pan.[135] Tačiau įsigijimas ar laikymas nebus inkriminuojami, „jei <...> minėto pobūdžio medžiaga, buvo rasta standžiajame diske tarp atkurtų ištrintų failų, kurie buvo atstatyti naudojant specialią kriminalistinių tyrimų programinę įrangą. Todėl nėra pagrindo pripažinti, kad pastarasis turėjo

[131] Alisdair Gillespie, “Legal definitions of child pornography,“ *Journal of Sexual Aggression* 16, 1 (2010): 24, http://www.tandfonline.com.skaitykla.mruni.eu/doi/pdf/10.1080/13552600903262097
[132] *Ibid*, p. 25
[133] Armanas Abramavičius et al., *supra* note 67, 557.
[134] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 2 d. Teismų praktikos nusikalstamų veikų, sisijusių su neteisėtu disponavimu narkotinėmis, psichotropinėmis medžiagomis ar pirmos kategorijos šių medžiagų pirmtakais (prekursoriais) (BK 259–261, 263–264, 266 straipsniai) apžvalga,“ *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis* 40 (Vilnius: Teismų praktika, 2014)
[135] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. birželio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-320/2011,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/212481?nr=1

galimybę disponuoti ir disponavo jam inkriminuojamu laikotarpiu aukščiau minėto turinio medžiaga[136]“.

Laikymu taip pat pripažįstamas ir pornografinio turinio dalyko patalpinimas (įkėlimas) į talpyklą ar serverį, kitiems asmenims nepasiekiamoje vietoje, be to kaltininkas turi save identifikuoti kaip turėtojas, turėti galimybę spręsti tolimesnį pornografinio turinio failų likimą[137].

Kalbant apie laikymą, svarbu paminėti, kad jeigu pornografinio turinio medžiaga buvo parsisiųsta į vieną kompiuterį, teismai teisingai vertina kaip vieną tęstinį nusikaltimą.

Kitas diskusinis klausimas, ar gali būti pripažįstama laikymu vaikų pornografijos žiūrėjimas interneto svetainėse, jos sąmoningai nesaugojant. Baudžiamosios teisės mokslininkų manymu laikymas įgyvendinimas tada, kai asmuo žiūri tam tikrą nuotrauką, taip pat ir tada, kai parsisiunčia ją į savo kompiuterio kietąjį diską. Teismai sprendžiant kaltininko baudžiamosios atsakomybės klausimą nagrinėjamu atveju įvertindavo, ar kaltininkas turėjo gilių žinių dirbant su kompiuteriu ir suvokiant jo veikimo principus, kokius veiksmus atliko kaltininkas, dėl kurių jo kompiuterio „temp“ aplankuose atsirado vaikų pornografijos atvaizdai[138]. Kaip pavyzdį būtų galima pateikti bylą *USA prieš v. Tucker,* kurioje atlikus asmens kompiuterio ekspertizę, buvo rasti vaikų pornografijos atvaizdai „temp“ aplankuose. Kaltinamasis prisipažino, kad žiūrėjo vaikų pornografiją, tačiau 1) jos nelaikė, kadangi nesaugojo arba kitaip nekopijavo; 2) jei ir laikė tokio pobūdžio medžiagas, tai buvo atlikta jam nežinant. Teismas atmetė tokius argumentas, pasisakydamas, kad Tucker galėjo kontroliuoti bei valdyti vaikų pornografijos vaizdus, kol jas peržiūrėdavo. Kuomet šie vaizdai buvo rodomi kaltininko kompiuterio ekrane, jis galėjo juos kopijuoti, spausdinti, padidinti vaizdą, juos išsaugoti į bet kokį katalogą. Kaltininko argumentas, kad kompiuteris pats pasirinko, kur buvo išsaugoti vaizdai su vaiku pornografija, teismui pasirodė neįtikinamas, kadangi kaltinamojo asmens veiksmai (vaikų pornografijos paieška) lėmė jų išsaugojimą[139].

Pavyzdžiui, asmuo buvo nuteistas už 130 vaizdo dokumentų laikymą, visi dokumentai buvo rasti taip vadinamosiose „temporary files“ aplankuose, į kurias informacija patenka automatiškai, apeliantas (nuteistasis) pripažino faktą, kad naršė vaikų pornografijos svetainėse, tačiau neigė, kad būtų saugojęs minėto pobūdžio informaciją savo kompiuteryje, teismas šiuo klausimu pasisakė, kad „tokie skundo argumentai vertintini kritiškai, kaip pasirinktas gynybos

---

[136] “Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. balandžio 12 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-39-303/2013,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/797886?nr=8

[137] “Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. birželio 16 d. įsakymas Nr. 1-2027-119/2015,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1107849?nr=19; “Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. balandžio 6 d. įsakymas Nr. 1-1214-369/2016,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1257078?nr=1

[138] Priscilla M. Grantham. But Your Honor, “I Didn’t Possess Those Pictures; My Computer Did. Temporary Internet Files, Web Browser Cache Files, and Child Pornography,“ *Nat’l Center for Justice and the Rule of Law,* (2009): 3, http://www.olemiss.edu/depts/ncjrl/pdf/cp%20But%20Your%20Honor.pdf

[139] United States v. Tucker, 150 F. Supp 2d 1263 (D. Utah 2001), *aff’d,* 305 F.3d 1193, (10th Cir. 2002).

būdas bei mėginimas išvengti baudžiamosios atsakomybės už šį nusikaltimą, nes jie prieštarauja byloje surinktiems ir kaltinamojo A. S. kaltę patvirtinantiems įrodymams, bei neatitinka faktinių bylos aplinkybių. Be to, tokie nuteistojo A. S. aiškinimai ne tik prieštaringi, tačiau jau savaime nelogiški. Pagal tokį savitą apelianto aplinkybių traktavimą reikėtų suprasti, kad A. S., atidaręs puslapius, kuriuose buvo pavaizduoti vaikai, tyčia nieko nedarė tam, kad minėti vaizdo dokumentai būtų išsaugoti jo kompiuteryje ir to visai nenorėjo. Tačiau faktas tas, kad apeliantas naršydamas internetu ieškojo puslapius, kuriuose yra pornografinio turinio dalykai, kuriuose vaizduojamas vaikas ir jie buvo išsaugoti kompiuterio standžiame diske ir tai buvo ne vienas, ne keli pornografinio pobūdžio vaizdo dokumentai, o net 130 pornografinio pobūdžio vaizdo dokumentų <...> kurie kaltinamojo A. S. kompiuteryje atsirado dėl kaltinamojo A. S., o ne kokių nors pašalinių asmenų veikimo. Be to, kaip teisingai pažymėjo apylinkės teismas, konkretus pornografinio pobūdžio vaizdo dokumentų įkėlimo į kompiuterio standžiojo disko katalogus būdas veikos kvalifikavimui pagal BK 309 str. 2 d. reikšmės neturi, nes būtina nustatyti bent vieno tokio dokumento laikymo faktą[140]“. Nesutiktina su tokiu teismo veikos vertinimu, visgi laikymui yra būdingas turėjimas savo žinioje ir galimybė valdyti dalyką, atlikti su juo tam tikras operacijas, veiksmus, o kuomet failai yra kompiuteriaus įrašyti į laikinųjų failų aplanką, asmuo jų nevaldo, nebent būtų nustatyta priešingai. Be to visos LR BK 309 str. 2 d. numatytos veikos gali būti padaromos tik tiesiogine tyčia, o tai reiškia, jog asmuo supranta, kad savo kompiuteryje ar kitoje vietoje laiko pornografinio turinio dalykus, gali juos valdyti, tai yra atlikti bet kokius veiksmus.

Kartais tenka susidurti su situacija, kai vaiko pornografijos atvaizdai būna gauti elektroniniu paštu, kuomet susipažinti su gautos medžiagos turiniu galima tik atidarius ją. „Svarbiausias dalykas kalbant apie tokių vaiko pornografinių atvaizdų laikymą yra „žinojimo“ momentas. Neįvertinus šio veiksnio, neįmanoma teigti, kad kažkas laiko savo žinioje vaiko pornografinę medžiagą. Teismų praktikoje laikomasi nuostatos, kad turi būti nustatyta, jog prieš atidarydamas vaizdą, asmuo nežinojo jo turinio. Taigi, jei vaiko pornografijos vaizdai bus atsiųsti asmeniui jam neprašant, nereikia jų laikyti elektroninio pašto dėžutėje neprotingai ilgą laiką.[141]“

Taip pat pasisakant dėl tyčios kryptingumo laikymo atveju teismai nurodo, kad „*nors kaltinamasis teigė, kad šį pornografinį vaizdo įrašą atsisiuntė netyčia, ieškodamas dainininkės Taros vaizdo įrašų, tačiau iš minėto failo pavadinimo pakankamai akivaizdu, kad jis yra pornografinio turinio, be to gautas failas kaltinamojo ištrintas nebuvo, buvo laikomas, kas*

[140] “Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. birželio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-540-166-2011,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/215623?nr=22

[141] Tautvydas Žėkas, *supra* note 38, p. 143.

duoda pagrindo manyti, kad jo veiksmai įsigyjant ir laikant minėtą vaizdo įrašą buvo tyčiniai.[142]“

Pažymėtina, kad 2014 m. LR BK 309 str. 2 d. buvo papildyta naujomis alternatyviomis veikomis, todėl dar nesusiformavo teismų praktiką dėl naujų požymių aiškinimo.

Taigi, siūlymu turėtų būti pripažįstamas asmens lenkimas, prašymas, įtikinėjimas, drąsinimas, kartu pasiūlant konkrečius pornografinio turinio dalykus, nurodomas perdavimo būdas ir pan.[143].

Kitas naujas požymis yra „pasinaudojant informacinėmis technologijomis prieigos prie vaikų pornografijos gavimas ar suteikimas“. Šis požymis buvo inkorporuotas į nacionalinę teisę siekiant „kriminalizuoti sąmoningą prieigos prie vaikų pornografijos gavimą, naudojantis informacinėmis ir ryšių technologijomis. Kad asmuo galėtų būti patrauktas atsakomybėn, jis turėtų ketinti įeiti į tinklavietę, kurioje pateikta vaikų pornografijos medžiagos, ir žinoti, kad joje galima rasti tokių vaizdų. Sankcijos neturėtų būti taikomos asmenims, kurie netyčia įeina į tinklavietes, kuriose pateikta vaikų pornografijos medžiagos. Tai, kad nusikalstama veika yra tyčinio pobūdžio, gali būti nustatyta visų pirma atsižvelgiant į tai, kad ji yra pasikartojanti, arba į tai, kad nusikalstama veika buvo padaryta pasinaudojus mokama paslauga[144]“. Sutiktina su T. Žėko nuomone, kad gali būti ir tokios situacijos, kuomet „kiekvienas „nesąmoningas prieigos prie vaikų pornografijos įgijimas“ dėl tam tikrų aplinkybių (kai apgaule panaudojami kito asmens duomenys, kai prisijungiama prie internetinių puslapių ar svetainių, kurių turinys yra užmaskuotas ne vaikų pornografijos turinio informacija, ar kai „sąmoningą prisijungimą“ prie vaikų pornografinių tinklapių bei portalų atlieka kompiuteriniai virusai ar kompiuterinės programos, gali tapti „sąmoningu prisijungimu“, o asmuo – įtariamuoju[145]“.

Kalbant apie subjektyviąją šios veikos pusę, pažymėtina, jog kiekvienoje byloje būtina nustatyti, kad kaltininkas atlikdamas dispozicijoje nurodytus veiksmus, suprato, kad juose iš tikrųjų arba tariamai vaizduojamas vaikas. Dažniausiai teismai pasisako, kad asmuo suprato, mokėjo programos kalbą, suprato failų pavadinimus[146], žinojo programos veikimo principus. Tai patvirtina formuojama teismų praktika. Nors kaltinamasis neigė žinojimą dėl turimų vaizdo įrašų

---

[142] “Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 31 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-3541-271/2015,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1203591?nr=1

[143] “Teismų praktikos nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams baudžiamosiose bylose (BK 225, 226, 227, 228, 229 straipsniai) apibendrinimo apžvalga,“ *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis* 26 (Teismų praktika: Vilnius, 2007).

[144] 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/92/ES dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2004/68/TVR.

[145] Tautvydas Žėkas, *supra* note 38, p. 177.

[146] „Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. spalio 25 d. nutartis, priimta baudžiamojoje byloje Nr. 1A-527/2013,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/742243?nr=3

turinio, tačiau teismas atmetė tokius argumentus, nurodydamas, kad: „*specialistas M. P. apklaustas teisme paaiškino, jog siunčiantis šį failą, vartotojas matė tokį šio failo pavadinimą: pirma dalis - „aaaaaaaa-8yo-boy-butt-fucks-11yo-girl-pthc----new---neighborhood-kids---10yrs-bufing-04-01-2005“, antra dalis (kuri kaltinime parašyta simboliais) – rusiška kirilica buvo parašyta „dietskaja porno“. A. P. apklausos metu nurodė, kad rusų kalbą supranta gerai, ją mokėsi mokykloje, o anglų kalbos turi pagrindus - supranta kai kuriuos angliškus žodžius: pavyzdžiui, girls, boys, kids. Be to, nustatyta, kad jis šį failą laikė daugiau nei metus, todėl neįtikinamai atrodo kaltinamojo versija, kad jis šį failą peržiūrėjo tik 2014-07-25, t. y. po daugiau nei metų. Atsižvelgiant į parsiųsto failo pavadinimą, kurį siunčiantis matė A. P., failo laikymo laiką, teismas daro išvadą, kad jis matydamas būtent tokį failo pavadinimą, suprato, kad jame vaizduojama vaikų pornografija, įsigijo, turėdamas tikslą platinti, nes šį failą laikė talpykloje iš kurios jį galėjo parsisiųsti kiti vartotojai, taip pat ten laikydamas platino vaikų pornografiją, nes iš šios talpyklos policijos pareigūnai ją parsisiuntė, be to, kiti asmenys taip pat turėjo galimybę šiuo laikotarpiu minėtą filmuką parsisiųsti. Teismas laiko, kad iš failo pavadinimo anglų ir rusų kalbomis akivaizdu, kas jame vaizduojama, todėl A. P. parodymai, kad jis nežinojo šio failo turinio, atsižvelgiant ir į filmuko laikymo ilgą laiką bei pavadinimą, vertintini kritiškai. Taigi tokia jo veika teisingai kvalifikuota pagal BK 309 str. 2 d.*[147] “. Analogiškais motyvais buvo grindžiamas ir kitas teismo sprendimas: „pažymėtina, jog vien tik iš vaizdo įrašų pavadinimų: „Porno Clip Xxx 15 Years Old Teen Girl“, „Maloletki Častnoe Porno“, galima spręsti, jog juose yra vaizduojami vaikai iki 18 metų[148]“.

Tačiau gali susiklostyti ir visai realistiška situacija, kuomet teismui reikės priimti išteisinamąjį nuosprendį: „*atsižvelgiant į minėto specialisto duotus paaiškinimus teisme, darytina išvada, kad galėjo būti ir tokia situacija, jog kiekvienas šeimos narys, prisėdęs prie minėto juodo stacionaraus kompiuterio ir įsijungęs internetą iškart kartu su „uTorrent“, skleisdavo, t. y. platindavo kompiuterio standžiajame diske išsaugotus (laikytus) pornografinio turinio vaizdo failus net nežinodami apie tai. Be to, teismo posėdžio metu liudytojas A. L. teigė, kad namuose kompiuteriai yra modifikuojami, pastoviai atnaujinami; vaizdo plokštes, motinines plokštes, kietuosius diskus keitė, pirkdavo sūnus. Kaltinamojo motina V. L. teisme parodė, kad kompiuteriai pirkti ne iš parduotuvės, jie pirkti internetu, turguje; vaikai pasako jei ko reikia, jei sugedo detalė; pradžioje vyras patardavo ką ir kaip pirkti. Šios aplinkybės tik dar kartą įrodo,*

[147] “Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. liepos 22 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1823-988/2015,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1113160?nr=1

[148] “Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. spalio 25 d. nutartis, priimta baudžiamojoje byloje Nr. 1A-527/2013,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/742243?nr=3; “Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. gegužės 23 d. įsakymas Nr. 1-854-276/2011,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/249986?nr=1

kad standieji diskai ir juose parsisiųsta, buvusi informacija iki kompiuterių paėmimo galėjo būti ir kitame kompiuteryje, ne kompiuteryje be skiriamųjų ženklų[149].“

Pasikėsinimu nurodytoje veikoje yra laikoma, kuomet asmuo pradeda įgyvendinti alternatyvias veikas, pvz., kuomet asmuo nusiuntė SMS pranešimą, tokiu būdu įdėjo skelbimą į televizijos kanalo svetainę, siekdamas gauti nuogų mažamečių vaikų nuotraukas[150].

BK 309 straipsnio 3 dalis numato atsakomybę už didelio kiekio pornografinio turinio dalykų, kuriuose vaizduojamas mažametis vaikas (amžius), pagaminimą ar įsigijimą turint tikslą platinti arba jų platinimu. Didelio kiekio požymis yra vertinamasis, todėl jis nustatomas kiekvienu konkrečiu atvejų atsižvelgiant į pagamintą, įsigytą ar platintų pornografinio turinio dalykų, kuriuose vaizduojamas mažametis vaikas, kiekį bei į kitas bylos aplinkybes, taip pat į teismų praktiką analogiškose bylose[151]. Norint inkriminuoti asmeniui LR BK 309 str. 3 d., būtina įrodyti, kad asmuo suvokė ir numatė mažametystės požymį.

Apibendrinant galima teigti, kad pornografijai persikėlus į elektroninę erdvę, iš esmės pakito tradicinis tam tikrų BK 309 str. nurodytų veikų aiškinimas (platinimo sąvokos praplėtimas, naujų iššūkių, susijusių su vaikų pornografija atsiradimas – tiek realios, tiek fiktyvios pornografijos formų aiškinimas), plečiantis šiuolaikinėmis technologijomis, kai asmuo kaip įrankiu pasinaudoja kompiuteriu ar kitomis priemonėmis, tokiu būdu garantuoja savo anonimiškumą, turi pasikeisti įstatymo taikytojo požiūris į veikos padarymo būdus. Manytina, kad ES teisės aktu inkorporavimas į nacionalinę teisė turi vykti apgalvotai, derinant planuojamus pakeitimus su jau egzistuojančiomis teisės normomis.

[149] “Šiaulių apylinkės teismo 2014 m. sausio 31 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-51-899/2014,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/917502?nr=1
[150] “Šilalės rajono apylinkės teismo 2011 m. sausio 27 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-27-220/2011,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/308566?nr=4
[151] Armanas Abramavičius et al., *supra* note 67, 558.

3. PORNOGRAFIJA KAIP NUSIKALSTAMA VEIKA UŽSIENIO VALSTYBIŲ ĮSTATYMUOSE

Kalbant apie pornografijos reiškinį, būtina paminėti, kad pornografija yra paplitusi visame pasaulyje. Kiekvieną sekundę visame pasaulyje apie 28 258 asmenų žiūri pornografiją internete. Kiekvieną sekundę 372 asmenys ieško „suaugusiojo“ turinio dalyko interneto erdvėse[152]. Įvairiose šalyse pasirinkti skirtingi pornografijos reglamentavimo būdai. Daugelyje pasaulio šalių „lengvoji“ pornografija yra legalizuota ir prieinama asmenims nuo 16 m.. Pastebėtina, jog ne visuose šalyse pornografijos turinio medžiaga yra legalizuojama, kai kur ji yra uždrausta. Prie tokių šalių, kur yra uždrausta bet kokia pornografija, būtų galima priskirti visas islamiško pasaulio šalis, pvz., Iranas, Egiptas, Singapūras, Kinija, Kuba ir t. t[153]. Dažniausiai pornografijai taikomas ribojimas yra tokio pobūdžio informacijos transliavimo apribojimas oficialiais TV kanalais, tačiau yra galimybė įsigyti papildomus kanalus, skirtus „suaugusiems“ už papildomą mokestį. O „kietoji“ pornografija, kurioje yra užfiksuotas naudojamas smurtas arba nepilnamečiai, uždrausta visose šalyse.

Visas užsienio šalis, kuriose yra nustatytas reglamentavimas vaikų pornografijai, sąlyginai galima suskirstyti į 2 dalys: „vienų valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose nusikalstamų veikų sudėtys formuluojamos tiesiogiai įvardijant vaikų pornografijos gaminimą (Lenkija, Argentina, Norvegija, Jungtinė Karalystė, Rusija), o kitų – uždraudžiant vaiko panaudojimą pornografinei produkcijai gaminti (Švedija)[154]“.

3.1 Baudžiamoji atsakomybė už pornografiją Lenkijoje

Lenkijoje pirmą kartą pornografija buvo kriminalizuota 1969 m. baudžiamajame kodekse, tuo metu buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė už pornografinių žurnalų, graviūrų, nuotraukų ar kitų objektų platinimą. Taip pat buvo draudžiamas minėto pobūdžio dalykų gaminimas, laikymas, turėjimas, gabenimas ir siuntimas[155].

Vienodo pornografijos aiškinimo tuo metu baudžiamosios teisės doktrinoje nebuvo. Lenkijos mokslininkas I. Andrejew sakė, kad pornografijos tikslas nukreiptas į lytinį susijaudinimą. Riba tarp pornografijos ir meninio kūrinio labai slydi, nes priklauso nuo socialinės aplinkos ir laikui bėgant keičiasi[156]. Pastebėtina, kas tokiais atvejais sprendžiant dėl

---

[152] http://www.webroot.com/us/en/home/resources/tips/digital-family-life/internet-pornography-by-the-numbers
[153] http://internet-filter-review.toptenreviews.com/internet-pornography-statistics.html
[154] Tautvydas Žėkas, *supra* note 38, p. 129.
[155] Lenkijos baudžiamasis kodeksas, žiūrėta 2016-04-01, http://prawo.legeo.pl/prawo/kodeks-karny-z-dnia-19-kwietnia-1969-r/art-173/?on=01.01.1970
[156] Igor Andrejew, *Kodeks karny – krótki komentarz* (Warszawa: 1986), 154 (cituota iš: Adrianna Szczechowicz, “Prezentowanie treści pornograficznych – wybrane aspekty,“ *Zeszyt Studencki Kół Naukowych Wydziału Prawa i Administracji UAM* 4 (2014): 210,

medžiagos (dalyko) pornografinio pobūdžio kreipiamasi į ekspertus. Pornografiją per subjektyvųjį kriterijų taip pat aiškino Lenkijos mokslininkai J. Bafia, K. Miodulski ir M. Siewierski, kurie teigė, kad „pornografija turi tikslą sužadinti, sukelti lytinio susijaudinimo būseną. Sprendžiant klausimą, ar spaudos kūrinys, nuotrauka yra pornografinė, reikia aiškintis, ar asmuo, sukūręs kūrinį, turėjo būtent tokį tikslą (*sukelti lytinį susijaudinimą – aut. pastaba*)[157].

1998 m. įsigaliojus naujam baudžiamajam kodeksui 202 straipsnyje nurodyta veika buvo suformuluota jau kitaip, numatant baudžiamąją atsakomybę už „pornografinį turinį“, kuris reiškia, kad informacijai gali būti suteikta tiek materiali, tiek nemateriali forma. Viešai demonstruojamos tiek tikros, tiek suvaidintos asmens seksualinio gyvenimo formos, kurių vaizdavimas apsiriboja pabrėžiant tik fiziologines funkcijas[158]. Lenkijos mokslininkas M. Filar visus pornografijos apibrėžimus siūlo suskirstyti į 2 grupes:

1. subjektyviai-moraliniai apibrėžimai, kurie reiškia, kad reikia nustatyti kaltininko siekį sukelti lytinį susijaudinimą asmeniui, kuris susipažįsta su medžiaga,
2. objektyviai-pragmatiniai apibrėžimai, kurie reiškia, kad turi būti analizuojamas ir vertinamas objektyvus „turinys“ ir jo poveikis (tariamas ar realus) asmeniui[159].

Lenkijos BK yra 3 rūšių veikos, susijusios su pornografiniu turiniu:

1. Pornografinio turinio dalykų demonstravimas (BK 202 str. 1 par.);
2. Pornografinio turinio dalykų demonstravimas, platinimas asmenims iki 15 m. (BK 200 str. 3-5 par.);
3. Veikos, susijusios su „kietąja pornografija“.

Lenkijos baudžiamojo kodekso[160] 202 straipsnis numato atsakomybę už tokias veikas:

1. Tas, kas viešai demonstravo pornografinio turinio dalykus turint tikslą įtakoti asmens sprendimą naudotis šia informacija (kurie jos nepageidauja), baudžiamas bauda, laisvės apribojimu arba laisvės atėmimu iki 2 metų.
2. Neteko galios[161].
3. Tas, kas turėdamas tikslą platinti pagamino, fiksavo (*įsigijo - aut. pastaba*), gabeno,

---

https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/11207/1/14_SZCZECHOWICZ.pdf

[157] J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny. Komentarz, t. II*, (Warszawa: 1987), 147. (cituota iš: Adrianna Szczechowicz, *supra* note 154, p. 210).

[158] Jarosław Warylewski, “Pornografia w Internecie – wybrane zagadnienia karnoprawne,“ *Prokuratura i Prawo* 4 (2002): 54 (Cituota iš: Krzysztof Gienas, Pornografia w Internecie - zarys problematyki,“ *Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej e-biuletyn* 3 (2003): 2, http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/24976/Pornografia_w_Internecie.pdf

[159] Marian Filar, *Przestępstwa seksualne w polskim Prawie karnym*, (Wyd. UMK, Torun, 1985), 113-118 (Cituota iš: Adrianna Szczechowicz, *op. cit*., 211).

[160] Lenkijos baudžiamasis kodeksas, žiūrėta 2016 04 05, http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19970880553&type=3

[161] Anksčiau buvo numatyta atsakomybė už pornografijos demonstravimą, platinimą asmenims iki 15 m. amžiaus, tokiu būdu, kad jis galėtų su tokiu turiniu susipažinti, šiuo metu veika perkelta į BK 200 str. 3 par., sugriežtinant bausmę, numačius tik laisvės atėmimo bausmę iki 3 m.

laikė, turėjo arba platino ar demonstravo pornografinio turinio dalykus, kuriuose vaizduojamas mažametis arba smurtas[162] ir (ar) gyvūnų išnaudojimas (*zoofilija – aut. pastaba*), baudžiamas laisvės atėmimu nuo 2 iki 12 m.

4. Tas, kas fiksavo (*įsigijo*) pornografinio turinio dalykus, kuriuose vaizduojamas mažametis, baudžiamas laisvės atėmimu nuo 1 iki 10 m.

4A. Tas, kas laikė, įgijo ar suteikė prieigą prie pornografinio turinio dalykų, kuriuose vaizduojamas mažametis, baudžiamas laisvės atėmimu nuo 3 mėn. iki 5 m.

4B. Tas, kas pagamino, platino, demonstravo, laikė ir turėjo pagamintus arba perdirbtus mažamečio, dalyvaujančio seksualinėje veikloje, pornografinio turinio atvaizdus, baudžiamas bauda, laisvės apribojimas, laisvės atėmimu iki 2 m.

4C. Tas, kas siekiant patenkinti lytinę aistrą, dalyvavo pornografinio pobūdžio renginiuose, kuriuose dalyvavo mažametis, baudžiamas 4B numatytomis bausmėmis.

5. Teismas gali konfiskuoti įrankius ir kitas priemones, kurie buvo naudojami vykdant šio straipsnio 1-4B par. nurodytas veikas, net jeigu jie nėra kaltininko nuosavybė.

Lenkijos baudžiamojo kodekso komentaro autoriai nurodo, kad sąvoka „pornografinis turinys“ yra vertinamasis kriterijus. Nėra jokių objektyvių kriterijų, pagal kuriuos medžiaga (dalykas) būtų priskiriama pornografiniam turiniui. Tokiu atveju susiduriama su situacija, kuomet teisminė valdžia turės perimti tam tikras įstatymo leidėjo funkcijas, kadangi pastarasis nepateikė pornografijos apibrėžimo[163], tačiau toks teismų taikomas pornografinio turinio aiškinimas nepažeis *nullum crimen sine lege certa*, kuris reiškia, kad „nusikalstama veika ir dėl jos padarymo kylantys padariniai privalo būti maksimaliai aiškiai ir tiksliai aprašyti įstatyme[164]“. Viena iš Lenkijos mokslininkų keliamų problemų — ar pornografijos apibrėžimo nebuvimas neprieštarauja *nullum crimen sine lege* principui.

M. Derlatki savo straipsnyje „Definicja pornografii a zasada nullum crimen sine lege”, analizuodamas, ar pornografijos apibrėžimas neprieštarauja *nullum crimen sine lege* principui, pažymi, kad „problemos, kylančios dėl pornografijos apibrėžimo, dažniausiai yra susijusios su tuo, kad pornografija vertinama kaip žalingas poelgis, tačiau visuomenėje ji nevertinama kaip pavojinga veika, vyrauja liberalus požiūris į pornografiją. Problemos su pornografijos apibrėžimu yra daugiausia dėl to, kai kurie (*mokslininkai – aut. pastaba*) siekia sukurti tobulą

[162] Turima omeny įvairios seksualinio bendravimo formos, susijusios su smurto naudojimu (pvz., tokie lytiniai iškrypimai kaip mazochizmas, sadomazochizmas ir pan.)

[163] Janusz Bojarski, et al., *Kodeks karny. Komentarz. Wydanie 3* (Warszawa, 2012), 1017.

[164] Romualdas Drakšas, “Specialieji baudžiamosios atsakomybės principai,“ iš *Lietuvos Respublikos Baudžiamajam kodeksui - 10 metų*: *recenzuotų mokslinių straipsnių, skirtų baudžiamosios politikos ir baudžiamųjų įstatymų teisėkūros, baudžiamosios teisės, baudžiamojo proceso ir nusikaltimų kvalifikavimo problematikai, rinkinys* (Vilnius: Registrų centras, 2011), 155.

pornografijos apibrėžimą, neatsižvelgiant į pornografijos esmę“[165].

J. Wojciechowski teigė, kad neįmanoma sukurti pornografijos apibrėžimo, nes jos ribos nuolat plečiasi, kadangi visuomenėje nuolat kinta moralės normos bei papročiai[166]. Tačiau su tokiu teiginiu sutikti negalima, kadangi ne visuomet papročių kitimo procesas daro įtaką pornografijai, nes pornografiją negalima išimtinai priskirti tik papročiams. Jeigu apibrėžiame pornografijos ribas baudžiamosios teisės kontekste, jos negali nuolat keistis, kadangi priešingu atveju bus pažeista garantinė baudžiamosios teisės funkcija[167].

Kaip teigė Lenkijos mokslininkas prof. L. Gardocki: „įstatymų leidėjas neturi teisės reikalauti iš asmenų atitinkamo elgesio, jei uždrausta įstatymu veika nėra tiksliai apibrėžta teisės akte“[168]. Tačiau reikia pažymėti, kad įtvirtindamas baudžiamajame įstatyme nusikalstamas veikas, įstatymų leidėjas naudojasi net tik aprašomosiomis, bet ir vertinamosiomis sąvokomis. Įstatymų leidėjas turi stengtis vengti vertinamųjų požymių naudojimo formuluojant veiką, bet, deja, tenka pripažinti, kad ne kiekvieną veiką galima tiksliai aprašyti, pvz., šmeižimas ir įžeidimas. Be to, kaip teigia M. Derlatki: „pornografijos apibrėžimo problema yra nepagrįsta, kadangi <...> sunku patikėti tuo, kad „vidutinis“ žmogus nežino, kas yra pornografinio turinio medžiaga, kadangi dar jaunystėje susiduria su šiuo reiškiniu. Taip pat ir asmuo, platindamas pornografinio turinio medžiagą, yra susipažinęs su jos turiniu bei suvokia, kad platina atitinkamo turinio dalykus[169]“. Pritarti išsakytai nuomonei galima tik iš dalies, kadangi kinta pornografijos rūšys, atsiranda vis naujų platinimo formų (pvz., pasinaudojant failų apsikeitimui skirtomis programomis), grafines pornografijos vaizdų, manytina, kad tokiu atveju asmuo nemanys, kad pažeidžia įstatymą.

Lenkijos Aukščiausiasis Teismas nagrinėdamas baudžiamąją bylą, 2010 m. lapkričio 23 d. sprendime pateikė „pornografinio turinio“ dalykų išaiškinimą:

> 1. „Požymis „pornografinio turinio“ BK 202 str. 3 paragrafo prasme yra teisinis apibrėžimas, o ne medicinos ar seksologijos mokslų kategorijoms priskiriamas apibrėžimas. Tai reiškia, kad ekspertas-seksologas turi specialiąsias žinias nustatant galimą, hipotetinį medžiagos poveikį potencialiam informacijos gavėjui (tiek emocine, tiek seksualine prasme). Ne vienas ekspertas, netgi ekspertas-seksologas negali pretenduoti į teismo vaidmenį vertinti konkrečios medžiagos turinį.
> 2. „Pornografinis turinys“ BK 202 straipsnio prasme pasireiškia tiek materialiai

[165] Marek Derlatka, “Definicja pornografii a zasada nullum crimen sine lege,“ *Prokuratura i Prawo* 11, (2005): 148, http://web.archive.org/web/20131017042013/http://www.pg.gov.pl/upload_doc/000000936.doc
[166] *Ibid*, 147.
[167] *Ibid*.
[168] Lech Gardocki, *Prawo karne* (Warszawa, 2008), 16.
[169] Marek Derlatka, *op. cit*., 149.

užfiksuotuose objektuose (pvz., filmai, nuotraukos, žurnalai, knygos, kiti vaizdai), tiek materialiai neužfiksuotu (pvz., gyvi pasirodymai) seksualinės veiklos demonstravimu (ypač vaizduojant asmens lytinius organus atliekant seksualines funkcijas) ir toks vaizdavimas prieštarauja visuomenėje egzistuojantiems seksualinio elgesio modeliams.

3. Meniniai ar moksliniai kūriniai irgi gali būti pornografinio turinio, tačiau yra aplinkybės, kurios *šalina baudžiamąją atsakomybę* (*lenk. „pozaustawowego kontratypu*[170]“), tai yra nėra neteisėto pagaminimo, demonstravimo ar platinimo veikos.

4. Svarbiausia yra „pornografinis turinys“, o ne konkretaus įvykio faktinis užfiksavimas techninėmis priemonėmis.

5. BK 202 str. 3 par. vartojama sąvoka „pornografinio turinio medžiaga su smurto vaizdavimu“ apima tiek realias smurtinio elgesio scenas, kurios yra aktorių suvaidintos, tiek, kai tokio pobūdžio scenos yra techniškai sukurtos[171]“ (*panaudojant įvairias grafines programas – aut. pastaba*).

Tačiau ne visi Lenkijos mokslininkai sutinka su tokiu Aukščiausiojo Teismo vertinimu, nurodydami, kad „neturi būti taikomas „*kontratyp*“ veikai, numatytai BK 202 str. 2 par., kadangi nepilnamečių asmenų teisių apsauga turi turėti pirmenybę prieš meno ir mokslo laisvę[172].

Lenkijos BK 202 str. 1 par. prasme „viešasis demonstravimas“ reiškia bet kokius asmens veiksmus, kuriais jis padaro pornografijos turinio dalyką prieinamu platesniam ir labiau neapibrėžtam asmenų ratui[173]. 202 str. 1 par. nustato reikalavimą, kad demonstravimas turi vykti tokiu būdu, kuris gali primesti savo turinio priėmimą asmeniui, kuris su juo nenori susipažinti. Tai reiškia situaciją, kurioje kiekvienas gali susidurti su pornografijos dalyku, veikiamam asmeniui nereikia rodyti iniciatyvos, aktyviai veikti, peržengti įstatymo ribas ir tai vyksta prieš asmens valią. Nebus veikos, numatytos 202 str. 1 par., tuo atveju, kai susipažinimas su pornografinio turinio dalyku reikalavo iniciatyvos ir asmens rodomo suinteresuotumo bei aktyvumo žinant esamo turinio pobūdį, tuo tarpu, be tokios iniciatyvos bei aktyvaus suinteresuotumo susipažinimas yra negalimas[174]. Sutiktina su M. Rodzynkiewicza nuomone, kad esant tokiai situacijai užtenka, kad bent vienam asmeniui pornografinio turinio medžiaga būtų

[170] **„kontratypu“** koncepcija buvo sukurta žymaus Lenkijos teisininko Władysław Wolter. Bet reikia skirti aplinkybes, kurios šalina veikos priešingumą teisei, kaip vieną iš būtinųjų veikos požymių (pvz., mirties bausmės įvykdymas nėra nusikaltimas). Tokia konstrukcija taikoma tik tada, kai objektyviai veika atitinka BK straipsnį. Plačiau žiūrėti: http://arche1.warylewski.com.pl/kontra.htm

[171] “Wyrok Sądu Najwyższego - Izba Karna z dnia 23 listopada 2010 r. IV KK 173/10,“ prieiga per internetą: http://www.lexlege.pl/orzeczenie/57291/iv-kk-173-10-wyrok-sadu-najwyzszego-izba-karna/

[172] Jarosław Warylewski et. al., *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, t. I (Warszawa, 2004), 902.

[173] Tomasz Pudo, “Pornografia w internecie – aspekty prawnokarne,“ *Czasopismo prawa karnego i nauk penalnych* 9, 2 (2005): 116.

[174] Janusz Bojarski, et al., *supra* note 161, p. 1017.

„primesta“, kad pastarasis būtų supažindintas prieš savo valią.[175] Be to būtina nustatyti, kad galimybė „primesti“ tokį turinį būtų reali[176], o ne tariama. Tai gali patvirtinti tokių požymių visuma: viešumas, demonstravimas ir „primetimas“, priešingu atveju – nebus įmanoma tokios veikos kvalifikuoti BK 202 str. 1 par. prasme[177].

202 str. 1 par. prasme nebus kvalifikuojama taip vadinamoji „minkštoji“ („lengvoji“) pornografija internete pateikiama per internetinius tinklus, kadangi jos pasiekimas asmeniui yra suprantamas bei asmuo tai daro savo valia[178]. Taipogi pagal BK 202 str. 1 par. negali būti kvalifikuojami tokie asmens veiksmai: „kai pornografinis turinys prieinamas tinklapyje tik apibrėžtam suinteresuotų asmenų ratui arba SMS žinutės siuntimas, įkėlus pornografinio turinio vaizdą, kadangi neatitiks požymio „primetimas“[179]. Pritartina tokiam įstatymo leidėjo sprendimui, kadangi kiekvienas suaugęs asmuo pats gali spręsti, ar jis nori susipažinti su pornografinio turinio medžiaga.

Veika, numatyta BK 202 str. 1 par., padaroma tik tyčine kaltės forma, kuri pasireiškia kaip:

1. tiesioginė tyčia, kuri reiškia, kad kaltininkas supranta, kad padaro nusikaltimą, ir nori taip veikti;
2. netiesioginė (eventualinė) tyčia – kaltininkas numato galimybę padaryti veiką ir su tuo sutinka[180].

Tyčia siejama su vykdomųjų veiksmų atlikimu, tai yra „platinimu, viešu demonstravimu gavėjui, kurio amžių jis turi numatyti bei „aktoriaus“ dalyvavimą (*vaikų pornografijos atveju – aut. pastaba*) gaminant pornografinio turinio medžiagą. Pažymėtina, kad pornografijos turinio sąvokai užtenka tik kaltininko sąmoningo „turinio“ supratimo, o ne jo pavadinimo reikšmės“[181].

Doktrinoje bei teismų praktikoje demonstravimu bus pripažinta veika, atitinkanti tokių požymių visumą:

1. Demonstruojamas asmens lytinio gyvenimo apraiškų bei formų vaizdavimas;
2. Demonstruojant atkreipiamas dėmesys į techninę lytinio akto pusę, nesiejant su asmens emocijomis, išgyvenimais arba vaizduojami išgyvenimai, emocijos tik labiau paryškina techninę lytinio akto pusę (kas literatūroje aiškinama kaip „meilės trūkumas”);
3. Demonstruojami lytiniai organai, atliekant seksualines funkcijas, svarbiausiai yra

[175] Adrianna Szczechowicz, *supra* note, 213.
[176] *Ibid*, 214.
[177] *Ibid*.
[178] Janusz Bojarski, et al., *supra* note 161, p. 1020.
[179] Krzysztof Gienas, Pornografia w Internecie - zarys problematyki,“ *Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej e-biuletyn* 3 (2003): 2.
[180] Janusz Bojarski, et al., *op. cit*., p. 37.
[181] *Ibid*, p. 1019-1020.

parodyti kaip jie sąveikauja lytinio akto metu, kas reiškia, kad tokiu būdu dehumanizuojami ir depersonalizuojami asmenys, fiksuojama „sekso technika";

4. Veiksmų vaizdavimas siejamas tik su vienareikšmišku tikslu sukelti lytinio susijaudinimo būseną.
5. Papildomu kriteriju gali būti estetinio vertimo kriterijus: kuo jis žemesnis, tuo daugiau galimybių pripažinti, kad medžiaga yra pornografinio turinio[182].

BK 202 str. 3 par. numatytos tokios alternatyvios veikos:

1) Pagaminimas – pornografinio turinio dalyko sukūrimas;
2) Fiksavimas (įgijimas) – pornografinio turinio medžiagos užregistravimas tam tikrose vaizdinėse priemonėse (įrašant) – filmas, kasetė, CD ir t. t.;
3) Gabenimas - ne tik pornografinio turinio dalykų importas iš užsienio šalių, bet ir tokių medžiagų radimas bei jų patekimas iš kitų šalies vietų;
4) Laikymas – pornografinio turinio dalykų turėjimas savo žinioje (paslėpus) arba kitoje vietoje, bet esant galimybei faktiškai spręsti jo likimą[183];
5) Turėjimas – panašus į laikymą, tačiau siejamas su materialiais daiktais (dalykais), bet ne su pornografiniu turiniu.

2005 m., įgyvendinant 2003 m. gruodžio 22 d. Tarybos pamatinį sprendimą 2004/68/TVR dėl kovos su seksualiniu vaikų išnaudojimu ir vaikų pornografija, buvo priimti BK pakeitimai, atitinkamai praplėčiant 202 str. 3 par. dispoziciją, kaip alternatyvius veiksmus numatant „kietosios" pornografijos laikymą ir turėjimą (vaikų pornografijos sąvoka praplėsta, vaikais pripažįstami asmenys iki 18 m. amžiaus)[184]. Tačiau siekiant patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn už laikymą ir turėjimą, būtinai turi būti įrodytas tikslas platinti. Tokio tikslo nenustačius, pripažinus, kad tokio turinio informacija laikoma ar turima asmeniniais tikslais, asmens veiksmai kvalifikuojami pagal minėto straipsnio 4A paragrafą.

„Kietoji" pornografija tai pornografinio turinio medžiaga, kurioje vaizduojamas seksas su smurto elementais, gyvūnais ar su mažamečiais, kurie veiksmo atlikimo metu neturi 18 m. Toks 2004 m. įtvirtintas teisinis reguliavimas sukelia problemų praktikoje: asmuo, kaltinamas „kietosios" pornografijos gaminimu, platinimu ar demonstravimu, turi galimybę pasiremti BK 28 str. 1 par., kuriame numatyta, kad asmuo negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, kadangi nepadaro tyčinės uždraustos veikos tas, kas klysta dėl požymių, aplinkybių, sudarančių šią veiką. Remiantis pateikiama išorine išvaizda, kartais sunku nuspręsti, kokio amžiaus asmuo

[182] Janusz Bojarski, et al., *supra* note 161, 1017-1018.
[183] Adrianna Szczechowicz, "Prezentowanie treści pornograficznych – wybrane aspekty," *Zeszyt Studencki Kół Naukowych Wydziału Prawa i Administracji UAM* 4 (2014): 215-216.
[184] Janusz Bojarski, *op. cit*., p. 1018-1019.

yra demonstruojamas, pvz., ar asmeniui yra 17 m, o gal jau yra 18 m[185]. Tai sukelia tam tikrą teisinį prieštaringumą, kadangi asmuo nuo 15 m. gali duoti sutikimą savanoriškiems lytiniams santykiams, tačiau, jei toks lytinis aktas bus užfiksuotas vaizdinėmis priemonėmis, tai užtrauks griežtą bausmę, bus vertinama kaip nusikaltimas šio straipsnio prasme.

Platinimo sąvoka yra „artima savo turiniu sąvokai viešasis demonstravimas, kadangi reiškia prieigos prie tokių dalykų suteikimą, jų paplitimą, pateikimą vienu metu neapibrėžtam asmenų ratui. Ne kiekviena „platinimas“ reiškia „viešąjį demonstravimą“. Pvz., kiberpornografija – yra grynai platinimo veika, bet ne viešasis demonstravimas. „Lengvosios" pornografijos (paprastai legalios) platinimas, tokiu būdu, kai tai gali primesti priėmimą asmeniui, kuris to nenori – jeigu tuo pačiu tai nesudaro „viešojo demonstravimo“ veikos – tai nėra nusikalstamos veikos, kadangi 202 str. 1 par. nenumatytas platinimo požymis[186]“.

Tačiau kitas mokslininkas M. Filar teigia, kad asmuo, kuris demonstruoja pornografinio turinio dalykus, tuo pačiu juos ir platina. Dėl to tai lygiaverčios sąvokos. Iki 2014 m. 202 str. 2 par. buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė asmeniui, kuris demonstruoja arba kitaip sudaro galimybes susipažinti arba platina pornografinio turinio dalykus asmenims iki 15 m[187]. Vieninteliu skirtumu yra tai, kad 2 par. nereikia nustatyti, kad kaltininkas pažeidžia kito asmens apisprendimo laisvę. Tai reiškia, kad 2 par. yra kriminalizuotas asmens iki 15 m. amžiaus supažindinimas su pornografinio turinio medžiaga, tokiu atveju nesvarbu, ar pats asmuo norėjo susipažinti su medžiaga[188]. Tokiu atveju turi būti nustatyta, kad kaltinamas nesiėmė apsaugos priemonių (*nepažymėjo, kad informacija skirta suaugusiems asmenims – aut. pastaba*), kad su tokia informacija nesusipažintų mažamečiai. Tačiau be abejo nusikaltimu būtų pripažįstami tokie asmens veiksmai, kuomet asmuo tyčia, pasinaudodamas elektroniniu paštu nusiunčia „minkštąją“ pornografiją asmeniui, nesulaukusiam 15 m. amžiaus.

Siuntimas ir platinimas vienas nuo kito skiriasi padarymo būdais, o būtent, jog nusikaltėlis padaro veika, pasinaudojant informacinėmis technologijomis (atitinkamai el. paštu ar WWW). Vaikų pornografijos siuntimas elektroniniu paštu uždaroje grupėje gavėjams-pedofilams nebus vertinamas kaip platinimas. Remiantis Lenkijos baudžiamosios teisės aiškinimu, platinimas bus inkriminuojamas, nustačius, kad medžiaga išplatinta neapibrėžtam asmenų ratui[189].

---

[185] Janusz Bojarski, et al., *supra* note 161, 1019.
[186] Adrianna Szczechowicz, *supra* note 154, p. 214.
[187] Lenkijos baudžiamojo kodekso redakcija iki 2014 m., žiūrėta 2016 04 01, http://orka.sejm.gov.pl/proc7.nsf/ustawy/2016_u.htm
[188] Marian Filar, "Seksualne wykorzystywanie dzieci w świetle polskiego kodeksu karnego (na tle prawnoporównawczym)," iš *Wykorzystywanie seksualne dzieci, teoria, badania, praktyka,* M. Sajkowska (red.), (Warszawa: 2004), 47.
[189] Janusz Bojarski, et al., *op. cit.,* 1019.

BK 202 str. 3 par. numatytos veikos kvalifikavimui pagal požymį „kietoji pornografija" neturi reikšmės, ar pavaizduojamos scenos yra tikros arba suvaidintos (pvz., suvaidinta prieš kamerą išprievartavimo scena), taip pat, ar jos yra sukurtos pasinaudojus kitomis vizualinėmis technikomis (pvz., piešiniai, vizualinė medžiaga). Pornografijos esmė — tai pornografinio turinio perteikimas, o ne tik faktinis tam tikro įvykio užfiksavimas.

Kai kurie Lenkijos mokslininkai pažymi, kad terminas „kietoji" pornografija yra nelabai tikslus, kadangi neapima tam tikrų lytinių iškrypimų formų. „Sadomozochistinė pornografija negali būti priskiriama prie smurtinio pobūdžio pornografijos todėl, kad mazochistas sutinka su tuo, kad jam būtų sukeliamas fizinis skausmas. Pabrėžiama, kad sąvoka „su smurto naudojimu" reiškia, kad pateikiamos tikros scenos, nesurežisuotos scenos, kuriuose vaizduojamas jėgos naudojimas,. Taipogi, smurtinio pobūdžio scenų demonstravimas neapima nusikaltimo požymių, numatytų 3 par"[190].

Įkėlimas į internetinius tinklus „kietosios" pornografijos, numatytos 202 str. 3 par., yra pripažįstama nusikaltimu (kaip ir gaminimas ir įgijimas tokios pornografijos turint tikslą platinti), kadangi internetinė erdvė yra atvira, todėl tokie veiksmai bus vertinami kaip platinimas[191].

Lenkijos Aukščiausiasis teismas pasisakė: „sprendžiant klausimą dėl baudžiamosios atsakomybės už vaikų pornografijos platinimą elektroninėje erdvėje nesvarbu, koks asmenų skaičius susipažino su tokia medžiaga ir ar tą skaičių galima nustatyti kaip ribą, tačiau svarbus aspektas - kokiais būdais buvo parsisiunčiama pornografinio turinio medžiaga bei jos pateikimas per tam tikras programas, kurios suteikė susipažinimo galimybę neapibrėžtam asmenų ratui[192]".

Pažymėtina, kad pateikiama sąvoka „pasinaudojimas gyvūnais" reiškia, kad toks pasinaudojimas apima lytinės aistros tenkinimą su gyvūnais. J. Warylewskiego nuomone veiksmai atliekami prieš gyvūnus turi būti baudžiami pagal įstatymus, kurie reglamentuoja gynūnų apsaugą. Apibrėžimas „arba pasinaudojimas gyvūnais" naudojamas 202 str. 3 par. prasme turėtų būti išbrauktas" [193] . M. Mozgawa pastebėjo, kad „remiantis pakeitimais, numatytais gyvūnų apsaugos įstatyme, tiesiogiai nurodyta, kad lytinis santykiavimas su gyvūnais yra pripažįstamas žiauriu elgesiu su jais"[194].

Iki 2014 m. BK pakeitimų 202 str. 4A par. buvo numatytas baudimas už įgijimą, laikymą arba turėjimą asmeniniam naudojimui pornografinio turinio medžiagos, kurioje vaizduojamas asmuo iki 15 metų, nuo 2014 m. įgyvendinus 2011 m. Direktyvos nuostatas,

[190] Adrianna Szczechowicz, *supra* note 154, p. 215.
[191] Janusz Bojarski, et al., *supra* note 161, p. 1020.
[192] "Lenkijos Aukščiausiojo Teismo sprendimas baudžiamojoje byloje V KK 43/11, LEX nr 955041," prieiga per internetą: http://sn.pl/Sites/orzecznictwo/Orzeczenia1/V%20KK%2043-11.pdf
[193] Adrianna Szczechowicz, *op. cit.*, 216.
[194] *Ibid.*

straipsnio paragrafas yra pakeistas, papildant požymiais „įgijo ar suteikė prieigą“.

202 str. 4B par. numatyta veika yra platesnė negu 4A par. numatyta veika bei reiškia, kad „mažamečio, kuris dalyvauja seksualinio pobūdžio veikloje, vaizdavimas“ apima veikas, numatytas BK 197 str. 1 par. („kas panaudodamas smurtą, neteisėtais grąsinimais arba apgaule priverčia kitą asmenį lytiniam santykiavimui“) ar 197 str. 2 par. („arba pasiduoti kitiems seksualiniams veiksmams, arba atlikti tokius veiksmus“) asmens, nesulaukusio 18 m. atžvilgiu. Lenkijos teisininko L. Gardocki nuomone, lytiniais santykiais laikomi ir jų pakaitalai, pvz., oraliniai, analiniai arba homoseksualiniai santykiai. „Kiti seksualiniai veiksmai yra kitoks negu lytiniai santykiai, o būtent lytinę aistrą tenkinantis elgesys (masturbacija, seksualinis apgraibymas)“[195]. Lenkijos Aukščiausiojo Teismo[196] išreikštas požiūris, kad „kiti seksualiniai veiksmai yra kitoks negu lytiniai santykiai elgesys, kai kaltininkas seksualiai liečiasi prie nukentėjusiojo kūno. Kaip nurodo M. Mozgava: „susiklosto tokia situacija, kuomet bus traukiamas baudžiamojon atsakomybėn asmuo, kuris įgijo, pagamino, platino pornografinio turinio, kuriuose užfiksuotas netikras vaikas arba perdirbtus (sumontuotas) vaizdus, kuriuose vaizduojamas asmuo pateikiamas kaip vaikas, tačiau nebus patrauktas atsakomybėn asmuo, kuris turi realius vaiko (nuo 15 iki 18 m.) išnaudojimo faktą patvirtinančius vaizdus“[197]. Apie vaiko eksploatavimą arba išnaudojimą negali būti kalbos, nes jis ne egzistuoja „ realybėje“. Negalima seksualiai išnaudoti netikro vaiko, kurio atvaizdas sukurtas elektroniniu būdu.

Pritartina M. Mozgavos nuomonei, kad „praktikoje vis daugėja atvejų, kuomet pornografinio turinio medžiagoje naudojamos netikro vaiko atvaizdai, kurie yra sukurti, pasinaudojant kompiuterinėmis programomis, arba pornografiniai filmukai, kuriuose rodomi seksualinio pobūdžio scenos su vaikų dalyvavimu (pvz., Japonijoje paplitęs „hentai“ žanras), tačiau vaikas jokioje filmo stadijoje nedalyvavo[198]“

Išanalizavus Lenkijos baudžiamosios teisės doktriną, matyti, kad pilnamečių asmenų pornografija šalyje, kuri pripažįstama viena iš katalikiškųjų valstybių, kriminalizuota tiek, kiek būtina apsaugoti visuomenėje egzistuojančias vertybes (ultima racio principo įgyvendinimas): draudžiamas pornografijos demonstravimas ir platinimas nepilnamečiams, siekiant apsaugoti jų teisėtus interesus ir nepakenkti vystymuisi bei atsižvelgiama į suaugusio asmens apsisprendimo laisvę. Tokie sprendimai leidžia padaryti išvada, kad Lenkijoje teisingai ir proporcingai taikoma baudžiamoji atsakomybė tik už pavojingas veikas. Taipogi diferencijuota baudžiamoji atsakomybė už veikas, susijusias su vaikų pornografijos disponavimu (suskirstytos į 4 dalis),

[195] Lech Gardocki, *Prawo karne* (Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck, 2004), 249.
[196] 1995-05-19 Aukščiausiojo teismo nutarimas, I KZP 17/99, OSNKW 1999, Nr. 7-8, 37 p.
[197] M. Mozgawa, [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz* (Warszawa: 2012), 478.
[198] *Ibid.*

leidžia teismui geriau pritaikyti įstatymą.

3.2 Baudžiamoji atsakomybė už pornografiją Anglijoje

Pornografijos teisinis vertinimas ir reglamentavimas yra ta sritis, kuri mokslinėje plotmėje kelia diskusijų. Pačių valstybių požiūris į pornografiją labai skiriasi ir svyruoja skalėje nuo visiško draudimo iki tam tikrų su pornografija susijusių veikų uždraudimo baudžiamuoju įstatymu ar dekriminalizavimu.

Informacinių technologijų raida daro įtaką pornografinio turinio medžiagos prieinamumui bei įvairovei, pvz., paprasta suaugusiųjų pornografija, radikali pornografija. Atsižvelgiant į padidėjusias galimybes disponuoti pornografinio turinio medžiaga, užsienio šalyse privalėjo būti priimami tam tikri sprendimai teisės aktų leidyboje, kuriems neabejotiną įtaką turėjo tuo metu vyraujančios filosofinės srovės ir ideologijos.

Kadangi vienas iš šio magistro baigiamojo darbo tikslų yra pornografijos teisinio vertinimo doktrinoje ir reglamentavimo užsienio šalyse analizė, tikslinga būtų pasirinkti šias valstybes: Angliją, kadangi ši valstybė priklauso bendrajai teisės tradicijai, o dėl šio skirtumo nuo Lietuvos Respublikos teisės tradicijų ji tampa įdomi moksliniais interesais. Be to ilgametė šios šalies patirtis gali pasiūlyti reikšmingų idėjų tobulinant Lietuvos Respublikos su pornografijos veikomis susijusį baudžiamąjį teisinį reguliavimą.

Baudžiamoji atsakomybė už pornografinio pobūdžio dalykų publikavimą

Iš esmės pornografijos teisinis reguliavimas Anglijoje yra nustatytas 1959 m. Nepadorių publikacijų akte, t. y. the Obscene Publications Act (toliau – **OPA**).[199] Šis teisės aktas numatė baudžiamąją atsakomybę už nepadoraus turinio dalykų, pvz., filmų, paveikslėlių, įrašų, kaip tai numatyta OPA 1 str. 2 d., publikavimą, apimantį šias alternatyvias veikas: platinimą, pardavimą, paskolinimą, perdavimą, siūlymą pirkti, nuomoti, kaip tai numato OPA 1 str. 3 d. a) p. Už nepadoraus turinio dalykų publikavimą OPA 2 str. numatė baudžiamąją atsakomybę, priklausomai nuo procesinių skirtumų, apsiribojant bauda ir (ar) laisvės atėmimu iki 6 mėnesių arba bauda ir (ar) laisvės atėmimu iki 3 metų. Be abejo, į šį teisinį reguliavimą nepateko tokio pobūdžio medžiagos demonstravimas kino parodose. Taigi, vien pornografijos laikymas nepriklausomai nuo to, kas ten vaizduojama, pagal tuo metu galiojusį teisinį reguliavimą baudžiamosios atsakomybės neužtraukė.

Tuo metu Anglijoje tarpusavyje konkuravo dvi filosofinės pozicijos: moralizmas ir

[199] "1959 m. Nepadorių publikacijų aktas," žiūrėta 2016-04-16, http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Eliz2/7-8/66/contents

liberalizmas. Ir nors moralizmo filosofai, tame tarpe – ir Patrick Devlin, laikėsi griežtos pozicijos pornografijos atžvilgiu, galima teigti, jog liberalizmas klestėjo ir buvo manoma, jog žalos pornografijoje nėra. Tokią išvadą patvirtina ir tai, kad tik 1978 m. buvo priimtas teisės aktas, reguliuojantis veikas, susijusias su vaikų pornografija, tame tarpe tokios medžiagos laikymą, parsisiuntimą[200].

Vaikų pornografijos teisinis reguliavimas

Riboti žmogiškieji ištekliai lėmė tai, kad policijos pareigūnų pajėgos Anglijoje pirmiausia buvo mestos kovai su vaikų pornografija. 1978 m. buvo priimtas Vaikų apsaugos aktas, t. y. the Protection of Children Act (toliau - **PCA**), kuris kriminalizavo nepadorios medžiagos, susijusios su vaikais, laikymą ir parsisiuntimą. Teismų praktikoje taikant PCA atsirasdavo problemų, susijusių su atvejais, kai vaikų pornografinė medžiaga buvo laikoma kompiuteriuose specialiose programose.

Štai, Ross Warwick Porter (toliau – Porter) 2005 m. balandžio 26 d. buvo nuteistas už vaizdinės vaikų pornografinės medžiagos pagaminimą pagal PCA 1 skyriaus (1) (a) ir pagal 1988 m. Kriminalinio teisingumo akto 160(1) skyrių už nepadoraus turinio medžiagos, susijusios su vaikais, laikymą. Porter dirbo informacinių technologijų srityje. Policijos pareigūnai jo namuose rado 3 575 nejudančius paveikslėlius ir 40 filmų, susijusių su vaikų pornografija. Byloje nustatyta, kad dalis tos medžiagos buvo laikoma ištrinta šiukšliadėžėje, t. y. kai kurie failai kompiuteryje buvo ištrinti. Likusi dalis paveikslėlių medžiagos, t. y. 2 700 nejudančių paveikslėlių buvo rasti specialioje programoje „ACDSee“ (toliau – programa), kuri naudojama fotografų. Toje programoje kai kurie failai buvo ištrinti, tačiau joje buvo galima nustatyti, kad failai prieš tam tikrą laiką buvo laikomi toje programoje, o vėliau ištrinti. Dalis filmų taip pat buvo ištrinti, 33 iš jų buvo atkurti ir laikomi kompiuterio standžiuosiuose diskuose. Byloje buvo nustatyta, jog medžiaga buvo ištrinta, Porter neturėjo programinės įrangos, leidžiančios peržiūrėti ir disponuoti ištrintais failais, kita dalis medžiagos galėjo būti gauta per specialias licencijuotas programas, kurios neturėjo būti prieinamos plačiajai visuomenės daliai. Tokią programą Porte galėjo įsigyti internete, tačiau faktų, kad jis būtų mėginęs tai daryti, kad būtų pirkęs tokią įrangą byloje nebuvo nustatyta.

Nors vaikų pornografija yra opi problema, kurios sprendimui Anglijos valstybėje buvo mestos pareigūnų pajėgos, vis dėlto teismas kruopščiai gilinosi į subjektyviąją nusikalstamos veikos pusę. Teismas pritarė, jog veikos kvalifikavimas pagal aukščiau minėtus teisės aktus yra probleminis, kuomet vaikų pornografinė medžiaga yra laikoma kompiuteryje. Porter tvirtino, kad

[200] Susan Easton, “Criminalising the Possession of Extreme Pornography: Sword or Shield?,“ *The journal of criminal law* 75 JCL (2011): 393-395.

jis tokios medžiagos nelaikė, nes nekontroliavo, nedisponavo ja, medžiagą buvo ištrynęs. Teismas vadovavosi Atkins v Director of Public Prosecutions [2002] 2 Cr App R 248, 261-262 byla, kurioje buvo aiškinamos aktualios Kriminalinio teisingumo akto nuostatos ir konstatuota, kad asmuo nėra kaltas už fotografijų ar pseudofotografijų laikymą, išskyrus tuos atvejus, kai jis žino, kad turi tokią medžiagą. Kriminalinio teisingumo akte taip pat yra nuostatų, jog asmuo nėra kaltas už nepadoraus turinio medžiagos laikymą, jei tokia medžiaga be jo sutikimo jam buvo atsiųsta ar išsiųsta jo vardu ir jis nelaikė tokio turinio medžiagos neprotingą laiko tarpą.[201]

Aukščiau cituota nutartis yra reikšminga analizuojant Anglijos teisę tuo, jog patvirtina, kad ir esant viešajam interesui bausti nusikaltusius asmenis už vaikų pornografiją, negalima vertinti objektyviosios nusikalstamos veikos pusės labiau už subjektyviąją. Teismas konstatavo, jog ištrintas failas be abejonės rodo jį ištrynusio asmens suvokimą apie tai, kad tokį failą jis laiko, turi, tačiau asmuo negali būti kaltas už tai, jei per protingą laiką jis šią medžiagą ištrynė – jos atsikratė. Teismo nuomone, įstatymų leidėjas nesiekia nubausti tokius asmenis, kurie per protingą laiką ištrina pornografinio turinio medžiagą, pvz., gavę kaip priedą prie elektroninio laiško, arba mėgina ištrinti, darydami viską, kas nuo jų priklauso, trindami net ir tokią medžiagą, kuri gali būti ištrinta galutinai tik specialiųjų programų pagalba. Teismas išaiškino, kad asmuo nekontroliuoja vaizdinės medžiagos, jei jis nebeturi priėjimo prie jos, taigi, ir jos nelaiko, nors ji ir yra kietajame diske, kurį tas asmuo laiko. Taigi, teismų praktikos pavyzdžiai rodo, jog net ir tokių opių nusikaltimų, susijusių su vaikais, atvejais, teismai tinkamai įvertina tiek objektyviąją, tiek ir subjektyviąją nusikalstamos veikos puses.

Vis dėlto, ir Anglijos praktikoje pasitaiko veikų, susijusių su vaikų pornografija, kvalifikavimo problemų. Viena jų - R v Harrison byla, kurioje gana plačiai aiškinama subjektyvioji nusikalstamos veikos sudėties pusė.

R v Harrison byloje asmuo buvo nuteistas pagal PCA 1 skyrių ir CJA 160 skyrių už vaikų pornografinio turinio medžiagos sukūrimą ir laikymą. Harrison buvo suaugusiųjų pornografinių tinklalapių vartotojas, kuris žinojo, kad pornografiniai vaizdai tose svetainėse iššoka automatiniu (pop-up) mechanizmu. Taip pat jis žinojo, kad tokie vaizdai yra išsaugojami kietajame diske jo kompiuteryje. Harrison tvirtino, kad pop-up vaizdai iššoka nekontroliuojami ir automatiškai, todėl negalima teigti, kad asmuo yra kaltas už pornografinio failo sukūrimą, jei tas asmuo teisėtai naršo internete teisėtą pornografinio turinio medžiagą ir be jo veiksmų dėl programavimo techninių aspektų iššoka neteisėta (*aut. past.* – vaikų) pornografinė medžiaga arba susikuria priėjimai internetinėje erdvėje prie tos neteisėtos medžiagos.[202]

---

[201] R v Porter, see R v Miller EWCA Crim 2833, 2010, žiūrėta 2016 04 23, http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Crim/2006/560.html

[202] R v Harrison [2007] EWCA Crim 2976, 2007, žiūrėta 2016 04 23, http://www.scl.org/site.aspx?i=ne9218

Vis dėlto teismas šioje byloje atmetė argumentus susijusius su tuo, kad automatiškai iššokantys paveikslėliai yra tik svetainės dizaino elementas, priešingai, teismas akcentavo tai, jog kaltininkas žinojo, kad tokie automatiniai vaizdai bus automatiškai išsaugojami, taip pat, kad jie nukreipia į kitas pornografines interneto svetaines. Taip pat buvo atkreiptas dėmesys į tai, jog kaltininkas žinojo, jog tokie automatiškai iššokantys paveikslėliai gali būti neteisėti, priešingi teisės aktams. Teismas atkreipė dėmesį į tai, jog iš esmės svetainėse iššoka neteisėto turinio paveikslėliai, o pas kaltininką buvo rasta duomenų, patvirtinančių nevienkartinį apsilankymo svetainėse faktą.[203]

Verta atkreipti dėmesį į situaciją, jog per tą laiką, kol valstybės dėmesys buvo nukreiptas kovai su vaikų pornografija, esant pasiūlai ir paklausai klestėjo žiauri suaugusiųjų pornografija. [204] Žinoma, liberalios pozicijos šalininkai laikėsi požiūrio, jog suaugusiųjų pornografija, atliekama su jų sutikimu, turėtų patekti į privataus gyvenimo sritį ir valstybė neturėtų į tai kištis.[205] Viena vertus, sekso industrijos įsitvirtinimas ir plitimas mūsų visuomenėje yra problema. Kita vertus, kai kuriems asmenims tokia veikla yra naudinga ir nešanti nemenkas pajamas, tačiau negalima nesutikti su Anglijos mokslo doktrinoje išsakoma pozicija, jog mes turime visada prisiminti, kad esame žmonės ir turime laikytis nustatytų moralės standartų.[206]

Anglijos visuomenėje kai kurie užkrečiantys įvykiai padėjo Anglijos valstybei atsigręžti į moralę ir paskatino imtis neatidėliotinų sprendimų įstatymų leidybos srityje kriminalizuojant tam tikras su suaugusiųjų pornografija susijusias veikas.

2003 m. Graham Coutts įvykdė seksualinį nužudymą Jane Longhurst atžvilgiu. Jane Longhurst buvo uždusinta. Visuomenė buvo pasipiktinusi, nes buvo įrodymų, kad nusikaltėlis buvo apsėstas pornografinio turinio medžiagos, kurioje buvo vaizduojama nekrofilija, uždusinimas ir prievartinis seksas. [207] Ši byla buvo rimtas signalas ateityje kriminalizuoti radikalią pornografiją.

Radikalios pornografijos laikymas – nusikalstama veika Anglijos baudžiamojoje teisėje

2008 m. Kriminalinio teisingumo ir imigracijos aktas, t. y. the Criminal Justice and Immigration Act (toliau – **CJIA**), įsigaliojęs 2009 m. sausio 26 d., kriminalizuoja ekstremalių pornografinių vaizdų turėjimą - pornografinius vaizdus, kurie vaizduoja veiksmus, kurie kelia

[203] *Ibid.*
[204] Susan Easton, *supra* note 198, p. 395.
[205] *Ibid.* p. 401.
[206] Anton V. Bailov, Stanislav O. Osyatinskiy, Irina V. Bulba, *supra* note 32, 40.
[207] Fiona R. Clarke, "Criminalisation of Extreme Pornography: An Anti-Pornography Feminist Perspective," *Southampton Student Law Review*, 4 (2014): 31.

grėsmę žmogaus gyvybei, aktus, kurie gali sukelti rimtų traumų asmeniui išangės, krūtų ar lytinių organų srityse, taip pat zoofiliją ar nekrofiliją.[208] Taigi, įsigaliojus šiam teisės aktui ekstremalios pornografijos laikymas tapo nusikaltimu pagal CJIA 63 straipsnį, o šio įstatymo priėmimas feministinio judėjimo, taip pat visuomenės, kuri buvo sukrėsta tos bylos, kurioje prieš valandą stebint ekstremalią pornografiją buvo įvykdyta seksualinė žmogžudystė, darbo vaisius. Mokslo doktrinoje nurodoma, jog CJIA paskatino priimti daugiau dėmesys visuomenės nepasitenkinimui ir jos dorovės interesams, nei galimai fizinei žalai.[209]

CJIA tikslas buvo apsaugoti radikalios pornografijos proceso dalyvius, nepaisant to, ar jie davė sutikimą ar ne tai medžiagai gaminti, filmuoti ir pan.[210] Nors, kai jau minėta, liberalaus požiūrio šalininkai laikosi nuomonės, jog esant abiejų suaugusiųjų sutikimui valstybės kišimasis į asmenų tarpusavio santykius reiškia įsibrovimą į privatų gyvenimą ir dėl to neturėtų būti pateisinamas. Kita vertus, Anglijos Parlamento dauguma pritarė, jog asmens sutikimas nėra pakankamas pasiteisinimas užsiimti ekstremalia pornografija tais atvejais, jei tokio pobūdžio ir žiaurumo veikos buvo padarytos tyčia. Lord Templeman nurodė, jog visuomenė turi teisę apsisaugoti nuo smurto kulto, kuris sukelia moralinę korupciją.[211]

Šiuo teisės aktu buvo siekiama nutraukti paklausos ir pasiūlos ciklą ir neskatinti susidomėjimo šia medžiaga, kuri gali skatinti ir stiprinti susidomėjimą smurtinio ir nukrypusiu nuo normos lytiniu aktu bei padidinti tokio naudojimo kliūtis.[212]

Pozicijai, jog asmens sutikimas nėra būtinas požymis nusikalstamos veikos ekstremalios pornografijos laikymui kvalifikavimui, pritariama ir užsienio šalių teismų praktikoje. Kanados Aukščiausiasis Teismas konstatavo, jog tais atvejais, kai rodoma medžiaga žemina žmogaus orumą, sutikimo faktorius nėra lemiamas veiksnys sprendžiant baudžiamosios atsakomybės klausimą. Sutikimas negali apsaugoti tada, kai vaizduojamos scenos yra žeminančios, o kartais sutikimas tokioms scenoms daro jas dar labiau nepriimtinas ir žeminančias net labiau. Tokio pobūdžio pornografija žemina žmogaus garbę ir orumą, prieštarauja asmenų lygiateisiškumo principui [213] . Negalima nepaminėti, jog yra mokslininkų, kurie kritikavo šį Kanados Aukščiausiojo Teismo sprendimą teigdami, jog šiuo sprendimu buvo įvesta konstitucinė cenzūra. Laisvesnio požiūrio šalininkai nurodo, jog erotika yra meno dalis, o pornografija neegzistuoja savaime. Gašlumas, nešvankumas yra mūsų nuslopinto seksualumo vaisius, o kova su tuo gali

[208] 2008 m. Kriminalinio teisingumo ir imigracijos aktas, žiūrėta 2016 04 16, http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2008/4/contents
[209] Susan Easton, *supra* note 198, p. 393.
[210] Fiona R. Clarke. *supra note* 205, p. 34.
[211] Susan Easton, *op. cit.* p. 40.
[212] Home Office, Consultation: on the Possession of Extreme Pornographic Material (Home Office/NOMS/Scottish Executive: London, August 2005).
[213] R v Butler [1992] 1 SCR452.

sukelti negatyvių padarinių[214].

Kalbant apie sutikimą dėl dalyvavimo ekstremalios pornografijos kūrime, filmavime ir pan., verta atkreipti dėmesį į Anglijos mokslininkų išvadas, jog vyrai dažnai alkoholį, narkotines ir psichotropines medžiagas naudoja kaip būdą prieiti seksualiai prie juos dominančių moterų. Tai skatina populiarus įsitikinimas, jog tokios medžiagos atpalaiduoja, o jas vartojančios moterys yra labiau prieinamos[215]. Pornografijai dažnai būna pasitelkiamos moterys, kurios būna apsvaigusios nuo alkoholio, be sąmonės. Štai, pvz., Joseph Francis, franšizės „Girls Gone Wild“ kūrėjas, uždirbo 10 mln. dolerių, vaizduodamas jaunas apsvaigusias merginas, užsiimančias seksu filme[216]. Paminėtinas ir dar vienas atvejis, kai buvo įvykdytas seksualinio pobūdžio nusikaltimas galimai dėl pornografijos įtakos. *R. v. Wobbes* byloje nukentėjusioji suprato, jog ji buvo seksualiai išnaudojama, kai buvo praradusi sąmonę. Atsibudusi ji pamatė, jog jos genitalijų plaukuotoji dalis buvo vietomis nuskusta. Liudytojų parodymais nukentėjusioji buvo seksualiai išnaudojama daugiau nei vieno vyro įsiskverbiant į nukentėjusios makštį peniu, taip pat kišant į jos makštį butelį. Tokie veiksmai dažnai vaizduojami pornografijoje, todėl tikėtina, jog kaltininkai mėgdžiojo veiksmus, kuriuos matė žiūrėdami pornografinę medžiagą[217].

Taigi, tokie pavyzdžiai iliustruoja, kad sutikimas kalbant apie ekstremalią pornografiją, ne visada objektyviai gali būti gaunamas. Dėl priešingumo moralei ir pavojaus asmens sveikatai, gyvybei, pateisinama, jog sutikimas neturėtų būti būtinas požymis veikos dėl ekstremalios pornografijos laikymo kvalifikavimui.

Pabrėžtina, jog iki tol galiojęs OPA kriminalizavo iš esmės tik pornografinės medžiagos publikavimą, platinimą, tačiau nekriminalizavo laikymo. Tuo tarpu CJIA kriminalizuoja ekstremalios pornografijos laikymą, jei ji yra 1) pornografinė, t. y. tokio pobūdžio, kad pagrįstai manoma, kad buvo gaminama vien tik arba daugiausia seksualinio susijaudinimo tikslu, ir 2) ekstremali, t. y. šiurkščiai įžeidžianti, bjauri ar kitaip nepadoraus pobūdžio (CJIA 63 str.). Vaizdas patenka po šiuo reguliavimu, jei jis aiškiai ir realistiškai vaizduoja kuriuos nors šiuos būdus:

(1) aktą, kuris kelia pavojų asmens gyvybei;

(2) aktą, kuris sukelia, gali sukelti, rimtai sužeisti žmogaus išangės, krūtų, lytinių organų sritis;

(3) aktą, kuris susijęs su seksualine intervencija į žmogaus lavoną;

---

[214] Belavusau, U. Art, pornography and foucauldian reconstruction of comparative law. *Maastricht journal of european and comparative law* 17, 3 (2010): 280.
[215] Benedet, J. The Sexual Assault of Intoxicated Women. *Canadian Journal of Women and the Law. Revue femmes et droit.* 2010, Vol. 22, p. 436.
[216] *Ibid*., p. 456.
[217] *Ibid*., p. 455.

(4) asmenį, kuris atlieka lytinį aktą arba oralinį seksą su gyvu arba negyvu gyvūnu,

ir protingas asmuo, stebėdamas šiuos vaizdus, suvokia, kad žmogus arba gyvūnas buvo tikri.

Gynybai reikia įrodyti, jog kaltininkas turėjo teisėtą priežastį laikyti ekstremalaus turinio pornografinę medžiagą, t. y. kad jis:

(1) nematė šios medžiagos ir nežinojo, kad ji susijusi su ekstremalia pornografija;

(2) medžiaga buvo atsiųsta ne kaltininko prašymo ir

(3) nebuvo laikoma neprotingą terminą.

Analizuojant CJIA nuostatas, darytina išvada, jog meniniai tikslai neturėtų atitikti pornografijos pobūdžio ir neturėtų lemti produkcijos kriminalizavimo kaip pornografinės.

Galima paminėti ir praktinio šio teisės akto taikymo atvejų. John Ridley buvo nuteistas už 50 ekstremalios pornografijos vaizdų ir 30 nepadoraus turinio vaizdų laikymą. Šioje medžiagoje buvo vaizduojamas lytinis aktas su gorilomis ir šunimis.[218]

Taigi, išanalizavus Anglijos mokslininkų mintis ir teisės aktų nuostatas, darytina išvada CJIA priėmimas dar kartą patvirtino esmines vertybes - teisę į garbę ir orumą, teisę nebūti žeminančio ir (ar) kankinančio elgesio objektu. Galima teigti, jog pornografijos kriminalizavimas Anglijos teisėje iš esmės susijęs su požiūriu į moralę. Žinoma, dar vienas siekis yra apsaugoti visą visuomenę, tame tarpe ir pornografijos veikloje dalyvaujančius asmenis nuo galimos žalos jų sveikatai, gyvybei dėl (radikalios) pornografijos poveikio. Atkreiptinas dėmesys, jog Lietuvos Respublikos baudžiamojoje teisėje ekstremalios pornografijos laikymas nėra kriminalizuotas.

Anglijos pastangos kovoti su pornografija – naujasis teisės akto projektas The Investigatory Powers Bill

Anglijos teisėje kelią skinasi naujasis teisės akto projektas the Investigatory Powers Bill (toliau – **IPB**), kuris turėtų padėti kovoti be kitų veikų su pornografija, ypač – vaikų pornografija. Šiuos projektu siekiama įteisinti pareigą ryšių operatoriams 12 mėnesių saugoti vartotojų apsilankymų internetiniuose tinklalapiuose istoriją.

Teisėsaugos pareigūnams tokia informacija leistų sužinoti, kokiuose pornografiniuose portaluose ir kaip dažnai vartotojas lankėsi. Apsilankymų portaluose istoriją ketinama peržiūrėti siekiant nustatyti, kokiomis komunikavimo priemonėmis naudojosi žinomas įtariamasis ar jo auka, taip pat siekiant nustatyti, ar žinomas įtariamasis buvo įsitraukęs į nusikalstamą veiką internete, susijusią su terorizmu, vaikų pornografija. Prieiga prie apsilankymų istorijos būtų

[218] Susan Easton, *supra* note 198, p. 411.

prieinama 12 mėnesių, o po to – negrįžtamai panaikinama[219].

Taigi, darytina išvada, jog Anglijos teisėje pornografija nėra absoliučiai dekriminalizuota. Priešingai, kriminalizuotos veikos, susijusios su vaikų pornografija, ekstremalios pornografijos laikymu, nepadoraus turinio informacijos publikavimu. Negana to, Parlamentui galutinai patvirtinus IPB, Anglijoje atsivers didesnės galimybės dėl pornografinių veikų tyrimo, atskleidimo ir baudžiamosios atsakomybės už jų padarymą taikymo.

3.3 LR BK 309 str. 1 d. numatytos veikos kriminalizavimo pagrįstumas

Bet kokio reiškinio kriminalizavimo klausimas yra sprendžiamas, įvertinant jo veikos „pavojingumą ar paplitimą, *ultima ratio* principo taikymą, visuomenės interesų apsaugos principą ir pan[220]“. G. Švedo nuomone „jei dekriminalizavimo procesas nevyksta, vadinasi, nėra pagrindo tam tikras veikas dekriminalizuoti arba įstatymų leidėjas nesiryžta atsisakyti „mirusių“ baudžiamojo įstatymo straipsnių. <...> Lietuvoje pagrįstesnė yra antroji priežastis, nes priešingu atveju tektų pripažinti, jog per paskutiniuosius du - tris dešimtmečius visuomeniniai santykiai, kuriuos reguliuoja baudžiamoji teisė, nepatyrė jokių pokyčių. Su tokiu vertinimu vargu ar galima sutikti, nes ir naujajame BK yra daug iš senojo BK perimtų straipsnių, numatančių baudžiamąją atsakomybę už tam tikras nusikalstamas veikas, kurie netaikomi gana ilgą laikotarpį“[221]. Šį teiginį patvirtina ir tą aplinkybė, kad palyginus 1961 m. TSR BK 242 str. 1 d. su šiuo metu galiojusiu 309 str. 1 d., matyti, kad veika buvo formaliai perkelta į naują LR BK, nepatikrinus, ar vis dar yra būtinumas saugoti tokio pobūdžio teisinį gėrį.

Kalbant apie *ultima ratio principą* prof. O. Fedosiukas pažymi, kad „labiausiai pasaulyje išvystytoje Vokietijos teisinėje doktrinoje ultima ratio nuostatos teisinė reikšmė siejama su konstituciniu proporcingumo principu, taip pat su baudžiamosios teisės funkcija ginti ne etinius, moralinius ir ideologinius, bet tik teisinius gėrius. Teisinių gėrių gynimo koncepcija čia traktuojama kaip konstitucinis baudžiamosios teisės pamatas, reikalaujantis grįsti kriminalizaciją legitimiais tikslais, o įstatymų leidyba, nepaisanti šios koncepcijos, kartais net vadinama valstybiniu teroru. Ultima ratio teisinis statusas Vokietijoje taip pat siejamas su baudžiamosios teisės selektyvumu ir subsidiarumu (papildomumu) ginant teisinius gėrius; sutariama, kad baudžiamoji teisė turi pradėti veikti tik tada, kai kitos priemonės – socialinė parama, civiliniai ieškiniai, administraciniai sprendimai, nekriminalinės sankcijos –

[219] Jeffray, C. *Understanding the Investigatory Powers Bill*. Briefing Paper, November 2015. Royal United Services Institute for Defence and Security Studies, žiūrėta 2016 04 17, https://rusi.org/sites/default/files/201511_bp_investigatory_powers_bill.pdf
[220] Gintaras Švedas, “Veikos kriminalizavimo kriterijai,“ Teisė 82 (2012): 13.
[221] *Ibid*, p. 14

neadekvačios[222]“.

Vertinant pornografijos pavojingumo kriterijų, turi būti atsižvelgta į oficialius tyrimus, kurie galėtų patvirtinti arba paneigti, ar pornografija daro žalą visuomenės dorovei.

Vieningos nuomonės, kokią įtaką pornografinio pobūdžio informacija daro asmeniui nėra nustatyta, kadangi visų pirmą reikia išsiaiškinti, kokio pobūdžio, turinio informacija nagrinėjama.

Paminėtina, jog užsienyje buvo atlikti moksliniai tyrimai, kurių metu išrinktiems suaugusiems asmenims buvo rodoma erotinio pobūdžio medžiaga, o vėliau buvo fiksuojami tiriamųjų asmenų fiziologinės ir emocinės reakcijos. Išanalizavus minėtą informaciją, mokslininkai nustatė, kad pornografija sukelia lytinį susijaudinimą ir stimuliuoja seksualinę vaizduotę, tačiau tik nedidelė tiriamos grupės dalis nurodė, jog bandė ir (ar) norėtų išbandyti jiems rodomus vaizdus, ypač jeigu tai susiję su fizinės prievartos naudojimu ar kitaip prieštarauja tiriamųjų moralinėms vertybėms, be to susidomėjimas tokio pobūdžio informacija greitai išnyksta[223].

Manytina, jog asmens lytinė tapatybė formuojasi palaipsniui, jos metu įgyjamos, įsisavinamos tam tikras elgesio normas, kurios veikiant išoriniams dirgikliams, nebegali radikaliai pasikeisti. Tačiau jei nesusiformavusiai asmenybei (vaikui) ilgą laiką bus rodomi pornografinio tūrinio medžiagos, ji padarys tik žalą vaiko asmenybei. „Pornografija nėra lytinio švietimo sinonimas, ji vaizduoja ne seksualumą bendrąja to žodžio prasme, o tik tam tikras smerktinas, dehumanizuotas moralės požiūriu seksualumo formas.[224]“

Iš aukščiau pateiktos informacijos galima padaryti išvadą, kad psichiškai sveikiems asmenims („vidutiniam žmogui“) pornografinio pobūdžio medžiaga faktiškai neturi neigiamos įtakos — negali pakeisti žmogaus vidinių įsitikinimų bei tapti seksualinių deviacijų priežastimi. Teigiama, kad erotinė medžiaga yra kaip „seksualinė iškrova“, kuri padeda sumažinti emocinę įtampą ir paįvairinti savo seksualinį gyvenimą. Šiuolaikinės tendencijos rodo, kad vis daugiau žmonių, patiria seksualinį pasitenkinimą iš masturbacijos santuokoje, o ypač tai būdinga vienišiems — erotiniai vaizdai praskaidrina ir palengvina jų gyvenimą. Taipogi yra žinoma, kad seksologai kaip vieną iš psichoterapijos priemonių, savo klientams rekomenduoja būtent erotinio pobūdžio medžiagą. Tai patvirtina ir užsienio šalių oficiali statistika, kad šalyse, kuriuose nebuvo draudžiamos tam tikros su seksu susijusios veikos, ženkliai sumažėjo seksualinių nusikaltimų skaičius[225].

---

[222] Oleg Fedosiuk, “Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė,“ *Jurisprudencija* 19, 2 (2012): 719

[223] Viktor Nagaev, *supra* note, P. 70.

[224] I. Kon, *Psichoilogija seksualnosti* (Moskva: 1988), 176-219.

[225] „Udarim pornografiej po iznasilovaniem,“ *Mignews,* kovo 1, 2010, žiūrėta 2016-03-17,

Pastebima ir kitų autorių nuomonė, jog pornografijos daroma įtaka asmeniu yra negatyvi. Autoriai, grindžiant savo nuomonę, pateikia sekančius argumentus:

1. Nuolatinis pornografijos žiūrėjimas gali sukelti priklausomybę, sumenkinama santuokos prasmė bei požiūris į vaikų gimdymą[226];
2. Feministinio judėjimo atstovai teigia, kad pornografija palaiko seksizmo reiškinio egzistavimą, tokiu būdu moterys suprantamos tik kaip seksualinio išnaudojimo objektas, žeminamas moters orumas praktikuojant tam tikras lytinio akto formas (pvz., oralinį, analinį)[227];
3. Kai kurie mokslininkai teigia, kad egzistuoja priežastinis ryšys tarp seksualinių deviacijų atsiradimo paauglystės metu ir pornografijos peržiūra, tačiau kita vertus, biologiškai įgimtas sąmonės polinkis į deviacinį seksualinį elgesį gali būti „kietosios“ pornografijos žiūrėjimo priežastimi[228]. Be to tyrimuose yra nurodyta, kad pornografijos neigiamos pasekmės dažniausiai siejamos ne su pačiu peržiūros procesu, o su bausmėmis, kurias jaunuolis patyrė užtiktas besižiūrint tokio pobūdžio informaciją. Kai kurių mokslininkų teigimu, prievartautojų ir pedofilų yra daugiau iš tų šeimų, kuriose buvo propaguojamas religinis švietimas ir draudžiamas bei baudžiamas pornografijos žiūrėjimas, nei tarp kitų nusikaltėlių[229].

Analizuojant Lietuvos padėti, jokių mokslinių tyrimų, pagrindžiančių pornografijos neigiama įtaką suaugusiems asmenims nebuvo atlikta. Taipogi pritartina prof. dr. O. Fedosiuko nuomonei[230], kad visuomenės kova „su prostitucija, abortais, lytiškai plintančiomis ligomis, pornografija <...> ir kt., rodo, kad baudimas jokio teigiamo rezultato neduoda ir visad būna arba simboliškas, arba reiškia valstybės „karą“ su nedrausmingais gyventojais. Socialinis blogis tiesiog pasitraukia į jokiai visuomeninei kontrolei nepasiduodantį šešėlį“. Kriminologijos mokslininkai teigia, kad nereikia kriminalizuoti retai pasitaikančių poelgių, taip pat veikų, kurių tyrimui ir išaiškinimui reikia skirti neproporcingai pajėgumų, nors jų pavojingumas nėra didelis (dažniausiai jos išaiškinamos atsitiktinai)[231]. Tai patvirtina ir formuojama teismų praktika, kuomet dažniausiai LR BK 309 str. 1 d. inkriminuojama pradėjus ikiteisminį tyrimą dėl vaikų pornografijos atvejo arba kaip buvo minėta 2 skyriuje dėl kitų nusikaltimų (iššaginimo,

---

http://www.webcitation.org/618hukcLS; žiūrėta 2016-03-17, http://anthonydamato.law.northwestern.edu/Adobefiles/porn.pdf

[226] Dolf Zillmann, “Effects of Prolonged Consumption of Pornography,“ *Journal of Family Issues* 9, 4 (1988): 518-544.

[227] Rovert Dzensen, “Soglashatsia ili net?“, žiūrėta 2016-03-17, http://poslezavtra.be/optics/2012/11/13/robert-dzhensen-soglashatsya-ili-net-zhenschinam-kotorye-ne-hotyat-seksa-po-motivam-porno.html#cut

[228] G. B. Deriagin, *Kriminalnaja seksologija, Kurs lekcij dlia juridicheskikh fakultetov* (Moskva, 2008), 132.

[229] Miranda Marquit, “Could Porn Be Good For Society?“, žiūrėta 2016-03-17, http://phys.org/news/2010-03-porn-good-society.html

[230] Oleg Fedosiuk, *supra* note 223, p. 723.

[231] Viktoras Justickis, *Kriminologija*. *I dalis* (Vilnius, 2001), 122.

įžeidimo).

Be to būtina paminėti, kad LR BK 309 str. 1 d. (kuomet vyksta platinimas tarp suaugusiųjų asmenų) numatyta veika neturi nukentėjusiojo, kuriam yra padaroma reali žala. Taip pat išanalizavus užsienio šalių, Lenkijos ir Anglijos, teismų praktiką bei teisinį reglamentavimą dėl pornografijos, matyti, kad šiose šalyse yra kriminalizuotas pornografijos platinimas nepilnamečiams arba „kietosios“ ar „ekstremalios“ pornografijos rūšys. Remiantis užsienio šalių patirtimi, manytina, kad siekiant, kad baudžiamoji teisė atitiktų savo paskirtį bei įgyvendinant ultima ratio principą, siūlytina Lietuvoje dekriminalizuoti LR BK 309 str. 4 d., o LR BK 309 str. 1 d. pakeisti ir numatyti baudžiamąją atsakomybę tik už pornografinio turinio dalykų platinimą ir demonstravimą nepilnamečiui asmeniui. Įtvirtinus tokį teisinį reglamentavimą bus pasiektas optimaliausiais problemos sprendimo variantas, kadangi nemaža dalis šių veikų padaroma būtent nepilnamečių asmenų atžvilgiu.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI:

1. Palyginus užsienio šalių ir Lietuvoje pateiktus pornografijos apibrėžimus, galima teigti, kad nėra vienodo požiūrio į sampratos konstravimą, išskiriami objektyvūs ar subjektyvūs pornografijos kriterijai, tačiau tinkamas baudžiamajai teisei apibrėžimas gali būti suformuluotas remiantis tik minėtų požymių visuma.

2. Išanalizavus pornografijos teisinio reguliavimo raidą, pastebima, kad terminas „pornografija“ buvo siejamas su nepadorumu, kuris tuo metu aiškinamas plačiąja prasme. Besivystant pornografijos sąvokai buvo kreipiamas dėmesys į tai, kad pornografijai taikomų draudimų pobūdis negali būti absoliutus, jais turi būti siekiama apsaugoti tik svarbiausias asmens teises.

3. LR BK 309 str. 1 d. teismų praktikos analizė leidžia daryti išvadą, jog teismai, priimdami apkaltinamuosius nuosprendžius, nepakankamai arba iš viso nemotyvuoja šios nusikalstamos veikos subjektyviųjų požymių, kas lemia nevisiškai pagrįsta asmens nuteisimą.

4. Pakitus pornografijos platinimo būdams, veikai persikėlus į elektroninę erdvę, būtina peržiūrėti bei atriboti įsigijimą nuo platinimo, ypač, kuomet šios veikos padaromos pasinaudojant duomenų apsikeitimui skirtomis programomis. Manytina, kad platinimo atveju teismų nuosprendžiuose turi būti vengta abstrakčių formuluočių, o turi atspindėti, koks duomenų kiekis buvo išsiųstas.

5. Išanalizavus ir palyginus Europos Sąjungos ir LR BK esantį vaikų pornografijos teisinį reglamentavimą, teigtina, kad iš esmės LR BK numatyti vaikų pornografijos objektyvieji ir subjektyvieji požymiai yra suderinti su šių teisės aktų nuostatomis. Tačiau manytina, kad yra nepagrįstas įstatymo leidėjo sprendimas, įgyvendinant ES teisės aktuose įtvirtintus reikalavimus, numatyti visas alternatyvias veikas LR BK 309 str. 2 d., neišskiriant jas pagal pavojingumą. Todėl siūlytina diferencijuoti baudžiamąją atsakomybę už disponavimą vaikų pornografija, atitinkamai numatant griežtesnes bausmes už vaikų pornografijos pagaminimą, demonstravimą, reklamavimą ir platinimą, už kitas – švelnesnes.

6. Pastebima, kad teismų praktikoje nėra susiformavusio požiūrio į vaikų pornografijos laikymo vertinimą, vienais atvejais laikymu pripažįstamas faktinis vaikų pornografijos turėjimas kompiuterio standžiajame diske arba išorinėje laikmenoje ar kitoje vietoje, kitais — kuomet pornografinio turinio su vaikų atvaizdais medžiaga yra aptinkama laikinųjų failų („temp“) aplanke. Tačiau pastaruoju atveju toks teismų vertinimas yra klaidingas, kadangi nukrypsta nuo doktrininio ir teisminio laikymo aiškinimo.

7. Išanalizavus Lenkijoje ir Anglijoje esantį pornografijos teisinį reglamentavimą bei jos vertinimą teismų praktikoje, darytina išvada, jog šiose šalyse yra draudžiamas disponavimas „kietąja“ pornografija arba pornografijos demonstravimas socialiai-pažeidžiamai asmenų grupei — nepilnamečiams. Taigi siekiant, kad baudžiamoji teisė atitiktų savo paskirtį bei įgyvendinant *ultima ratio* principą, siūlytina Lietuvoje dekriminalizuoti LR BK 309 str. 4 d., o LR BK 309 str. 1 d. pakeisti ir numatyti baudžiamąją atsakomybę tik už pornografinio turinio dalykų platinimą ir demonstravimą nepilnamečiui asmeniui. Įtvirtinus tokį teisinį reglamentavimą bus pasiektas optimaliausiais problemos sprendimo variantas, kadangi nemaža dalis šių veikų padaroma būtent nepilnamečių asmenų atžvilgiu.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai:

1. "Lietuvos Respublikos Konstitucija", *Valstybės žinios*, 33, 1014 (1992).
2. "Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas." *Valstybės žinio*s 82, 3254 (2006).
3. "Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 81, 25, 32, 35, 45, 47^1, 53^1, 54, 55, 131, 239, 241, 242, 306, 321^2 str. pakeitimo ir papildymo bei papildymo 131^3, 310^1 straipsniais įstatymas," *Valstybės žinios* 67, 1937 (1998).
4. "Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 232-1, 242 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 327-1 straipsniu įstatymas." *Valstybės žinios* 54, 1559 (2000).
5. „Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 8, 60, 95, 151, 151-1, 153, 162, 307, 308, 309 straipsnių pakeitimo ir papildymo, Kodekso papildymo 100-1, 100-2, 152-1 ir 252-1 straipsnio ir Kodekso priedo papildymo įstatymo projekto, dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 9, 154, 186, 280, 283 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso priedo papildymo įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 9 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas," 12-1077-03 (2012).
6. 2007 m. vasario 7 d. Vyriausybės nutarimas „Dėl Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos fakultatyvinio protokolo dėl vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos įgyvendinimo ataskaitos." *Valstybės žinios*, 26, 957 (2007).
7. Lenkijos baudžiamasis kodeksas, žiūrėta 2016 04 05, http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19970880553&type=3
8. Lenkijos baudžiamasis kodeksas, žiūrėta 2016-04-01, http://prawo.legeo.pl/prawo/kodeks-karny-z-dnia-19-kwietnia-1969-r/art-173/?on=01.01.1970

Tarptautiniai ir ES teisės aktai:

9. "1989 m. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija." *Valstybės žinios* 60, 1501 (1995).
10. "Jungtinių Tautų Vaiko Teisių Konvencijos fakultatyvinis protokolas dėl vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos." *Valstybės žinios* 108, 4037 (2004).
11. "2001 m. Europos Konvencija dėl elektroninių nusikaltimų." *Valstybės žinios* 36, 1188 (2004).

12. “Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija“ Valstybės žinios 40, 987 (1995).
13. “2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/92/ES dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2004/68/TVR“.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika:

14. “Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. vasario 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 1 ir 30 straipsnių, Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 1, 3 ir 11 straipsnių, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. vasario 2 d. nutarimo Nr. 179 „Dėl alkoholio reklamos kontrolės“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.“ Prieigą per internetą: http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta389/content

Teismų praktika:

15. “Kauno apylinkės teismo 2014 m. balandžio 8 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-1452-917/2014.“ Prieiga per internetą http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/935999?nr=1
16. “Kauno miesto apylinkės teismo 2012 m. birželio 4 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-2092-288/2012.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/427581?nr=1
17. “Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2015 m. sausio 5 d. įsakymas Nr. 1-200-158/2015,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1008478?nr=6
18. “Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2016 m. vasario 29 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-265-997/2016.“ Prieigą per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1234823?nr=2
19. “Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2016 m. vasario 29 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-265-997/2016.“ Prieiga per internetą:http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1234823?nr=6
20. “Kupiškio rajono apylinkės teismo 2011 m. rugsėjo 12 d. sprendimas baudžiamojoje byloje Nr. 1-60-783/2011.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/396897

21. “Kupiškio rajono apylinkės teismo 2014 m. gruodžio 1 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-116-783/2014.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/990829?nr=6
22. “Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. gruodžio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-401/2008.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/91544
23. “Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. spalio 25 d. nutartis, priimta baudžiamojoje byloje Nr. 1A-527/2013,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/742243?nr=3;
24. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 2 d. Teismų praktikos nusikalstamų veikų, susijusių su neteisėtu disponavimu narkotinėmis, psichotropinėmis medžiagomis ar pirmos kategorijos šių medžiagų pirmtakais (prekursoriais) (BK 259–261, 263–264, 266 straipsniai) apžvalga.“ *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis* 40. Vilnius: Teismų praktika, 2014.
25. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. birželio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-320/2011.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/212481?nr=1
26. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-654/2011.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/331142
27. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. vasario 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-187/2005.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/48208?nr=1
28. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-448/2010.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/174473?nr=1
29. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų Senato 2002 m. birželio 21 d. nutarimas „Dėl teismų praktikos nagrinėjant psichotropinių ar narkotinių medžiagų grobimo, neteisėto šių medžiagų ir jų pirmos kategorijos pirmtakų (prekursorių) gaminimo, įgijimo, laikymo, gabenimo, siuntimo, pardavimo ar kitokio platinimo baudžiamąsias bylas“ (BK 232^1, 232^2, 232^5, 232^{10} str.), Nr. 37.
30. “Panevėžio miesto apylinkės teismo 2013 m. kovo 20 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-329-218/2013.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/679501?nr=2
31. “Šakių rajono apylinkės teismo 2011 m. birželio 15 d. nuosprendis Nr. 1-58-

829/2011,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/307772?nr=1

32. “Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. kovo 31 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-11-282-2011.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/202951?nr=1
33. “Šiaulių apylinkės teismo 2014 m. sausio 31 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-51-899/2014.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/917502?nr=1
34. “Šiaulių miesto apylinkės teismo 2011 m. vasario 1 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-260-650/2011.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/623956?nr=10
35. “Šiaulių miesto apylinkės teismo 2011 m. vasario 18 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-296-771/2011.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/622501?nr=7
36. “Šilalės rajono apylinkės teismo 2011 m. sausio 27 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-27-220/2011.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/308566?nr=4
37. “Širvintų rajono apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 7 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-139-880/2012.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/607175?nr=3
38. “Teismų praktikos nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams baudžiamosiose bylose (BK 225, 226, 227, 228, 229 straipsniai) apibendrinimo apžvalga.“ *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis* 26. Teismų praktika: Vilnius, 2007.
39. “Telšių rajono apylinkės teismo 2011 m. gegužės 10 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-9-344/2011.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/213031835403004
40. “Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. gruodžio 29 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-207-149/2008.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/96308?nr=1
41. “Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. birželio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-540-166-2011.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/215623?nr=22

42. “Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. balandžio 12 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-39-303/2013.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/797886?nr=8
43. “Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. kovo 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-313-468-2013.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/653102?nr=1
44. “Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. gegužės 23 d. įsakymas Nr. 1-854-276/2011,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/249986?nr=1
45. “Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2012 m. gegužės 29 d. nuosprendis Nr. 1-101-716/2012.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/501884
46. “Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2012 m. gruodžio 21 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-1613-88/2012.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/501912?nr=1
47. “Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo 2010 m. spalio 14 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-758-648/2010.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/275235?nr=1
48. “Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo 2010 m. vasario 24 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-213-503/2010.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/272535?nr=1,
49. “Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo 2011 m. liepos 7 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-482-870/2011.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/258126
50. “Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo 2012 m. liepos 25 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-382-818/2012.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/450195
51. “Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 31 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-3541-271/2015.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1203591?nr=1
52. “Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. liepos 22 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1823-988/2015.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1113160?nr=1
53. “Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. sausio 19 d. įsakymas Nr. 1-684-369/2015.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1119661?nr=1

54. “Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. balandžio 6 d. įsakymas Nr. 1-1214-369/2016.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1257078?nr=1
55. “Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. kovo 22 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-1082-932/2016.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1249127?nr=4
56. “Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. vasario 3 d. įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-747-1011/2016.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1224677?nr=8
57. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. birželio 16 d. įsakymas Nr. 1-2027-119/2015.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1107849?nr=19;
58. Kauno apylinkės teismo 2014 m. spalio 7 d. įsakymas Nr. 1-2828-926/2014.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1035237?nr=1;

Užsienio teismų praktika:

59. R v Harrison [2007] EWCA Crim 2976, 2007, žiūrėta 2016 04 23, http://www.scl.org/site.aspx?i=ne9218
60. R v Butler [1992] 1 SCR452.
61. Roth v. United States, 354 U.S. 476 (1957), http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=us&vol=354&invol=476
62. United States v. One Book Called „Ulysses“, 5 F.Supp. 182 (S.D.N.Y. 1933), https://scholar.google.com/scholar_case?case=5544515174778878625&q=
63. “Wyrok Sądu Najwyższego - Izba Karna z dnia 23 listopada 2010 r. IV KK 173/10.“ Prieiga per internetą: http://www.lexlege.pl/orzeczenie/57291/iv-kk-173-10-wyrok-sadu-najwyzszego-izba-karna/
64. R v Porter, see R v Miller EWCA Crim 2833, 2010, žiūrėta 2016 04 23, http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Crim/2006/560.html
65. 1995-05-19 Aukščiausiojo teismo nutarimas, I KZP 17/99, OSNKW 1999, Nr. 7-8, 37 p.
66. 1924 [1924] LNTSer 143; 27 LNTS 213 http://www.worldlii.org/int/other/treaties/LNTSer/1924/143.html

Specialioji literatūra:

67. Abramavičius, Armanas et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (213-330 straipsniai)*. Vilnius: Registrų centras, 2010.
68. Aschenbrener, Michael J. "Gaming the System: the seventh circuit prefers its video games violent, not sexy". 2 SEVENTH CIRCUIT REV. 737 (2007): 737-759, http://www.kentlaw.edu/7cr/v2-2/aschenbrener.pdf
69. Bailov Anton V., Stanislav O. Osyatinskiy, Irina V. Bulba. "Pornography and Prostitution as Interrelated Phenomena that Demoralize our Society (Criminological Aspects), " *The Journal of Eastern European Law* 2 (2015): 40-43. http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2015/05/bailov_osiatinskyi_bulba_15.pdf
70. Belavusau, U. Art, pornography and foucauldian reconstruction of comparative law. *Maastricht journal of european and comparative law* 17, 3 (2010).
71. Benedet, J. The Sexual Assault of Intoxicated Women. *Canadian Journal of Women and the Law. Revue femmes et droit.* 22 (2010).
72. Bojarski, Janusz, et al.. *Kodeks karny. Komentarz. Wydanie 3*. Warszawa 2012.
73. Bulgakova, Oksana Aleksandrovna. "Ugolovnaja otvetstvennost za rasprostranenie pornograficheskikh materialov ili predmetov". Daktaro disertacija, Stavropolskij gosudarstvennyj universitet, 2003.
74. Clarke, Fiona R.. "Criminalisation of Extreme Pornography: An Anti-Pornography Feminist Perspective." *Southampton Student Law Review*, 4 (2014).
75. Danesi, Marcel. *Encyclopedia of Media and Communication.* University of Toronto Press, Scholarly Publishing Division, 2013.
76. Deriagin, G. B.. *Kriminalnaja seksologija. Kurs lekcij dlia juridicheskikh fakultetov*. Moskva, 2008.
77. Derlatka, Marek. "Definicja pornografii a zasada nullum crimen sine lege." *Prokuratura i Prawo* 11, (2005): 147-150, http://web.archive.org/web/20131017042013/http://www.pg.gov.pl/upload_doc/000000936.doc
78. Drakšas, Romualdas. "Specialieji baudžiamosios atsakomybės principai." Iš *Lietuvos Respublikos Baudžiamajam kodeksui - 10 metų*: recenzuotų mokslinių straipsnių, skirtų baudžiamosios politikos ir baudžiamųjų įstatymų teisėkūros, baudžiamosios teisės, baudžiamojo proceso ir nusikaltimų kvalifikavimo problematikai, rinkinys, 151-176. Vilnius: Registrų centras, 2011.
79. Fedosiuk, Oleg. "Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė," *Jurisprudencija* 19, 2 (2012): 715–738.

80. Ferguson Christopher .J. and Richard .D. Hartley. “The pleasure is momentary…the expense damnable?“. *Aggression and Violent Behavior* 14 (2009): 323–329, http://christopherjferguson.com/pornography.pdf
81. Gardocki, Lech. *Prawo karne*. Warszawa, 2008.
82. Gardocki, Lech. *Prawo karne*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck, 2004.
83. Gienas, Krzysztof. Pornografia w Internecie - zarys problematyki.“ *Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej e-biuletyn* 3 (2003): 1-8, http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/24976/Pornografia_w_Internecie.pdf
84. Gillespie, Alisdair. “Legal definitions of child pornography.“ *Journal of Sexual Aggression* 16, 1 (2010): 19-32, http://www.tandfonline.com.skaitykla.mruni.eu/doi/pdf/10.1080/13552600903262097
85. Gordeeva, Elena Sergeevna. “Kategorija „pornografija: v zarubezhnom i rossijskom ugolovnom prave. “ Jurisicheskaja technika 6 (2012): 146-153. http://cyberleninka.ru/article/n/kategoriya-pornografiya-v-zarubezhnom-i-rossiyskom-ugolovnom-prave
86. Grantham, Priscilla M.. “But Your Honor, I Didn’t Possess Those Pictures; My Computer Did. Temporary Internet Files, Web Browser Cache Files, and Child Pornography.“ *Nat‘l Center for Justice and the Rule of Law*, (2009): 1-7, http://www.olemiss.edu/depts/ncjrl/pdf/cp%20But%20Your%20Honor.pdf
87. Gusarova, Marija Viktorovna. “Nezakonnyj oborot pornograficheskikh materialo vili predmetov: ugolovno-pravovye i kriminologicheskie aspekty“. Daktaro disertacija, N. Novgorod, 2010. http://www.dslib.net/kriminal-pravo/nezakonnyj-oborot-pornograficheskih-materialov-ili-predmetov-ugolovno-pravovye-i.html
88. Gutauskas, Aurelijus. “Nusikalstamų veikų, susijusių su narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis, kvalifikavimo ypatumai teismų praktikoje.“ *Jurisprudencija* 20, 2 (2013): 775-786.
89. Ivin, Aleksandr Arkhipovich et al. *Filosofija liubvi*. Moskva: Politizdat, 1990.
90. Jeffray, C. *Understanding the Investigatory Powers Bill*. Briefing Paper, November 2015. Royal United Services Institute for Defence and Security Studies, žiūrėta 2016 04 17, https://rusi.org/sites/default/files/201511_bp_investigatory_powers_bill.pdf
91. Justickis, Viktoras. *Kriminologija. I dalis*. Vilnius, 2001.
92. Kashenko, Evgenij i Sergej Agarkov. *Seksualnost v civilizacii: sociogenez seksualnosti*. Moskva, 2015.

93. Kashenko, Evgenij. *Sex: realnyj i virtualnyj*. Moskva: Izdatelskie reshenija, 2015.
94. Koltashov, Vasilij. *Seksualnaja revoliucija*. Novosibirsk, 2003.
95. Kon, I., *Psichoilogija seksualnosti*. Moskva: 1988.
96. Kulikov, Valerij Nikolaevich. *Juridicheskaja teorija pornografii. Monografija*. Moskva: Jurlitinform, 2012.
97. *Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras*. Vilnius: Mintis, 1990.
98. Ljublinskij, Pavel Isakovich. *Prestuplenija v oblasti polovykh otnoshenij*. Moskva-Leningrad: izdatelstvo L. D. Frenkel, 1925.
99. Montgomeri, Khuan. *Istorija pornografii*. Kron-Press, 1997.
100. Morris Ploscowe, Report to the Hague Suggested Revisions of Penal Law Relating to Sex crimes and Crimes against the Family. 50 Cornell L. Rev. 425 (1965), http://scholarship.law.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2447&context=clr
101. Mozgawa M., [w:] M. Mozgawa (red.). *Kodeks karny. Komentarz*. Warszawa: 2012.
102. Nagaev, Viktor. *Ehrotika i pornografija. Kriterii razlichij. Problemy pravovoj ocenki ir ehkspertizy*. Moskva: Zakon i pravo, 2009.
103. Osokin, Roman Borisovič i Mikhail Vjacheslavovich Denisenko. *Ugolovnaja otvetstvennost za nezakonnoe rasprostranenie pornograficheskikh materialov ili predmetov*. Moskva: 2005.
104. Petrosjan, Oleg Shagenovich. "Ugolovnaja otvetstvennost za izgotovlenie i oborot materialov ili predmetov s pornograficheskimi izobrazhenijami nesovershennoletnikh". Daktaro disertacija, Moskva, 2005. http://www.dslib.net/kriminal-pravo/ugolovnaja-otvetstvennost-za-izgotovlenie-i-oborot-materialov-ili-predmetov-s.html
105. Pudo, Tomasz. "Pornografia w internecie – aspekty prawnokarne." *Czasopismo prawa karnego i nauk penalnych* 9, 2 (2005): 97-121.
106. Riurikov Jurij Borisovich. "Liubov: ee nastojashie i budushie," iš *Filosofija liubvi*, Aleksandr Arkhipovich Ivin et al. Moskva: Politizdat, 1990.
107. Saveljeva, Olga. "Griaznoe porno ili krylatyj ehros?", Biznes-advokat 9 (2000), http://www.juristlib.ru/book_2093.html
108. Shmykov, Dmitrij Valerjevich. "K juridicheskomu opredeleniju pornografii," Vestnik Permskogo universiteta. Juridicheskie nauki 2, 20 (2013): 268-272, http://cyberleninka.ru/article/n/k-yuridicheskomu-opredeleniyu-pornografii
109. Susan Easton. "Criminalising the Possession of Extreme Pornography: Sword or Shield?," *The journal of criminal law* 75 JCL (2011).

110. Švedas, Gintaras. “Veikos kriminalizavimo kriterijai,“ *Teisė* 82 (2012): 12-25.

111. Szczechowicz, Adrianna. “Prezentowanie treści pornograficznych – wybrane aspekty.“ *Zeszyt Studencki Kół Naukowych Wydziału Prawa i Administracji UAM* 4 (2014): 209-221, https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/11207/1/14_SZCZECHOWICZ.pdf

112. *Ugolovnyj kodeks Ispanii*. Moskva: izdatelstvo „Zerkalo“, 1998.

113. *Ugolovnyj kodeks Shvejcarii*. Moskva: izdatelstvo Zercalo, 2000.

114. Veršekys, Paulius. “Nusikalstamos veikos sudėties požymio samprata ir ją lemiantis veiksniai.“ *Teisė* 82 (2012): 198-214.

115. Visuotinė lietuvių enciklopedija. [T.] XVIII, Perk - Pra. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2010.

116. Warylewski, Jarosław et. al. *Kodeks karny. Część szczególna*. *Komentarz, t. I.* Warszawa, 2004.

117. Žalimas, Dainius ir Skirgailė Žalimienė. *Tarptautiniai dokumentai 8. Tarptautinė žmogaus teisių apsauga: universalūs dokumentai (II tomas).* Vilnius: Registrų centras, 2009.

118. Žėkas, Tautvydas. “Vaiko išnaudojimas pornografijai: baudžiamieji teisiniai ir kriminologiniai aspektai“. Daktaro didertacija, Vilniaus universitetas, 2011. http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110222_154606-47813/DS.005.1.01.ETD

119. Zillmann, Dolf. “Effects of Prolonged Consumption of Pornography,“ *Journal of Family Issues* 9, 4 (1988): 518-544.

120. Žiobienė, Edita. “Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinta privataus gyvenimo apsauga: informacijos skleidimo apie viešuosius ir privačius asmenis skirtumai.“ *Jurisprudencija*, 30, 22 (2002): 91-99

Kiti šaltiniai:

121. “Lietuvos Respublikos žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos 2015 metų veiklos ataskaita.“ Prieigą per internetą: http://www.lrs.lt/apps3/1/5122_ZEIT%202015%20M.%20VEIKLOS%20ATASKAITA.pdf

122. “Lietuvos Respublikos žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos 2011 metų veiklos ataskaita.“ Prieigą per internetą: http://www.lrs.lt/apps3/1/2430_YYZSVDAF.PDF

123. “Lietuvos Respublikos žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos 2011 metų veiklos ataskaita.“ Prieigą per internetą: http://www.lrs.lt/apps3/1/2432_VJQMMAYI.PDF

124. Home Office, Consultation: on the Possession of Extreme Pornographic Material (Home Office/NOMS/Scottish Executive: London, August 2005).

125. 2008 m. Kriminalinio teisingumo ir imigracijos aktas, žiūrėta 2016 04 16, http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2008/4/contents

126. Albania - International Convention for the suppression of the Circulation of and Traffic in Obscene publications, open for signature at Geneva from September 12, 1923, to March 31.

127. Rusijos BK 242 str. 1 ir 2 d., žiūrėta 2016 04 15, http://base.garant.ru/10108000/26/#block_2025,

128. Baltarusijos BK 343 str. 1 ir 2 d. žiūrėta 2016 04 15, http://etalonline.by/?type=text&regnum=HK9900275#load_text_none_1_

Internetinės svetainės:

129. žiūrėta 2016-03-17, http://anthonydamato.law.northwestern.edu/Adobefiles/porn.pdf

130. Dzensen, Rovert. “Soglashatsia ili net?“, žiūrėta 2016-03-17, http://poslezavtra.be/optics/2012/11/13/robert-dzhensen-soglashatsya-ili-net-zhenschinam-kotorye-ne-hotyat-seksa-po-motivam-porno.html#cut

131. Marquit, Miranda. “Could Porn Be Good For Society?“, žiūrėta 2016-03-17, http://phys.org/news/2010-03-porn-good-society.html

132. “Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos patvirtinta rekomendacija transliuotojams dėl viešosios informacijos priskyrimo informacijos, kuria ribojama skelbti ir platinti kategorijai,“ žiūrėta 2016 03 10, http://www.lrs.lt/intl/zeit.show?theme=1665&lang=1

133. Jarina, N.. “Memuary zhenshiny dlia utekh, ili istorija zhenshiny Fanni Khill Dzhona Klelanda,“ *Gramota* 21, 2 (2009): 164, http://www.gramota.net/materials/1/2009/2-2/70.html

134. Informatikos ir ryšių departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos. Nusikalstamumo ir ikiteisminių tyrimų statistika. Duomenys apie nusikalstamas veikas, padarytas Lietuvos Respublikoje (Forma_1G). Žiūrėta 2016 02 29.

135. http://www.ird.lt/statistines-ataskaitos/wp-content/themes/ird/reports/html_file.php?metai=2011&menuo=12&ff=1G&fnr=13&r

t=1&oldYear=2011

136. Informatikos ir ryšių departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos. Nusikalstamumo ir ikiteisminių tyrimų statistika. Duomenys apie nusikalstamas veikas, padarytas Lietuvos Respublikoje (Forma_1G). Žiūrėta 2016 02 29. http://www.ird.lt/statistines-ataskaitos/wp-content/themes/ird/reports/html_file.php?metai=2015&menuo=12&ff=1G&fnr=13&rt=1&oldYear=2015

137. Didžioji sovietinė enciklopedija, žiūrėta 2016-05-11, http://slovar.cc/enc/bse/2031604.html

138. "Nackomissija po morali predlozhila spisok kriteriev opredelenija erotiki i pornografii," *Korrespondent*, gegužės 18, 2009, http://korrespondent.net/ukraine/events/840611-nackomissiya-po-morali-predlozhila-spisok-kriteriev-opredeleniya-erotiki-i-pornografii

139. Marisa Anne Pagnattaro, "Carving a literary exception: The obscenity standard and Ulysses", žiūrėta gegužės 10, 2016, http://archive.is/20120709053354/http://findarticles.com/p/articles/mi_m0403/is_2_47/ai_82531889/

140. Dabartinis lietuvių kalbos žodinas. Žiūrėta 2016 03 10, http://dz.lki.lt/word/dorovė/

Kiti šaltiniai:

141. „Udarim pornografiej po iznasilovaniem," *Mignews*, kovo 1, 2010, žiūrėta 2016-03-17, http://www.webcitation.org/618hukcLS;

142. "Tactile Mind – pornografija dlia nezriachikh." *Dislife*, balandžio 20, 2010. http://dislife.ru/articles/view/7876

143. Wikipedia. "Pornography by region." Žiūrėta 2016 05 10. https://en.wikipedia.org/wiki/Pornography_by_region

144. Dworkin, Andrea. "Pornography Happens to Women," žiūrėta 2016-05-11, http://www.nostatusquo.com/aclu/dworkin/pornhappens.html

145. Encyclopædia Britannica Online, s. v. „Havelock Ellis", žiūrėta gegužės 10, 2016, http://www.britannica.com/biography/Havelock-Ellis.

146. "Smūgis vaikų pornografijai: policija susėmė 12 asmenų," *Lrytas*, rugsėjo 11, 2015, http://lietuvosdiena.lrytas.lt/kriminalai/smugis-vaiku-pornografijai-policija-suseme-12-asmenu-20150911225432.html,

ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA

Magistrinio darbo tikslas buvo išanalizuoti teisinio reguliavimo, susijusio su pornografijos reglamentavimu problemas, minėto straipsnio taikymo problematiką, palyginti Lenkijos ir Anglijos įstatymus bei teismų praktiką nagrinėjamo straipsnio atžvilgiu bei pateikti konstruktyvius pasiūlymus siekiant padaryti efektyvesniu LR BK 309 str. nuostatų taikymą.

Darbe pateikiama pornografijos samprata bei požymiai, kurie leidžia atriboti ją nuo erotikos. Nustatyta LR BK 309 str. taikymo problematiką, dažniausiai susijusi su tikslo ir kaltės nustatymu, aptariamas nusikalstamos veikos vertinimo ypatumai elektroninėje erdvėje. Palyginus Lietuvos ir užsienio šalyse esantį pornografijos teisinį reglamentavimą, siekiant minėto straipsnio taikymo efektyvumo, pateikiami konstruktyvūs pasiūlymai diferencijuoti baudžiamąją atsakomybę už disponavimą pornografinio turinio dalykais, kuriuose vaizduojamas vaikas ar asmuo pateikiamas kaip vaikas bei iš dalies dekriminalizuoti LR BK 309 str. 1 ir 4 d.

Reikšmingi žodžiai: baudžiamoji atsakomybė, pornografinio turinio dalykai, reglamentavimas, taikymas.

ANNOTATION

The purpose of this Master's thesis is to analyse the legislative regulation of pornography and the issues related to it, the topic of the application of the above article, compare the legislation and legal practise in regard to this article in Poland and England, and to present constructive suggestions for aiming to make the provisions of the LR BK article 309 more effective.

In this work the definition and attributes of pornography are presented, which allows it to be distinguished from erotica. The determined topic of the application of LR BK article 309 is mostly related with the definition of the purpose and guilt, the evaluation particularities of criminal offense within the cyber space.

Comparing the existing legislation of pornography in Lithuania and foreign countries, and aiming to achieve the efficiency of the above article, constructive suggestions are given to differentiate criminal liability for disposal of items with pornography content, in which there is a child depicted or a person depicted as a child, but to partially decriminalise LR BK 309 str. 1st and 4th days.

Significant words: criminal liability, items with pornography content, regulation, application.

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Baudžiamoji atsakomybė už disponavimą pornografinio turinio dalykais Lietuvos ir užsienio šalių teisėje

Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas numato atsakomybę už disponavimą pornografinio turinio dalykais. Šia veika kėsinamasi į dorovę, todėl siekiant magistro baigiamajame darbe iškeltų tikslų, pornografija kaip nusikalstama veika bus analizuojama kompleksiškai.

Pirmoje dalyje analizuojama pornografijos samprata, atskleidžiami pornografijos požymiai, jų svarba bei pateikiama teisinio reglamentavimo raida.

Antroje dalyje pateikiamas LR BK 309 str. 1 ir 4 d. numatytų nusikalstamų veikų objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių doktrininis aiškinimas bei teismų praktikos analizė, nustatytas nevienodas pagaminimo ir įsigijimo turint tikslą platinti vertinimas, išskiriami kvalifikavimo kriterijai, taip pat aptariama platinimo kvalifikavimo problematika pasikeitus šios veikos padarymo mechanizmui. Be to įvertinta, ar tinkamai buvo įgyvendintos 2011 m. Direktyvos dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija nuostatos, nustačius, kad minėtos Direktyvos nuostatos perkeltos į nacionalinę teisę su tam tikrais trūkumais, susijusiais su baudžiamosios atsakomybės diferencijavimu. Išanalizavus vaikų pornografijos sąvoką, esančią tarptautiniuose ir Europos Sąjungos teisės aktuose, matyti, kad atsižvelgiant į nuolat besivystantį ir besikeičiantį šios veikos padarymo būdus, samprata buvo plečiama, šiuo metu ji apima tiek realaus, tiek tariamo vaiko dalyvavimą atliekant ar vaidinant lytinį aktą, jo lytinių organų vaizdavimą seksualiniais tikslais.

Trečioje dalyje pateikiama Lenkijos ir Anglijos teisinio reglamentavimo bei teismų praktikos analizė lyginant su Lietuvos Respublikoje esančiu pornografijos vertinimu. Minėtose šalyse baudžiamosios teisės reguliavimo sričiai paliekamas tik pavojingiausiu veikų draudimas, numatant, kad atsakomybė už disponavimą pornografija kyla atsižvelgiant į turimos pornografijos rūšį, veikos padarymo būdus (veikimas prieš kito asmens valią, nepilnamečių interesų apsauga). Analizės ir palyginimo pagrindų siūlomas LR BK esančio pornografijos reglamentavimo pakeitimas.

SUMMARY

Criminal liability for disposal of items with pornography content in the legislation of Lithuania and foreign countries

Penal code of the Republic of Lithuania prescribes responsibility for the disposal of the items with pornography content. Such activity threatens morality, and in order to achieve the purposes of this Master's thesis, pornography as criminal offense will be analysed in complex manner.

The first part analyses the definition of pornography, reveals the attributes of pornography and their effect, presents the process of legislation.

The second part presents LR BK 309 str. 1st and 4th days., the doctrinal explanation of objective and subjective features and the analysis of the legal practise, the evaluation of unequal purpose manufacturing and acquiring with the purpose to distribute, defines the qualification criteria, also distribution qualification issues are discussed, when the mechanism of this activity changes. Additionaly, it is evaluated, if the directives of 2011 were implemented. The directives for the fight against sexual abuse against children, their sexual exploitation and children pornography are established.

Having determined, that the mentioned provisions of the Directive have been moved to the national legislation with a few shortfalls, related to the diferentiation of the criminal responsibility. Having analysed the term of pornography, which is in the legislation of the European Union, it is clear, that considering the constant developing and volatile methods of this activity, the definition has been expanded and at the moment it encompasses real and supposed participation of a child in performing or acting out a sexual act, the depiction of the sexual organs with the purpose of sexual use.

The third part analyses the legislation of Poland and England and the analysis of legal practice in comparison with the evaluation of pornography in the Republic of Lithuania. In these countries, only the prohibition of the most dangerous activities is regulated by the criminal law, providing, that the responsibility for the pornography disposal arises depending on the type of the pornography, the methods of this activity (against another person's will, the protection of the underage persons). LR BK legislation alteration is suggested with the basis of analysis and comparison.

Priedas Nr. 4

Forma patvirtinta Mykolo Romerio universiteto
Senato 2012 m. lapkričio 20 d. nutarimu Nr.1SN-10

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2016 m. gegužės
Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),

_____

(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

Studentas (-ė)_____,
(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis rašto darbas / bakalauro / magistro baigiamasis darbas

„_____
_____“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

_____ _____
(parašas) *(vardas, pavardė)*